

Petits Poèmes à l'Usage de l'Enfance

(1778-1782)

de

Jérôme van Alphen.

(1746-1803)

**Édition bi-langue
Dordrecht**

2004

" VICTOR voyait des prunes pendre "

" **J**antje zag eens pruimen hangen "

FICHER D.D. 2009-01-25
BESTAND ADOBE® PDF

E-dition [© 2004] E-ditie
WWW.CONDORCET.NL

Kleine Gedigten voor Kinderen.

(1778-1782)

van

Hieronymus van Alphen.

(1746-1803)

**Tweetalige uitgave
Dordrecht**

2004

Préface.

Considérée comme la plus célèbre recueil de poésie pour enfants de la littérature néerlandaise, le *Kleine Gedigten voor Kinderen* de Jérôme van Alphen est encore bien disponible. La dernière fascimile de cette collection de 1778-1782 parut en 1979. Une réédition annotée par P.J. Buijnsters, de 1998, vient d'être réimprimée en 2003. Depuis 1997 une édition digitale de *Kleine Gedigten*, sans illustrations, a été disponible sur l'Internet dans le projet L.J. Coster. Le transcription parfois incorrecte de cette édition Coster a été corrigé dans l'E-dition actuelle.

Tout au contraire à l'original, les deux traductions en français de *Kleine gedigten voor Kinderen*, destinées à l'enseignement de la langue française aux Pays-Bas, sont à peine disponibles au public. Ils restent quelques exemplaires dans des bibliothèques publics ou universitaires.

A coté du texte néerlandais, le texte intégral de la première traduction, par Auguste Clavareau [Maestricht, 1834], est reproduit ici d'après sa troisième impression [Utrecht, 1847]. Les dispositions de textes sont faites en ressemblance maximale avec l'original. Pour servir à une comparaison de la traduction avec la deuxième traduction, par François Charles Roud [Dordrecht, 1839, et Rotterdam, 1849], de là on a aussi incorporé *La Solitude - De Eenzaamheid*. Cet E-dition est conclu avec la traduction par Clavareau de *Souvenir à Jér. van Alphen, le grand ami des enfans* de Françoise de Boer, suivi de quelques notes et annotations.

Dans les traductions, des illustrations n'étaient pas insérées, ce qui a probablement contribué à leur présente rareté. Les gravures incorporées ici, d'après les dessins de Buys de 1787-1782, sont représentés sans capitulation et sous-titre, et sans mention du dessinateur, éditeur et graveur. Ils sont aussi contrefaites en date: dans les éditions néerlandaises, ils étaient remplacées depuis 1821 par les gravures moins impressionnantes de Zeelander.

Dordrecht, juillet 2004: Marcel Claessen.

**Table E-p.105
Inhoudsopgave**

+

**Notes E-p.110
Aantekeningen****Voorwoord.**

Als de beroemdste kinderbundel uit de Nederlandse literatuur, is *Kleine Gedigten voor Kinderen* van Hieronijmus van Alphen ook nu nog ruim beschikbaar. In 1979 verscheen de jongste fascimile van de verzamelde uitgave uit 1778-1782. Van de door P.J. Buijnsters geannoteerde heruitgave uit 1998 verscheen in 2003 een herdruk. Sinds 1997 is op Internet in het L.J. Coster project een digitale uitgave van de *Gedigten* beschikbaar, nochtans zonder illustraties. De soms incorrecte transcriptie van deze Coster editie is in de voorliggende E-ditie gecorrigeerd.

Anders dan het origineel, zijn de beide voor het Nederlandse onderwijs in de Franse taal bedoelde, Franse vertalingen van de *Kleine Gedigten voor Kinderen* nauwelijks nog beschikbaar. Er resteren wat exemplaren in enkele openbare en academische bibliotheken.

Parallel aan de Nederlandse tekst is hier de integrale tekst van de eerste Franse vertaling, door Auguste Clavareau [Maestricht, 1834] gereproduceerd naar de derde druk [Utrecht, 1847]. Daarbij is de opmaak van de teksten zoveel als mogelijk geschied overeenkomstig het origineel. Ter vergelijking met de vertaling door François Charles Roud [Dordrecht, 1839, en Rotterdam, 1849] is ook daaruit *La Solitude - De Eenzaamheid* opgenomen. Deze E-ditie wordt besloten met de vertaling door Clavareau van *Herinnering aan den grooten kindervriend Hieronymus van Alphen* door Francijntje de Boer, en met enkele aantekeningen.

In de vertalingen waren géén illustraties opgenomen, hetgeen bijgedragen zal hebben aan hun huidige schaarste. De hier ingevoegde gravures naar tekeningen van Buys uit 1778-1782 zijn afgebeeld zonder kop- en voettekst en zonder vermelding van tekenaar, uitgever en graveur. Ze zijn ook naar datering een vervalsing: in de Nederlandse uitgaven werden ze vanaf 1821 vervangen door minder indrukwekkende gravures van Zeelander.

Dordrecht, juli 2004: Marcel Claessen

[- 3 -]

[*E*-p.2]

[- 1 -]

PETITS POÈMES,

A L'USAGE

DE L'ENFANCE,

TRADUITS DE JÉR. VAN ALPHEN,

PAR

AUG. CLAVAREAU,

Membre de la Société Littéraire de Leyde, Chevalier de
l'Ordre du Lion des Pays-Bas.

TROISIÈME ÉDITION, REVUE ET CORRIGÉE.

Les enfans sont l'héritage du Seigneur!

SALOMON.

UTRECHT,

J.G. VAN TERVEEN ET FILS.

1847.

PROEVE

VAN

KLEINE GEDIGTEN

VOOR KINDEREN.

TE UTRECHT,

BIJ DE WED. JAN VAN TERVEEN EN ZOON.

MDCCLXXIX.

[- 1 -]

[E-p.3]

[- 2 -]

PETITS POÈMES.

[- 2 -]

IMP. DE V. PADDENBURG & COMP., A UTRECHT.

[- 4 -]

Les formalités exigées ayant été remplies, et le dépôt des exemplaires effectué, les soussignés, éditeurs-propriétaires de cet ouvrage, placent leur droit sous la protection de la loi, et poursuivront tout contrefacteur, vendeur ou colporteur d'exemplaires contrefaits.

J. M. Surreen et fils

[- 92 -]

T. GREIDANUS.
1859

De kinderen zijn een erfdeel des HEERE.

S A L O M O.

PRÉFACE.

DEPUIS long-temps plusieurs personnes m'avaient engagé de donner à l'instruction primaire une traduction des charmans petits poèmes de Van Alphen. Cette idée m'avait souri; elle joignait l'agréable à l'utile; mais le naturel, la naïveté, la candeur qui règnent dans toutes ces pièces d'une morale si pure et si douce, me semblaient des difficultés insurmontables. Cependant, après quelques essais, plus ou moins heureux, je crus m'apercevoir qu'en ne faisant même qu'approcher de mon modèle, mon livre aurait quelque mérite, et ne serait pas dépourvu d'utilité. Je me mis sérieusement à l'ouvrage, abandonnant quelquefois mon auteur, mais y revenant toujours avec un nouveau plaisir; et quand j'avais reproduit, en partie, sa simplicité et sa grâce, je redoublais d'assiduité et de courage; je corrigeais mes traductions, en me rappelant le langage et les jeux de mes petits enfans; leur souvenir était ma Muse; j'avançais vers le but, moins mécontent de mes efforts.

PETITS POÈMES,

A L'USAGE

DE L'ENFANCE,

TRADUITS DE JÉR. VAN ALPHEN,

PAR

AUG. CLAVAREAU,

Membre de la Société Littéraire de Leyde, Chevalier de
l'Ordre du Lion des Pays-Bas.

TROISIÈME ÉDITION, REVUE ET CORRIGÉE.

Les enfans sont l'héritage du Seigneur!
SALOMON.

UTRECHT,

J. G. VAN TERVEEN ET FILS,

1847.

VOORBERIGT.

Zie daar eenige kleine gedigten, ten behoeve van kinderen opgesteld. De maker weet zeer wel, dat hij, als digter, daar door weinig roem behalen kan maar dat was ook zijn oogmerk niet. Hij bedoelde slegts eenige nuttige waarheden zo in rijm voortedragen, dat dezelve de kinderlijke vatbaarheid niet te boven gingen; en hij heeft ze zo klein gemaakt, op dat zij des te gemakkelijker, door enkel leezen, zouden kunnen in het geheugen geprent worden, zonder dat het noodig was, datze van buiten geleerd werden; iets waar de maker zeer tegen is, en dat daarenboven, enkel door herhaald leezen, geschieden kan

Het geen aanleiding gaf tot het opstellen dezer stukjens is geweest - dat de maker zelf kinderen heeft, die thands zijn eenig en grootst vermaak zijn - dat men aan zulke stukjens in onze taal gebrek heeft - dat hij ook gaarne voor anderen nuttig is - en dat hij de Hoogduitsche *Lieder für kinder* van WEISSE en de kleine *Lieder für kleine mädchen und jüngerlinge* van C.W. BURMANN, met zeer veel genoegen, gelezen heeft;

C'est ainsi que mes traductions se terminèrent; et j'en remercie aujourd'hui tous ceux qui y ont contribué par leurs instances et leurs encouragemens.

En Hollande, les maîtres, chargés d'instruire les enfans de cinq à six ans, possèdent, comme pour l'âge suivant, tous les livres hollandais qu'ils peuvent désirer, tandis qu'ils se trouvent bien souvent embarrassés pour leur choix, lorsqu'ils doivent apprendre le français à leurs petits élèves; car ils se gardent bien de mettre dans la mémoire des enfans, des fables ou des contes au-dessus de leur intelligence, qu'ils récitent presque toujours ou comme des perroquets, ou avec une affectation étudiée. J'ai préféré traduire Van Alphen à tout autre; parce que, selon moi, dans ce genre, Van Alphen a remporté le prix; et que tous ses poèmes sont excellens pour tous les pays. Les volumes de Van Heyningen-Bosch m'auraient fourni également plusieurs petits contes fort jolis, tant en prose qu'en vers; mais cela m'aurait conduit trop loin. Je n'ai pu toutefois résister au plaisir, de placer à la fin de ce livre, trois pièces traduites de cet estimable auteur: elles sont écrites dans le genre de Van Alphen.

P R O E V E
VAN
K L E I N E G E D I G T E N
V O O R K I N D E R E N .

T E U T R E G T ,
B I J D E W E D . J A N V A N T E R T E E N E N Z O O N .
M D C C L X X I X .

ook hebben zij hem menigmaal op den weg geholpen, schoon hij er eigenlijk geenen uit vertaald, of overgenomen heeft.

Zij zijn wel allen niet voor kinderen van vier of vijf jaaren geschikt, maar dit was ook juist niet noodig. Men kan zelf kiezen, welken men aan zijne kinderen wil laten lezen, ook kan men schielijk merken, of een kind verstaat wat het leest dan niet. De opsteller heeft met allen de proef genomen; en hij kan verzekeren, dat zijn oudste jongetjen - een kind van vijf jaaren - veelen van dezelve, op de eerste of tweede leezing, verstaan heeft; en daarom houdt hij zig verzekerd, dat alle deze slukjens voor kinderen, boven de vijf en beneden de tien jaaren, bruikbaar zijn. Ook mag het geen kwaad wanneer hier en daar het kinderlijk verstand eene kleine zwaarigheid ontmoet, en daar door tot vragen en praten wordt opgewekt.

Wanneer ik het genoeg had, dat deze gedigtjens goedgekeurd en met vrugt gebruikt werden, zou ik met vermaak nu en dan een blaadjen voegen bij het geen ik thands aan mijne Landgenoten aanbiede. Het getal, dat ik thands geve, is groot genoeg, om er de proef mede te nemen.

Avant de terminer cette préface, je consignerai ici ce que dit l'auteur dans la sienne:

» Voici quelques petits poèmes à l'usage de l'enfance. L'auteur sait très-bien que, comme poète, il n'en retirera que peu de gloire; mais la célébrité n'était pas ici son but. Il s'est attaché seulement à publier quelques vérités utiles, de manière à ne pas surpasser l'intelligence des enfans. Il a fait ces petits poèmes assez courts, pour qu'ils pussent être d'autant plus aisément imprimés dans la mémoire, en les lisant, et sans qu'il fût nécessaire de les apprendre par coeur, méthode que l'auteur n'aime pas et qu'on peut remplacer par la répétition d'une simple lecture. «

» Plusieurs circonstances ont donné lieu à la composition de ces pièces de vers: l'auteur a lui-même des enfans qui sont aujourd'hui son unique et vrai plaisir; il aime à être utile aux autres; et de tels petits poèmes manquent dans sa langue.

Il a lu en outre, avec beaucoup d'intérêt, deux ouvrages allemands, intitulés: *Lieder für Kinder*, de Weisse; et *Kleine lieder für kleine Mädchen und Jünglinge*, de G.W. Burmann. Ces auteurs l'ont souvent guidé dans son travail, quoiqu'il n'en ait rien traduit ni emprunté. «

V E R V O L G
DER
KLEINE GEDIGTEN
VOOR KINDEREN,
VAN
MR. HIERONIJMUS VAN ALPHEN.

TE UTRECHT,
BIJ DE WED. JAN VAN TERVEEN EN ZOON.
MDCCLXXVIII.

» Ces vers ne sont pas toujours destinés à des enfans de quatre à cinq ans; cela n'était pas de rigueur. On peut choisir soi-même les pièces que l'on voudra leur faire lire: on verra d'ailleurs facilement si un enfant comprend ou non, ce qu'il lit. L'auteur en a lui-même fait l'épreuve; et il peut assurer que son aîné, âgé de cinq ans, en a compris beaucoup à une seconde lecture. C'est ce qui lui donne la certitude que tous ces poèmes conviennent à des enfans au-dessus de cinq ans et au-dessous de dix. Il est bon quelquefois que l'enfant rencontre, ça et là, quelques difficultés qui l'engagent à parler et à questionner. «

Si ces traductions obtiennent quelques succès, si l'enfance retire quelque avantage du fruit de mes loisirs, si j'ai pu contribuer enfin à orner sa mémoire, en sentant dans son coeur le germe des vertus, cet ouvrage, quelque faible que soit son mérite littéraire, deviendra, pour moi, mon ouvrage de prédilection; puisqu'il sera chaque jour utile à ces petits êtres si intéressans sous tous les rapports, aimable et riante pépinière de la postérité, que le sage Salomon appelait: *l'héritage du Seigneur!*

T W E E D E V E R V O L G
D E R
K L E I N E G E D I G T E N
V O O R K I N D E R E N ,
V A N
M R . H I E R O N I J M U S V A N A L P H E N .

T E U T R E C T ,
B I J D E W E D . J A N V A N T E R V E E N E N Z O O N ,
M D C C L X X X I I .

A DEUX AIMABLES PETITS GARÇONS.

ENFANS, c'est pour vous que je chante;
De ces vers que je vous présente,
Amusez-vous, soyez heureux!
Retournez près de votre mère;
Mais, avant tout pour mon salaire,
Je réclame un baiser ou deux.

C'est ma tendresse qui m'engage
A vous écrire cet ouvrage:
Si, dans votre joyeux essor,
Mes accens vous sont agréables,
En sautillant, enfans aimables,
Venez m'en demander encor.

AAN TWEE LIEVE KLEINE JONGENS.

Ziedaar, lieve wigjtjes!
Een bundel gedigtjes,
Vermaak u er meê!
En spring naar uw wooning;
Maar... eerst ter belooning
Een kusjen of twee.

Door liefde gedrongen
Heb ik ze gezongen,
En wilt gij er meer,
Gij moogt er om vragen.
Wanneer ze u behagen
Komt huppelend weêr.

LE BONHEUR DE L'ENFANCE.

Je suis l'enfant que le ciel aime,
Je suis créé pour être heureux;
J'ai des joujoux selon mes vœux;
Et de Dieu la bonté suprême
Me donne des habits, du pain pour me nourrir,
Un doux berceau pour y dormir.

Je vis tranquille; je suis sage;
Et j'étudie avec plaisir,
Nul soin ne trouble mon loisir.
Fatigué des jeux de mon âge,
Le soir, je clos mes yeux, doucement, sans chagrin,
Et je dors jusqu'au lendemain.

Pour tant de preuves de tendresse,
Que mon Dieu soit béni toujours!
Dans tous les temps, dans tous les jours,
Mon cœur l'adora sans cesse:
De chanter ses bienfaits, le matin et le soir,
Ma bouche se fait un devoir!

HET KINDERLIJKE GELUK.

Ik ben een kind,
Van God bemind,
En tot geluk geschapen.
Zijn liefde is groot;
'k Heb speelgoed, kledren, melk en brood,
Een wieg om in te slapen.

Ik leef gerust;
Ik leer met lust;
Ik weet nog van geen zorgen.
Van 't spelen moe,
Sluit ik mijn oogjens 's avonds toe,
En slaap tot aan den morgen.

Geloofd zij God
Voor 't ruim genot
Van zoo veel gunstbewijzen!
Mijn hart en mond
Zal hem, in elken morgenstond,
En elken avond prijzen.

L'ORANGE.

DE Papa je tiens cette orange:
Pour ma leçon je la reçus;
Et quand, tout joyeux, je la mange,
Son goût me plaît encore plus.

La gaité sied à la jeunesse,
Quand le temps est bien employé;
Et l'enfant qui fuit la paresse,
De son travail est bien payé.

DE PERZIK.

Die perzik gaf mijn vader mij,
Om dat ik vlijtig leer.
Nu eet ik vergenoegd en blij,
Die perzik smaakt naar meer.

De vrolijkheid past aan de jeugd
Die leerzaam zig betoont.
De naarstigheid, die kinderdeugd,
Wordt altoos wel beloond.

L'AMOUR FILIALE.

MON plus tendre ami, c'est mon père.
Il me chérit; je le révère,
Et l'approche toujours sans peur.
Près de lui sa bonté m'attire;
Il sait m'amuser et m'instruire;
Des pères c'est bien le meilleur!

Parfois un caprice m'entraîne;
Mais si j'en ressens de la peine,
J'attendris son coeur généreux.
Jamais son amour ne m'afflige;
Et même, quand il me corrige,
Je vois des larmes dans ses yeux.

Voudrais-je-donc à ce bon père,
Causer une tristesse amère,
Et l'obliger à me punir?
Non! Lorsqu'une faute m'égare,
A ses genoux je la répare,
Et j'offre à Dieu mon repentir!

DE KINDERLIEFDE.

Mijn vader is mijn beste vriend.
Hij noemt mij steeds zijn lieve kind.
'k Ontzie hem, zonder bang te vreezen.
En ga ik hupplend aan zijn zij',
Ook dan vermaakt en leert hij mij;
Er kan geen beter vader wezen!

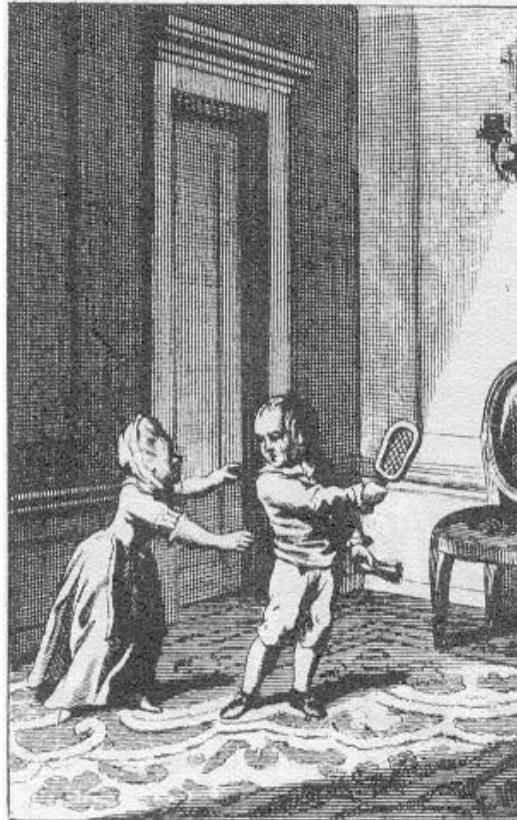
Ik ben ook somtijds wel eens stout,
Maar als mijn' ondeugd mij berouwt,
Dan wordt zijn vaderhart bewogen;
Dan spreekt zijn liefde geen verwijt,
Ja zelfs, wanneer hij mij kastijdt,
Dan zie ik tranen in zijn oogen.

Zou ik, door ongehoorzaamheid,
Dan maken, dat mijn vader schreit;
Zou ik hem zugten doen en klagen;
Neen, als mijn jonkheid iets misdoet,
Dan val ik aanstonds hem te voet,
En zal aan God vergeving vragen.

ALEXIS.

ALEXIS aime bien sa soeur
Quand le même jeu les rassemble;
Il l'appelle son petit coeur,
Lorsqu'ils sont bien d'accord ensemble.
Mais veut elle quelques joujoux
Don't s'amuse encore son frère?
Alors l'amitié dégénère,
Alors vient le dépit jaloux!
Fait-elle à son tour résistance,
Il est tout près de la haïr;
Et lui, ne peut plus la souffrir,
Dès qu'on la loue en sa présence.

Mes chers enfans, dites-le-moi,
Une amitié si peu durable,
Et qui rapporte tout à soi,
Est-ce l'amitié véritable?

A L E X I S.

Alexis heeft zijn zusjen lief,
Wanneer ze in vrede leven;
Hij noemt haar zelfs zijn hartedief,
Als zij haar speelgoed hem wil geven.
Maar als zij iet, dat hem behaagt,
Voor haar, om meê te spelen vraagt,
Dan wordt die liefde ras verminderd;
En als zij hem in 't doen van zijnen zin verhindert,
Dan haat hij bijkans haar geheel;
Ook is zij doorgaans hem te veel,
Wanneer zij boven hem door iemand wordt geprezen.

* *
*

Een liefde die zoo ras verkoelt,
Die slegts op eigen voordeel doelt,
Zou dat wel regte liefde wezen?

LA VRAIE RICHESSE.

TOUS les trésors ne nous font rien;
Nous n'envions que la sagesse:
La sagesse est le plus grand bien;
C'est l'ornement de la jeunesse.

Qu'est-ce que l'or qui brille aux yeux?
Une main pleine de poussière.
Être ami de Dieu vaut bien mieux:
C'est le vrai riche sur la terre.

Tombons aux pieds du Créateur,
Demandons-lui vertu, courage;
Car c'est ainsi qu'un jeune cœur
Du ciel mérite l'héritage.

Des biens de durable valeur,
Feront alors notre richesse;
Et, prenant le mal en horreur,
Nous ne suivons que la sagesse.

DE WAARE RIJKDOM.

Geen geld bekore ons jong gemoed,
Maar heiligheid en deugd.
De wijsheid is het noodigst goed;
Het sieraad van de jeugd.

Wat is toch rijkdom? wat is eer?
Een handvol nietig slijk.
Gods vriend te wezen is veel meer;
Die Jesus liefst, is rijk.

Komt vallen we onzen God te voet
Om deugd en heiligheid:
Zo wordt op aarde ons jong gemoed
Ten hemel voorbereid.

Dan krijgen wij dien besten schat,
Die nimmermeer vergaat.
Dan loopen wij op het deugdenpad,
En schrikken van het kwaad.

L'ÉTUDE AMUSANTE.

Je joue en m'instruisant, en jouant j'étudie.
Comment peut-on penser que le travail
m'ennuie?

Lire, écrire, est pour moi le plus grand des
plaisirs.

Pour des livres je donne et cerceaux et toupie;
Je revois mes tableaux quand l'étude est finie:
Acquérir des vertus, voilà tous mes désirs!

HET VROLIJKE LEEREN.

Mijn speelen is leeren, mijn leeren is speelen,
En waarom zou mij dan het leeren verveelen?

Het lezen en schrijven verschaft mij vermaak.
Mijn hoepel, mijn priktol verruil ik voor boeken;
Ik wil in mijn prenten mijn tijdverdrijf zoeken,
't Is wijsheid, 't zijn deugden, naar welke ik haak.

LA COMPASSION.

LORSQUE je vois quelqu'un souffrir,
A sa peine je suis sensible;
Tout ému, je l'entends gémir,
Et je l'aide, s'il m'est possible.

Venir au secours du malheur,
Est même doux pour la jeunesse:
C'est prouver un bien mauvais coeur
Que se moquer de la tristesse.

Rirais-je d'un être souffrant,
Quand le chagrin est sont partage?
Oh non! Un coeur compatissant
S'accorde bien avec mon âge!

Je veux donc plaindre un malheureux,
Le consoler dans sa souffrance!
Alléger son sort douloureux,
Un jour fera ma jouissance.

HET MEDELIJDEN.

Wie dat ik immer smart zie dragen,
'k Heb ook gevoel daar van.
Ik sluit mijn oor niet voor zijn klagen,
Maar help hem als ik kan.

Een mensch in droefheid optebeuren,
Is zelfs voor kinders zoet.
Die spotten kan met hen die treuren,
Vertoont een slegt gemoed.

Zou mij eens anders leet verblijden?
Zou 'k lagchen in zijn smart?
O neen! een edel medelijden
Past aan mijn kinderhart.

Ik wil dan met bedroefden klagen,
Hen troosten in hun pijn.
Eens anders last te helpen dragen,
Zal mijn genoegén zijn.

L'APPLICATION.

Le matin trop tard s'éveiller,
Étendre ses bras et bâiller,
C'est une conduite blâmable.
Celui qui babille toujours,
Tapage et tient de sots discours,
N'est jamais un enfant aimable.

Voudrais je donc passer mon temps
A mille vains amusemens,
Et demeurer dans l'ignorance?
Non! Je veux apprendre avec fruit,
Respecter celui qui m'instruit,
Pour sortir bientôt de l'enfance.

DE NAARSTIGHEID.

Des morgens lang te slapen,
Te geeuwen en te gapen,
Staat lelijk voor een kind.
Die altoos veel moet snappen,
En zotte taal wil klappen,
Ziet zelden zig bemind.

Zou ik mijn tijd besteden
Aan duizend nietigheden?
'k Heb daar geen voordeel van.
Mijn lessen wil ik leeren,
Mijn meesters zal ik eeren,
Dan word ik haast een man.

LE MIROIR.

CELUI qui chaque jour se mire
Et se flatte de sa beauté,
N'a pas la beauté qu'on admire,
Mais court après la vanité.

Le miroir rend fier ou chagrine.
Veux-je me voir dans le meilleur?
C'est dans la parole divine
Que je puis connaître mon coeur.

DE SPIEGEL.

Die telkens in den spiegel ziet,
En zig met schoonheid vleit;
Beseft de waare schoonheid niet,
Maar jaagt naar ijdelheid.

Dit glas maakt trots, of geeft ons pijn;
Wil 'k weeten, wie ik ben,
Dan moet Gods woord de spiegel zijn,
Waar ik mijn hart uit ken.

**PLAINTES DU PETIT GUILLAUME,
SUR LA MORT DE SA SOEUR.**

MA soeur est morte! quel malheur!
Quatorze mois, c'était son âge.
Dans le cercueil j'ai vu ma soeur:
Oh! qu'il était froid son visage!
Je criais, d'un ton douloureux:
Mina! Mina! mais plainte vaine!
Elle a fermé ses petits yeux,
Et moi, je dois pleurer de peine!
Oui, je veux, en versant des pleurs,
Penser à son baiser si tendre,
Chaque matin cueillir des fleurs,
Et sur sa tombe les répandre.
Oui, demain....Mais ne dois-je pas
Craindre qu'un même coup m'emporte?
Hier, folâtrer sur mes pas;
Hier encore! !... et déjà morte!

**KLAGT
VAN DEN
KLEINEN WILLEM
OP DE DOOD VAN ZIJN ZUSJEN.**

Ach! mijn zusjen is gestorven,
nog maar veertien maanden oud.
'k Zag haar dood in 't kistje liggen:
ach wat was mijn zusje koud!
'k Riep haar toe: mijn lieve Mietje!
Mietje, Mietje! maar om niet.
Ach! hare oogjes zijn gesloten;
schreijen moet ik van verdriet.
Altoos wil ik om haar treuren,
bloempjes strooien op haar graf:
Weenend aan de kusjes denken,
die mij 't lieve meisje gaf.
Morgen zal ik — maar voor mij ook
is 't gevaar van sterven groot.
Gistren liep zij met mij speelen;
gistren nog! en nu — reeds dood!

LE CADEAU.

Mère chérie!
 Dans ce beau jour, je n'ai rien qu'une fleur.
 Dès le matin, ta petite Marie,
 De te fêter se faisait un bonheur!
 Mère chérie!

Mère chérie!
 Mon frère rime, et moi j'offre une fleur;
 Accepte-la; car ta bonne Marie,
 Tout comme lui, te porte dans son cour,
 Mère chérie!

HET GESCHENK.

Moeder lief! zie daar een roosjen
 Van uw Coosjen,
 Wijnl gij heden jarig zijt.
 'k Heb van morgen al gezongen,
 En gesprongen:
 Zo verlangde ik naar dien tijd,
 Maar kan ik geen rijmpjes digten,
 Moet ik zwigten
 Voor mijn broêr in poëzij.
 Neem dan moeder! slegts dit roosjen
 Van uw Coosjen,
 'k Heb u tog zo lief als hij.

**CLAIRE A SA PETITE SOEUR,
QUI VIENT DE NAÎTRE.**

BONJOUR! te voilà dans la vie!
Bonjour, compagne de mou coeur!
Oh! laissez -moi, je vous en prie,
Donner un baiser à ma soeur!

Veux-tu dormir? comme elle crie!
Sois sage; donne moi ta main.
C'est peut-être qu'elle s'ennuie,
Avec toi je jouerai demain.

Dors pour grandir, petite fille;
Maman te tient sur ses genoux.
Apprends à courir, sois gentille:
On t'achètera des joujoux.

Oh! notre Maman est si bonne!
Tu sauras bientôt, comme nous,
Tout ce que sa tendresse donne,
Lorsque ses enfans sont bien doux.

**WELKOMGROET VAN
CLARTJE.
VOOR HAAR KLEINE ZUSJE.**

Welkom lieve kleine zus!
Welkom in dit leven!
Baker mag ik niet een kus
Aan mijn zusje geven.

Wilje slapen? o zij krijt!
't Zal haar wis verveelen.
Morgen, als gij waaker zijt,
Zal ik met u speelen.

Slaap gerust, dan wordt gij groot;
Leer tog spoedig loopen!
Als gij zit op moeders schoot,
Zal zij speelgoed koopen.

O! Mamatjen is zo goed!
Alles wil zij geven,
Als haar kindertjes maar zoet
En te vrede leven.

LA PARESSE.

AVEC zèle je veux m'instruire;
Je ne compterai plus parmi les fainéants.
Apprendre sa leçon, prier, écrire, lire,
Jouer et travailler, chaque chose a son temps.

Ma chère Maman me querelle,
Quand je perds à rien faire un temps si précieux.
» Etre oisif, c'est voler le temps qui fuit, dit-elle!
» Et nos jours sont trop courts pour être paresseux.

DE LEDIGHEID.

Nimmer moet ik ledig wezen;
Alles doen met lust en vlijt.
Bidden, leeren, schrijven, leezen,
Spelen, werken heeft zijn tijd.

Moeder lief 't kan ook niet veelen,
Dat de tijd verwaarloosd wordt.
Lui zijn, zegtze, is tijd te steelen,
En ons leven is zo kort!

LE PETIT CHIEN.

POUR quelques os bien secs, pour un morceau de pain,
Oh! dans mon petit chien, que de reconnaissance!
Il agite sa queue, il jappe, il fait un train....
Sur mes genoux il saute, il danse!

On me donne souvent du vin, de friands mets,
Et chacun me témoigne un intérêt si tendre!
Si le coeur d'une bête est sensible aux bienfaits,
De moi que ne doit-on attendre?

HET HONDJEN.

Hoe dankbaar is mijn kleine hond
Voor beentjes en wat brood!
Hij kwispelstaart, hij loopt in 't rond,
En springt op mijnen schoot

Mij geeft men vleesch en brood en wijn,
En dikwijls lekkernij:
Maak kan een beest zo dankbaar zijn,
Wat wagt men niet van mij!

LE CARREAU DE VITRE BRISÉ.

CONTE.

D'UNE fenêtre, un jour, Victor casse un carreau.
Quoiqu'il en ait caché chaque petit morceau,
Le pauvre enfant ne sait que faire.
Le mensonge lui fait horreur;
Il sait que Dieu le voit; et puis, tromper sa mère,
Il ne le pourrait pas. Il tremble de frayeur.
Sa mère arrive. Victor pleure;
Il est consterné. » Mon cher fils,
Dit-elle, qu'as-tu fait? quel mal as-tu commis?
— » Chère Maman, répondit-il, tout-à-l'heure,
» J'ai fait l'étourdi de nouveau.
» Tout occupé de mon jeu de raquette,
» Je suivais mon volant, quand un coup de palette
» Le chassa droit dans le carreau.
» Mais si votre Victor ne le fait de sa vie,
» Vous lui pardonnerez, n'est-ce pas, ô Maman!
» Car vous êtes si bonne! » Et sa mère attendrie
Ne sut pas le gronder pour son étourderie;
Elle l'embrassa tendrement.

HET GEBROKEN GLAS.

EENE VERTELLING.

Cornelis had een glas gebroken
Voor aan de straat,
Schoon hij de stukken had verstoken,
Hij wist geen raad.
Hij had een afschrik van te liegen,
Wijl God het ziet:
En zou hij Mama nu bedriegen,
Dat kon hij niet.

Hij stond onthutseld en bewogen;
De moeder komt:
Zij ziet de tranen in zijn oogen,
Hij scheen verstomd.
Heeft Keesje, zeize, wat bedreven?
Wat scheelt er aan?
'k Heb, zei hij, moeder lief! zo even
Weer kwaad gedaan.
Terwijl ik bezig met paletten
Bij 't venster was,

Petits enfans, on aime, ou récompense
Celui qui dit la vérité.
Pour un menteur on n'a pas d'indulgence:
Son sort est d'être détesté.

Vloog mijn *volan*, door 'tforsch raketten,
Daar in het glas.
Maar als uw Keesje 't van zijn leven
Niet weder doet,
Dan wilt gij 't immers hem vergeven,
Gij zijt zo goed!

Kom Keesje lief! hou op met krijten,
Zei moeder toen:
'k Wil u dien misslag niet verwijten,
Hij kreeg een zoen.
„ Die altoos wil de waarheid spreken,
„ Wordt wel beloond,
„ Die leugens zoekt voor zijn gebreken,
„ Wordt niet verschoond.

LA PIÉTÉ.

LORSQUE l'aimable et doux Printemps,
De fleurs revient orner les champs,
Je vais cueillir des violettes,
Des roses et des paquerettes,
Avec des bouquets de lilas.
Alors, je tresse des guirlandes,
Pour t'en faire d'humbles offrandes,
O mon Dieu, toi qui me donnas
Et la vie et ces fleurs nouvelles!
Alors, je chante: » Roi des cieux,
» Ce sont tes bontés paternelles
» Qui font croître ainsi, sous nos yeux,
» Des lilas et des violettes,
» Des roses et des paquerettes;
» Afin de prouver aux enfans
» Et ton amour et ta puissance!
» O! que ces bouquets sont charmans!
» Non, jamais ma reconnaissance,
» N'oubliera, mon Dieu, que c'est toi
» Qui les fis éclore pour moi! «

DE GODSDIENSTIGHEID.

Als in de lieve lente
De bloemen 't veld versieren,
Dan pluk ik rooze knopjes,
Viooltjes, maagdeliefjes,
Citroenkruid en seringén.
Dan zal ik kransjes vlegten,
En dragen die ter eere
Van God, die mij het leven
En bloempjes heeft geschonken.
Dan zinge ik: Hemelkoning!
Gij doet viooltjes groeien,
Met roosjes, maagdeliefjes,
Citroenkruid en seringén,
Met duizend duizend bloemen;
Om uwe magt en liefde
Aan kinderen te toonen.
Hoe mooi staat mij dit kransjen!
Ach laat mij niet vergeten,
Dat gij het hebt doen groeien!

LE LIÈVRE.

» PIERRE, vois donc là-bas ce lièvre! oh! quel plaisir,
» Si l'on pouvait ainsi courir! «
- » Que dis tu, répond Pierre? et quelle est ta folie? «
Tu voudrais ressembler à ce lièvre? moi pas.
» J'aime bien mieux aller à petits pas,
» Qu'acheter la vitesse aux dépens de ma vie. «

Celui qui vit heureux des biens
Qui lui sont tombés en partage,
De ses dons et de ses moyens,
Peut toujours faire un bon usage.
Mais celui qui, jamais content,
dans autrui ne voit qu'avantage,
Perd même ce qu'il a: je l'ai lu bien souvent.

DE HAAS.

Kijk Pietje! Kijk, een haas, ô die zo gauw kon loopen!
Neen, zei de slimme Piet,
Wilt gij een haasjen zijn, ik niet:
'k Wil liever langzaam gaan, dan 't met den dood be-
koopen.

Hij, die altoos wel te vreden
Met vermogens die hij heeft
Vergenoegd en dankbaar leeft,
Kan zijn gaven wel besteden.
Maar dat hij, die altoos kniest,
En wat andren zijn wil wezen,
Zelfs het geen hij heeft verliest,
Heb ik meer dan eens gelezen.

CONTE DE THÉODORE.

Un jour nous étions réunis
Chez notre vieille Marguerite
Qui sait des contes si jolis;
A ses bons et petits amis,
Elle donnait, pour leur visite,
Du chocolat et des biscuits.

Nous lui faisions cent demandes par heure.

» Ça, nous dit-elle enfin, chers enfans, nous avons,

» Vous le savez, quatre saisons:

» Quelle est, selon vous, la meilleure? «

— » La saison, dit alors ma soeur,

» Qui me plaît et m'est la plus chère,

» C'est cette où l'on voit tout en fleur.

» On va cueillir, dans le parterre,

» Des guirlandes et des bouquets;

» Et l'on entend, dans les bosquets,

» Sous les branches du vert feuillage,

» De mille oiseaux le doux ramage.

» C'est alors le printemps « - » Quant à moi, dit Victor,

» L'Hiver me plaît bien mieux encor,

» Nous entendons conter des histoires charmantes;

» Assis près du feu, nous buvons

» Du chocolat, et nous mangeons,

» Le soir, des gaufres excellentes.

— » Et moi, de toutes les saisons,

» Je choisis l'Été, répond Claire:

» C'est Kermesse! on s'amuse, et l'on n'a rien à faire. «

EENE VERTELLING VAN

DORISJE.

Wij zaten laatst bij *Saartje*,
Onze oude goede baker,
Die sprookjes kan vertellen.
Wij dronken chocolade,
En deden honderd vragen.

In 't einde zei ons *Saartje*:
Wel nu, mijn hartediefjes!
Gij kent de vier getijden,
Wat houdt gij voor het beste?

Toen zei mijn zusje *Mietje*,
Die tijd is mij de liefste,
Wanneer de boomen bloeien.
Dan krijgt men mooie bloempjes,
Om tuiltjes van te vlegten.
Dan ziet men duizend vogels
Op groene takjes zingen.
Is dat niet in de lente?

De winter, lieve *Saartje*!
Zei *Pietjen*, is de beste,
Dan hooren wij vertellen,
En drinken chocolade,
Of eeten dikke wafels.

– » Eh bien, dis-je, moi, je préfère
» Celle où les fruits sont mûrs. Nous voyons, sur nos pas,
» Tomber des abricots et des pêches vermeilles,
» Dont nous remplissons nos corbeilles!
» C'est l'Automne alors, n'est-ce pas? «

» Enfans, dit Marguerite, il faut vous satisfaire;
» Écoutez: c'est l'Hiver qui rend le sol fécond:
» On doit tailler chaque arbre, on doit fumer la terre;
» Et c'est pendant l'Hiver que ces travaux se font.
» Pour nous donner des fruits, ajouta-t-elle,

» Un arbre doit fleurir: cette saison s'appelle
» Le Printemps. Puis les fruits doivent croître et mûrir;
» C'est l'Été qui le fait. Enfin, il faut cueillir
» Tous ces fruits que le ciel nous donne,
» Et c'est un plaisir de l'Automne.

» Vous devez donc, mes chers enfans;
» Dans toutes les saisons nouvelles,
» Louer de Dieu les bontés paternelles,
» Et toujours être bien contents. «

Neen ik verkies den zomer
Zei *Keesje*, dan is 't kermis.
Dan hoef ik niet te leeren.

Maar ik zei, 't is het beste,
Als meest de vrugten rijp zijn.
Dan valt er braaf te knappen.
Dan heeft men abricoozen,
En pruimen, en morellen,
En perzikken, en peeren:
En is dat niet in 't najaar?

Hoort kinders, zeide *Saartje*.
De winter moet de velden
En tuinen vrugtbaar maken.
Met moet de boomen snoeien;
Den akker moet men mesten;
Dat doet men in de winter.
De boomen moeten bloeien,
Om vrugten ons te geven;
Dat doen zij in de lente.
De vrugten moeten groeien;
Dat doen zij in den zomer.
Men moet de vrugten plukken;
Dat doet men in het najaar.

Dus moet gij, lieve kinders!
In alle jaargetijden
Gods wijze goedheid loven,
En wel te vrede wezen.

JÉSUS.

MORCEAU DE CHANT.

CLAIRE ET JEAN.

ENSEMBLE.

JÉSUS est l'ami des enfans:
Protecteur de notre faiblesse,
Il nous accueille avec tendresse;
C'est l'ami des cœurs innocens.

CLAIRE.

S'il était encor sur la terre,
Comme je volerais vers lui!

JEAN.

S'il était encor sur la terre,
Comme nous volerions vers lui!

ENSEMBLE.

O fils de Dieu, sois notre appui!
Ne nous vois pas d'un oeil sévère;
Pardonne-nous avec bonté!
Daigne écouter nos vœux sincères,
Et permets que, dans nos prières,
Ton nom soit souvent répété!

J E S U S.

een Zangstukje

CAARTJE en JANTJE,

te samen.

Jesus is een kindervriend!
Onzer wil hij zig ontbarmen.
Hij nam kinders in zijn armen:
Jesus is een kindervriend!

CLAARTJE *alleen.*

Ach was Jesus nog op aarde!
Aanstonds vloog ik naar hem heen.

JANTJE *alleen.*

Ach was Jesus nog op aarde!
'k Vloog met u naar Jesus heen.

te samen.

Zoon van God! die eeuwig leeft!
Hoor ons smeeken,
En vergeeft
Onze stoutheid en gebreken!
Zoon van God! die eeuwig leeft,
Zegen onze jeugd, en geeft,
Dat wij dikwijls van U spreken!

LA TOUPIE.

Je ne puis, sans mon fouet, faire aller ma toupie:
Mon fouet s'arrête-t-il? elle cesse à l'instant.
Ce joujou fatigant me tourmente et m'ennuie;
J'en veux un dont je sois content.

Mais avec Alexis n'en est-il pas de même?
Si je ne craignais pas d'être puni demain,
Je serais paresseux; et mon père que j'aime
En éprouverait du chagrin.

Quelle leçon pour moi! faut-il qu'une toupie
M'apprenne à travailler avec fruits et plaisir?
Fi! j'en suis tout honteux! Eh bien, toute ma vie,
Je la garde pour me punir ?

DE DRIJFTOL.

Nooit loopt mijn drijftol zonder slagen;
Want hou ik op, dan loopt hij niet.
Ik heb in al dat slaan verdriet,
En zal om ander speelgoed vragen.

Maar is 't ook zoo met Flipje niet?
Ja; had ik nimmer slaag te vrezen,
'k Zou zelden in mijn boeken lezen,
En dat geeft vader ook verdriet.

Foei dat ik van een tol moet leeren,
Met vlijt te werken zonder dwang.
'k Wil tot mijn straf, mijn levenlang
Geen ander speelgoed gaan begeeren.

LE PRUNIER.

VICTOR voyait des prunes pendre,
Prèsque aussi grosses que des oeufs,
Bien qu'on lui défendît d'en prendre,
Il semblait les cueillir des yeux.
» Ni le jardinier, ni mon père,
» Ne seront, dit-il, mes témoins:
» A cet arbre que peuvent faire
» Trois ou quatre prunes de moins?
» Mais j'aime mieux l'obéissance:
» Je n'en cueille pas; je m'en vais.
» Pour quelques prunes, quand j'y pense,
» J'irais désobéir? jamais!
Victor s'éloigna donc. Son père,
Qui l'écoutait non loin de là,
Lui destinant un doux salaire,
Sur son chemin se présenta:
» Voilà, dit-il, comme je t'aime!
» Oh! que Victor me fait plaisir!
» Viens, je t'en donnerai moi-même:
» Viens, c'est moi qui veux les cueillir. «
Alors, les prunes, par douzaines,
De l'arbre tombent aussitôt;
Victor les ramasse, à mains pleines,
Et s'enfuit au petit galop.

DE PRUIMEBOOM.

EENE VERTELLING.

Jantje zag eens pruimen hangen,
o! als eieren zo groot.
't Scheen, dat Jantje wou gaan plukken,
schoon zijn vader 't hem verbood.
Hier is, zei hij, noch mijn vader,
noch de tuinman, die het ziet:
Aan een boom, zo vol geladen,
mist men vijf zes pruimen niet.
Maar ik wil gehoorzaam wezen,
en niet plukken: ik loop heen.
Zou ik, om een hand vol pruimen,
ongehoorzaam wezen? Neen.
Voord ging Jantje: maar zijn vader,
die hem stil beluisterd had,
Kwam hem in het loopen tegen,
voor aan op het middelpad.
Kom mijn Jantje! zei de vader,
kom mijn kleine hartedief!
Nu zal ik u pruimen plukken;
nu heeft vader Jantje lief.
Daar op ging Papa aan 't schudden,
Jantje raapte schielijk op;
Jantje kreeg zijn hoed vol pruimen,
en liep heen op een galop.

LE MENDIANT.

CET homme, tout transi, cassé par la vieillesse,
Me demandant un sou pour aider son malheur,
Est aussi bon que moi. Si Dieu, dans sa sagesse,
Me donna plus qu'à lui, je ne suis pas meilleur.

La vertu, dans un pauvre, est aussi respectable;
L'honnête homme souvent porte un mauvais habit;
Et voir avec mépris un être misérable;
Ce n'est point obéir aux volontés du Christ.

DE BEDELAAR.

Die afgeleefde man, die bijkans nakend zit,
En rillend van de kou, mij om een duitje bidt,
Is even goed als ik. Gods wijsheid gaf alleen
Mij wat meer geld dan hem. Ben ik dan beter?..Neen.
Een vroom en eerlijk mensch draagt dikwijls slegte
kleeren,
Ik wil dan ook de deugd in arme menschen eeren.
Die met veragting op hem ziet,
Doet naar 't bevel van Jesus niet.

LA VRAIE AMITIÉ.

UN ami qui toujours m'avertit et m'éclaire,
Qui, loin de m'excuser, me montre un front sévère,
A sur mon coeur un grand pouvoir.
Mais un être assez vil pour me flatter sans cesse,
Couvre son intérêt d'un voile de bassesse:
Sans dégoût je ne puis le voir.
Qui rarement nous loue est un ami sincère;
La langue d'un flatteur est souvent mensongère.

DE WAARE VRIENDSCHAP.

Een vriend, die mij mijn feilen toont;
Gestreng bestraft, en nooit verschoont,
Heeft op mijn hart een groot vermogen:
Maag 't laag gemoed, dat altoos vleit,
Verdenk ik van baatzugtigheid,
Ik kan zijn bijzijn niet gedogen.
Die zelden prijst, spreekt vriendentaal.
Die altoos vleit, liegt menigmaal.

[*E*-p.34]

Het zaad zal hem dienen.

D A V I D.

[*E*-p.35]

VERVOLG
DER
KLEINE GEDIGTEN
VOOR KINDEREN,
VAN
MR. HIERONIJMUS VAN ALPHEN.

TE UTRECHT,
BIJ DE WED. JAN VAN TERVEEN EN ZOON.
MDCCLXXVII.

V O O R B E R I G T.

Ik ben veel te gevoelig over het gunstig onthaal, dat mijne *kleine gedigten voor kinderen* bij mijne Landgenooten gehad hebben, dan dat ik mijne blijdschap en dankbaarheid, deswegens, niet openlijk betuigen zou. De mondelijke en schriftelijke verklaringen van het genoegen, door dezen mijnen geringen arbeid veroorzaakt, hebben mij dikwijls sterk aangedaan; ja dikwijls riep ik bij zulke gelegenheden uit:

*Tranen vloeien uit mijn oogen,
Lieve kinders, als gij mij
Vraagt om meerder poëzij.
Ach! mijn hart, zo ligt bewogen,
Zegent God, die eeuwig leeft,
Dat hij mij die blijdschap geeft!*

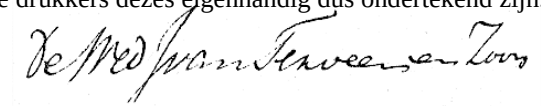
Het is derhalven geen traagheid, geen lusteloosheid geweest, die mij het voordzetten van dezen arbeid zo lang heeft doen verschuiven. Wat dan? — louter onvermogen, mijne waarde Landgenooten! Ik kan, als digter vooral, niet werken wanneer ik wil; en zo dra ik mij zelf dwingen moet, valt alles kwalijk uit. Ik heb dan gewagt, tot dat ik weder in die gesteldheid geraakte, in welke ik mijne eersten vervaardigd heb; en het is de vrugt van die uren, welke ik nu wederom aan onze kinderen aanbiede; in hoop dat dezelve even zo mogen behagen als de eersten.

Ik had lang mijne gedagten laten gaan, en zelfs enige middelen aangewend, om eenige kunstplaatjes bij deze kinderversjes te voegen, toen mij de Hr. ALLART, *Boekhandelaar te Amsterdam*, eenen weg aanwees, om daar in tot mijn genoegen te slagen. De plaatjes zullen, onder mijn opzigt, door den Kunstschilder J. BUYS geteekend, en door de Heeren PUNT en VAN DER MEER gegraveerd worden; van welker bekwaamheid men eene proeve zien kan in de fraaie plaatjes voor Gellerts fabelen; welke plaatjes men, zo wel als die fabelen, aan onze Nederlandsche jeugd niet genoeg kan aanbeveelen.

Deze plaatjes zullen, zo laag mogelijk, gesteld worden, en de versjes egter afzonderlijk te bekomen zijn. Zij egter, die zig van de eerste en beste afdrukken voorzien willen, gelieven, bij hunne Boekverkopers, of bij J. ALLART, te *Amsterdam*, of bij de WED. J. V. TERVEEN EN ZOON *alhier*, hunne namen optegeven; zullende de eerste afdrukken aan dezulken, zo dra mogelijk, worden afgeleverd.

Vaartwel mijne Landgenooten! en weest verzekerd, dat het mij altoos een gevoelig genoegen zal zijn, iets tot nut of vermaak van u of uwe kinderen te kunnen toebrengen.

* * * Ik moet hier nog bijvoegen, dat er redenen zijn, die mij noodzaken, om geene exemplaren voor egt te erkennen, dan die door de drukkers dezes eigenhandig dus ondertekend zijn.

A handwritten signature in dark ink, reading 'J. V. Terveen en Zoon'. The signature is written in a cursive style with a large initial 'J' and 'V'.

CHARLOTTE ET CORNEILLE.

CORNEILLE.

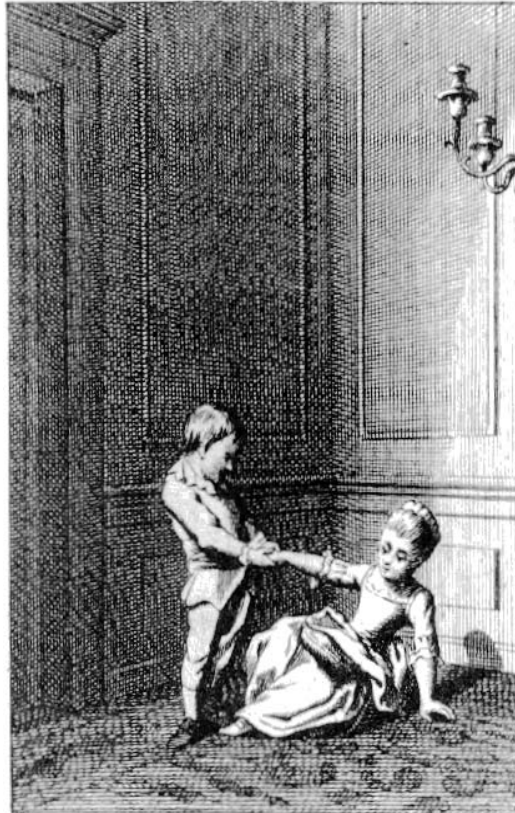
DIS-MOI, quand tu pleures si fort,
La peine que l'on ta caussée?
Charlotte, ta bourse à ressort
Est-elle perdue ou brisée?

CHARLOTTE.

Comment ne pleurerais-je pas?
Maman se plaint de ma paresse;
En me parlant, ses yeux, hélas!
Me peignaient toute sa tristesse!
Elle ne veut pas me donner
Son baiser comme à l'ordinaire.
Que je m'en veux de chagriner
Le coeur d'une si tendre mère!

CORNEILLE.

Mais, là, toute seule, à quoi bon
Verser des pleurs, ma chère amie?

LOTJE EN KEESJE.

KEESJE.

Zeg me zoete lieve *Lotje*!
wat is dee oorzaak, datge schreit:
Hebtge uw beugeltas verloren,
of gebroken, lieve meid?

LOTJE.

Zou 'k niet schreien, waarde *Keesje*!
moeder lief was niet voldaan
Met mijn naaiwerk; o! zij zag mij
met verdriet en droefheid aan.
Ja zij wilde mij niet kussen,
zo als ze anders altijd doet.
Foei mij! ach! dat zulk een moeder
om mijn stoutheid treuren moet.

KEESJE.

Wat kan 't baten, dat gij eenzaam
in een hoekje zit, en klaagt.

Va lui demander ton pardon;
Tu l'obtiendras, je le parie.

CHARLOTTE.

Si tu voulais parler pour moi,
M'accompagner!

CORNEILLE.

C'est mon envie.
Je veux intercéder pour toi.
N'es-tu donc pas ma soeur chérie?
Mais de moi tu peux te passer;
Une mère toujours pardonne,
Quand son enfant vient l'embrasser:
La nôtre, ma soeur, est si bonne!
Elle nous lisait, l'autre jour,
Que Dieu fait grâce â ceux qu'il aime:
A cet exemple, son amour
Voudra te pardonner du même.

Ga, zij zal het u vergeven,
als gij om verschoning vraagt.

LOTJE.

Zult gij dan mijn voorspraak wezen?
mij geleiden:

KEESJE.

Ja gewis:
Zou ik niet voor *Lotje* spreken,
die mijn liefste zusje is.
Maar gij hebt geen voorspraak noodig,
als gij moeder valt te voet,
Zal zij 't zeker u vergeven,
Moeder, weet gij, is zo goed,
Gistren las zij voor ons beide,
dat ook God de schuld vergeeft:
'k Weet, zij zal u wis verschoonen,
daar zij zulk een voorbeeld heeft.

LA SANTÉ.

LA santé, c'est le vrai trésor,
Le contentement de la vie:
Quand j'aurais des biens et de l'or,
Satisferaient-ils mon envie,
Si, rongé, chaque jour, par la peine et les maux,
La vie était pour moi le plus grand des fardeaux?

Mais mon père souvent m'apprit
Comme il faut que je me conduise:
Evite toujours, m'a-t-il dit,
Les excès et la gourmandise:
Celui dont l'appétit n'est jamais contenté,
Connaît bien rarement la joie et la santé.

DE GEZONDHEID.

Gezondheid is een groote schat
Om vergenoegd te leven.
Ofschoon ik groten rijkdom had,
Wat voordeel zou het geven,
Zo ik, doorknaagd van angst en pijn,
Mij zelven tot een last moest zijn.

Maar zou ik dan mijn Vaders raad
Niet ijverig betragten?
En gulzigheid en overdaad
Niet mijden en veragten?
Die nooit genoeg heeft voor zijn mond,
Leeft zelden vrolijk en gezond.

CLAIRE ET CORNÉLIE.

CLAIRE.

TOUJOURS travailler, toujours lire,
De tous les ennuis c'est le pire.
Faut-il ainsi passer ses jours?
Allons! Au jeu! viens, Cornélie.
Ah! sans doute, cela t'ennuie,
Quand ton maître t'instruit toujours.

CORNÉLIE.

Jamais travailler, jamais lire,
Dans le jardin sauter et rire,
Faut-il ainsi passer ses jours?
Finis ton jeu, Claire chérie:
Ah! ta poupée aussi t'ennuie,
Quand tu t'en occupes toujours.

CLAIRE.

Parfois jouer et parfois lire,
De nous c'est tout ce qu'on désire:
Viens vite; nos joujous sont prêts.

KLAARTJE EN KEETJE.

KLAARTJE.

Altoos werken, altoos lezen,
Dat moet wel verdrietig wezen:
Is het daarom dat men leeft?
Lustig Keetje! nu aan 't spelen;
Ach! de tijd moet u verveelen,
Dien gij aan uw meesters geeft.

KEETJE.

Nooit te werken, nooit te lezen,
Altoos in den tuin te wezen,
Is het daarom dat men leeft?
Klaartje lief, hou op met spelen;
Ach! de tijd moet u verveelen,
Dien gij aan uw poppen geeft.

KLAARTJE.

Somtijds spelen, somtijds lezen,
Dat zal wel het beste wezen,
Keetje lief! kom speel met mij.

CORNÉLIE.

Est-ce que ta leçon l'ennuie?
Lisons d'abord, ma chère amie;
Et nous irons jouer après.

Claire, à ce bon conseil, s'empressant de le suivre,
Laisse là sa poupée et va prendre son livre.

KEETJE.

't Zal dan zeker u verveelen,
Op te houden met het spelen:
Leer nu eerst, dan spelen wij.

Ter nauwer nood had Keetje dit gezegd,
Of Klaartje had, beschaamd, haar poppen weggelegd.

LA CHANSONNETTE TROUVÉE.

J'AI, tout près de notre volière,
Trouvé ce papier à l'instant.
Je saurai le lire, j'espère;
Le titre, c'est: L' HOMME CONTENT.

*

Petits enfans, que l'on s'empresse!
Venez écouter ma chanson:
Gaité vaut bien mieux que richesse:
Retenez tous cette leçon.

Content de peu, dans ma famille,
Irais-je donc former des vœux,
Pour porter un habit qui brille,
Sur un cœur triste et malheureux?

Léger de corps, léger de peine,
Je travaille, et c'est ma santé.
Debout avant que le jour vienne,
Je me lève plein de gaité.

HET GEVONDEN LIEDJEN.

'k Vond daar even dit papiertjen,
'k hoop dat ik het lezen kan.
Boven staat er op geschreven:
Hoe! ...

DE VERGENOEGDE MAN.

Kom kinders zet u bij mij neêr.
'k Zal u een liedjen geven.
De vergenoegdheid is veel meer
Dan schatten in dit leven.

Al heb ik weinig, 'k heb genoeg;
Zou ik een man benijden,
Die altoos mooie kleren droeg,
Maar zware pijn moest lijden.

Het werken houdt mij steeds gezond,
En vlug van lijf en leden.
'k Word wakker in den morgenstond,
Verkwikt en wel te vreden.

La faim, qui rarement m'oublie,
Me fait manger bien mieux chez moi,
Que si j'étais, toute ma vie,
Assis à la table d 'un roi.

Je bois l'eau pure à la fontaine,
Avec beaucoup plus de plaisir,
Que, dans une coupe bien pleine,
Le meilleur vin qu'on pût choisir.

Quand à finir le jour s'apprête,
Je revois le soir sans regrets;
Je dis alors ma chansonnette,
Et bénis Dieu de ses bienfaits.

Mes chers enfans, vivez de même;
De Dieu demeurez les élus!
Et, louant sa bonté suprême,
Dites: que de biens j'ai reçus!

Oh! cette chanson est parfaite!
Je l'aime et je la grave en moi.
Homme content! que je souhaite
D'apprendre à vivre comme toi!

De honger, dien ik zelden mis,
Doet mij veel grager eeten,
Dan of ik aan een konings disch,
Was dag aan dag gezeten.

't Heb dikwijls water uit een bron
Met meerder smaak gedronken,
Dan ooit de wijn mij geven kon,
Bij bekers ingeschonken.

En is de dag voorbijgegaan,
Zie ik den avond rijzen,
Dan hef ik eens een liedjen aan,
Om mijnen God te prijzen.

Nu, lieve kinders! leef als ik,
Verblijdt u in Gods zegen!
Zeg dankend ieder oogenblik,
Wat heb ik veel gekregen!

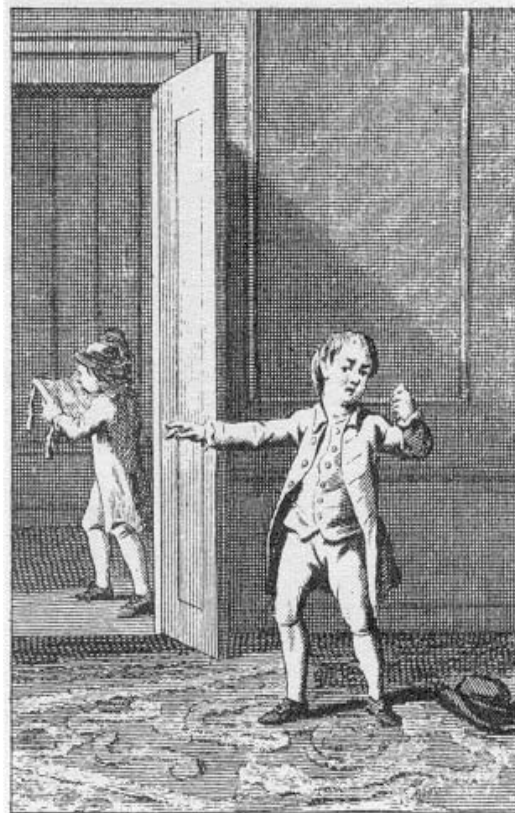

Welk een lief en aartig liedjen!
Hoe behaagt en treft het mij.
Mogt ik leeren zo te leven,
Vergenoegde man! als gij.

LA LOUABLE AMBITION.

HÉLAS! combien je me désole
D'avoir ainsi perdu le prix
Qu'au plus diligent de l'école,
Notre bon père avait promis!
Ce livre, rempli de gravures,
Avec des rubans de satin,
Et de si belles couvertures,
Victor l'a gagné! quel chagrin!
C'est lui qui sut le mieux écrire;
C'est lui qui sut couramment lire;
Sur la carte de l'univers,
C'est lui qui fut le plus habile
A trouver un fleuve, une ville,
Et les royaumes et les mers!

Loin que cela me décourage,
Je veux apprendre encore mieux,
Ne point devenir envieux,
Et chérir Victor davantage;

DE GOEDE EERZUGT.

EENE KLAGT VAN DAANTJE.

Ach mij! ik ben verdrietig,
Ik heb den prijs verloren,
Dien vader lief beloofd had,
Aan hem, die 't beste leerde.
Dat boek met mooie prentjes,
Met groene zijde lintjes,
Waar naar ik zo verlangde,
Heeft Jantje nu gekregen;
Om dat hij 't best kon schrijven,
En 't vlugst was in het lezen.
Ja op de kaarten kon hij
De landen en rivieren,
De zeeën en de steden,
Het gauwst van allen vinden.

Maar zou ik hem benijden,
En nu nog minder leeren?
Neen, 'k wil zijn gaven prijzen

Mais j'obtiendrai cet autre prix
Qui de nouveau nous est promis.
Je vais travailler avec zèle,
Jouer moins, me lever plus tôt,
Et, lorsque mon maître m'appelle,
Dire ma leçon comme il faut.
Ah! c'est à m'amuser sans cesse,
C'est à n'être point occupé,
C'est à dormir avec paresse,
Que ce beau prix m'est échappé!

Oui ce livre, plein de gravures,
Avec des rubans de satin,
Et de si belles couvertures,
Victor l'a reçu ce matin!
Ne croyez pas que je l'oublie!
Je promets bien que, de ma vie,
Je n'aurai plus un tel chagrin!

En hem te meer beminnen.
Maar tevens zal ik tragten,
Den eereprijs te winnen,
Dien vader weer beloofd heeft.
'k Wil' dan wat minder spelen,
Ik wil wat korter slapen,
En grooter vlijt besteden
In 't horen naar de lessen,
Die mij mijn meesters geven.
Door al te veel te spelen,
Door al te lang te slapen,
Door telkens rond te kijken,
Wanneer ik op moest letten,
Heb ik den prijs verloren.

Dat boek met mooie prentjes,
Met groene zijde lintjes
Heeft Jantje dat gekregen!
Ik kan het niet vergeten,
Maar 't zal niet weer gebeuren.

LE CRIEUR DE NUIT.

POURQUOI donc craindrais-je cet homme
Oui chante dans l'obscurité?
Il veille, quand je fais un somme,
Pour que je sois en sûreté.

Je crois plutôt que, tant qu'il chante,
Les voleurs n'approcheront pas;
Car, soit qu'il pleure, soit qu'il vente,
De chanter il n'est jamais las.

Que la bonté de Dieu te garde!
Brave homme, dans mon petit lit
Je vais dormir: fais bien la garde;
Mes yeux se ferment. – Bonne nuit!

DE KLEPPERMAN.

Zou ik voor den klepper vreezen,
O! Die lieve brave man
Maakt, dat ik gerust kan wezen,
En ook veilig slapen kan.
Moeder lief! 'k geloof het vast,
Dat hij op de dieven past.

Schoon hij loopt door wind en regen,
't Zingen wordt hij nimmer moe:
Goede God! geef hem Uw zegen,
Maar mijne oogjens vallen toe.
Lieve klepper! hou de wagt!
Ik ga slapen: goede nagt!

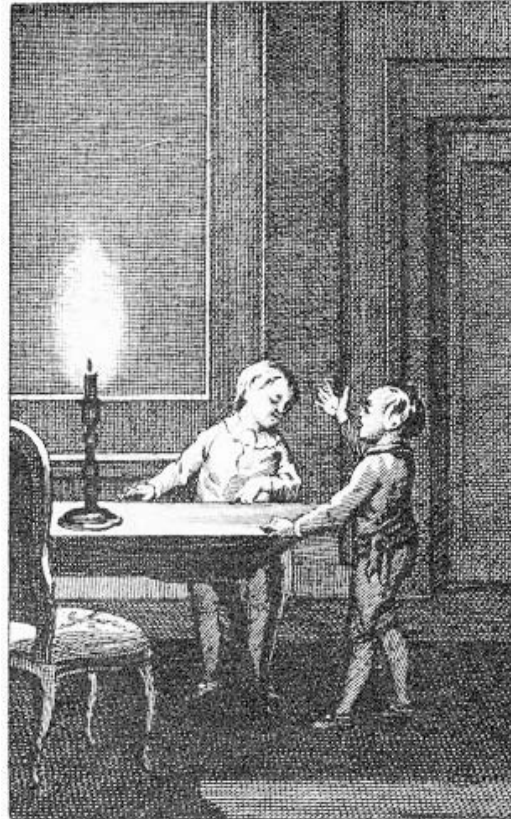
NICOLAS ET PIERRE.

NICOLAS.

PIERRE, si tu n'es pas plus sage,
Tu verras venir l'homme noir.

PIERRE.

Je n'ai pas peur; j'ai du courage;
S'il le peut, qu'il se laisse voir.
Fi! Nicolas! n'as-tu pas honte
De prononcer encor ce nom?
Celui qui croit un pareil conte
Doit avoir perdu la raison.

KLAASJE EN PIETJE.

KLAASJE.

Pietje, zoo gij niet wilt deugen,
Dan verschijnt de zwarte man.

PIETJE.

Klaasje, foei, dat is een leugen!
Laat hem komen, als hij kan.
Die aan zulk een man gelooft,
Is van zijn verstand beroofd.

L'HIVER.

Les arbres n'ont plus de verdure;
C'en est fait du dernier beau jour;
Les vents, la pluie et la froidure
Annoncent l'hiver de retour.

Au coin du feu, près de ma mère,
Je cours chauffer mes petits doigts,
Nous avons encor, dit mon père,
Pour la saison beaucoup de bois.

Nous avons tout en abondance,
Pour passer ce rigoureux temps,
Et la main de la Providence
Nous donne de chauds vêtements.

Nous avons des fruits, du chauffage,
Du beurre..... que n'avons-nous pas?
Puis, chaque soir, de bon laitage,
Sans compter des mets délicats.

WINTERZANG.

'k **Z**ie de geele bladers vallen,
met den zomer is 't gedaan:
En 't gehuil van sneeuw en regen
kondigt ons den winter aan.
Ach! hoe trillen mij de leden,
'k Loop naar 't hoekjen van den haart;
Vader zegt: in zulk een koude
dient er hout noch turf gespaard.
o Wij hebben zo veel voorraad
voor den schralen wintertijd;
Daar men mij met warme kleeren
voor den strengen vorst bevrijdt.
Winterpeeren, kool, en appels
boter, vleesch, ja wat niet al,
Ligt er reeds in onze kelder,
dat ons lekker smaken zal.
Mogt ik nu maar dankbaar wezen,
over mijn gelukkig lot;
Ja ik wil gehoorzaam leven,

Oh! puisse ma reconnaissance
Ne point oublier ces présents!
Je veux, par mon obéissance,
Prouver à Dieu ce que je sens.

Et si le froid me contrarie,
Je penserai souvent combien
De milliers d'hommes, dans la vie,
N'ont pas un sort comme le mien!

Sur tout ce que le ciel m'envoie,
J'épargnerai, soir et matin,
Afin de donner quelque joie
Au pauvre qui pleure de faim.

en u danken, goede God!
Ja ik wil gedurig denken,
als de koude mij verdriet,
Ach! hoe menig duizend menschen
hebben zo veel voorraad niet.
Ja, ik wil dan wat besparen,
en wat van mijn overvloed
Aan een arrem kindje geven,
dat van honger schreien moet.

LA BONTÉ DE DIEU.

C'est Dieu qui fait tomber la pluie
Que boivent les champs altérés;
C'est elle qui leur rend la vie;
Car, sans la pluie,
Tout meurt dans les champs et les prés.

O pluie! arrose bien la terre;
Rends abondante la moisson!
L'or est cent fois moins nécessaire
A notre terre.
Dieu nous exauce; il est si bon.

GODS GOEDHEID.

God is goed, daar valt de regen
Op het uitgedroogde land:
Vader bad om zulk een zegen,
Zonder regen,
Zegt hij, groeit geen kruid noch plant.

Lieve droppels valt op de aarde!
Valt in grooten overvloed,
't Goud is niet van zulk een waarde
Voor onze aarde.
God verhoort ons: God is goed!

LA SAGESSE DE DIEU.

La pluie a cessé: l'herbe aride,
Que la chaleur faisait mourir,
Maintenant est assez humide
Et pour croître et pour reverdir.

S'il pleuvait avec violence,
Si le soleil ne luisait pas,
Ce ne serait plus abondance,
Ce seraient pertes et dégâts.

De Dieu quelle est donc la sagesse!
Tout est bien gardé par ses soins:
La terre reprend sa richesse:
La pluie a comblé ses besoins.

GODS WIJSHEID.

God is wijs, die malsche regen
Houdt nu op: het dorre gras
Heeft weer zo veel vogt gekregen,
Als voor 't groeien nodig was.

Viel er al te zware regen,
Zag men nimmer zonneschijn,
Dan zou 't langer niet tot zegen,
Maar tot schade voor ons zijn.

God is wijs, die malsche regen
Houdt weer op: de dorre grond
Heeft nu zo veel vogt gekregen,
Als Gods wijsheid nodig vond.

LA REPRÉSAILLE GÉNÉREUSE.

IRAI-JE quereller ma soeur,
Quand son peu d'amitié m'afflige?
Parlerai-je mal de son coeur?
Non, non; c'est une enfant, me dis-je.

Je veux lui donner mes bonbons,
Tantôt une pomme, une amande,
Des noisettes, des macarons,
Enfin tout ce qu'elle demande.

Par l'amitié j'aurai son coeur;
Il n'est pas méchant, je parie.
Oh! j'aimerai si bien ma soeur,
Que je reviendrai son amie.

DE EDELMOEDIGE WEDERVERGELDING.

Zou ik dan mijn zusje kwellen,
Om dat zij me niet bemint?
Zou ik kwaad van haar vertellen?
Neen ik denk: zij is een kind!

'k Zal haar van mijn lekkers geven,
Dan wat druiven, dan een peer,
Dan een hazelnoot zes zeven,
En wanneer zij wil, nog meer.

'k Zal haar hart door liefde winnen,
Ze is tog geen kwaadaartig kind;
Zo lang zal ik haar beminnen,
Tot ze in 't eind mij ook bemint.

ENFANT MALADE.

QUE, ma tête me fait souffrir!
De jouer je n'ai plus envie;
Je vois mon cheval sans plaisir;
Chacun consulte mon désir
Et tout me dégoûte et m'ennuie.

Quoique mon lit soit doux et chaud,
Je n'ai pas un instant paisible.
Le sommeil vient-il? aussitôt,
Je m'éveille, tout en sursaut,
Agité d'un rêve terrible!

Je souffre; et cependant mon coeur
Me porte à la reconnaissance,
Lorsque je sens, par ma douleur,
Que la santé, ce vrai bonheur,
Ne vient que de la Providence.

Mais partout s'étend sa bonté;
Et je dis, malgré ma souffrance,
En adorant sa volonté:
Mon Dieu me rendra la santé;
Attendons avec patience.

HET ZIEKE KIND.

Mijn hoofdjen! ach! het doet zo zeer!
Het schijnt van een gespleten;
Geen hobbelpaard vermaakt mij meer;
En schoon men vraagt, wat ik begeer
Ik walg van 't lekkerste eeten.

Al ligt geen kind zo zagt als ik,
De rust is mij benomen.
En slaap ik eens één oogenblik,
Dan worde ik wakker met een schrik
Door 't akelige droomen.

Nu worde ik eerst, door 't geen ik mis,
Tot dankbaarheid gedreven:
Nu voel ik, maar met droefenis,
Hoe veel men Gode schuldig is,
Als men gezond mag leven.

Maar o! die God is altoos goed;
Ik wil nu dankbaar wezen:
En schoon ik pijnen lijden moet,
Geduldig zeggen: God is goed!
Hij kan mij weer genezen.

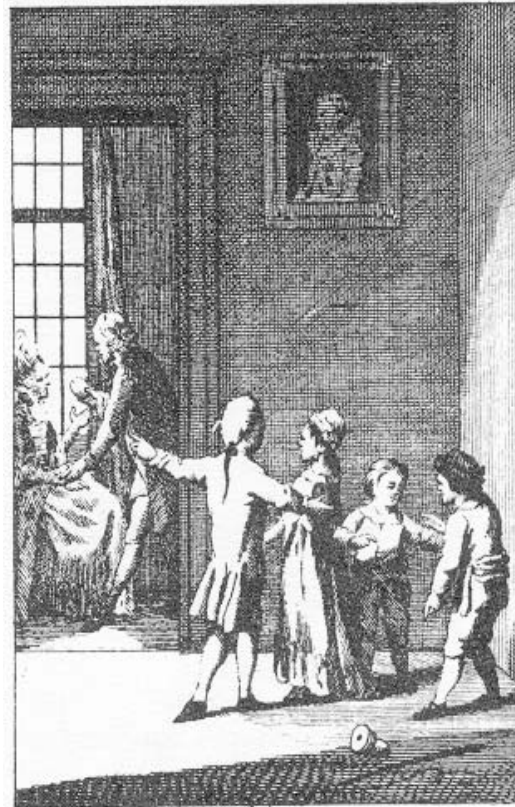
LE BON EXEMPLE.

PAPA vit avec notre mère,
Toujours satisfait et joyeux.
O c'est une amitié si chère!
Nous devrions être comme eux.

L'un a-t-il dit ce qu'il veut faire?
C'est très bien! dit l'autre, à l'instant.
Et c'est un plaisir pour ma mère
De rendre mon pere content.

Mon père toujours étudie
Tout ce qui peut plaire à Maman;
Ce qui la chagrine ou l'ennuie,
Cause à mon père du tourment.

Hier il offrit à ma mère
Une pêche, et puis l'embrassa;
Il la lui donna tout entière:
Dis, Claire, ferions-nous cela?

HET GOEDE VOORBEELD.

Vader leeft met onze moeder
altoos vergenoegd en blij,
o Hoe lieven zij elkander,
nimmer knorren zij als wij.

Toont er een iets te verlangen,
dan zegt de ander: dat is goed!
Moeder is het best te vreden,
als zij iets voor vader doet.

Vader poogt altoos te weten,
wat de wensch van moeder is;
En het geen haar moet verveelen,
geeft aan vader droefenis.

Vader gaf de beste perzik
laatst aan Moeder met een zoen;
Hij wou zelf er niet van eeten:
Klaartje, zouden wij dit doen?

Ma chère soeur, et toi, cher frère,
Que nous avons, pensons-y bien,
De grands reproches à nous faire!
Toujours disputer pour un rien!

Apprenons, soyons bien ensemble;
Jouons, ne nous querellons plus:
Nos parens nous donnent l'exemple,
En amitié comme en vertus.

Là seulement est la tendresse,
Là, nos jours sont pleins de douceur;
Où l'indulgence et l'allégresse
Font naître un mutuel bonheur.

Liefste zusje! liefste broertjes
o het strekt ons tot verwijt,
Dat wij dikwijls krakkeelen,
ach gij weet niet hoe 't mij spijt.

Kom, mijn liefjes, laat ons leven
tot elkanders nut en vreugd!
Laat ons pogen na te volgen
vaders liefde en moeders deugd.

Daar alleen kan liefde wonen,
daar alleen is 't leven zoet,
Waar men, blij en ongedwongen,
Voor elkander alles doet.

PIERRE ET CORNÉLIE.

PIERRE.

JAMAIS ton frère, Cornélie,
Ne fut si content de sa vie;
Allons, un doux baiser de toi!
Je vens d'apprendre de ma mère,
Qu'après l'école elle attend Claire:
Personne n'est plus gai que moi.

CORNÉLIE.

Ouel plaisir! Claire est si gentille.
A cette aimable et bonne fille,
Faisons quelque présent bien beau.
Je sais plus d'une historiette;
Mais la fête n'est pas complète,
Si nous n'y joignons un cadeau.

PIERRE.

Bon! j'ai quatre belles gravures.

PIETJE EN KEETJE.

PIETJE.

Kom mijn lieve zoete zusje
Geef me een kusje,
o Ik ben zo in mijn schik!
'k Heb van moeder zo vernomen,
Dat *Camie* van 't school zal komen,
Niemand is zo blij als ik.

KEETJE.

Laat ons dan eens wat bedenken,
Om te schenken
Aan die allerliefste meid.
Als wij haar maar wat vertellen,
En geen daden dat verzellen,
Is 't geen regte vrolijkheid.

PIETJE.

Wel: ik heb vier mooie printjes,

CORNÉLIE.

Et moi pour elle deux ceintures.

PIERRE.

Oh! nos présens plairont toujours;
Puisqu'elle verra, soeur chérie,
Que notre coeur, pour une amie;
Ne s'en tient pas à des discours.

KEETJE.

Ik twee lintjes,
Goed voor haar, gelijk ik gis.

PIETJE.

't Zal haar, hoe gering, behagen,
Wijl zij dan niet hoeft te vragen,
Of 't bij ons maar praaten is.

LA PATIENCE.

LA patience est une belle chose
Qui, dans un travail malaisé,
Fait parvenir au but qu'on se propose.
Par notre chat si malin, si rusé,
La preuve hier m'en fut encor donnée.
Pendant une heure, il se blottit
Dans un coin de la cheminée,
Attendant qu'un rat en sortit.
Il ne s'en alla point que la bête bloquée
Sous sa griffe ne fut croquée.

HET GEDULD.

Geduld is zulk een schoone zaak
Om in een moeilijke taak
Zijn oogwit uittevoeren;
Dit zag ik laatst in onze kat,
Die uren lang gedoken zet,
Om op een rat te loeren.
Zij ging niet heen voor zij de rat,
Gevangen, in haar klauwen had.

**UNE JEUNESSE PIEUSE
PROCURE UNE HEUREUSE VIEILLESSE.**

CELUI qui sut, dès sa jeunesse,
Dans le sentier de la sagesse,
Rester toujours,
Heureux de suivre cette voie,
Fait le bien et goûte la joie
Dans ses vieux jours!

Mais tel lui perd un temps utile,
Et laisse son cœur indocile
Sans aucun frein,
Déjà vieux avant sa vieillesse,
Voit, dans la peine et la tristesse,
Venir sa fin.

De bonne heure donc, ô jeunesse,
Que le sentier de la sagesse
Plaise à vos cœurs,
Pour que le souvenir vous donne
Des jours, au temps de votre automne,
Exempts de pleurs!

**EEN GODSDIENSTIGE JEUGD
MAAKT EEN GELUKKIGEN
OUDERDOM.**

Die in zijn jeugd
Het pad der deugd
Heeft ingeslagen,
En 't goede doet,
Wagt welgemoed
Zijne oude dagen.

Maar die zijn tijd
Onnut verslijt,
Zijn frische krachten
Der zonde geeft,
Moet, afgeleefd,
Verdriet verwagten.

Laat dan, o jeugd!
Het pad der deugd,
U vroeg behagen,
Dan slijt ge blij,
Van wroeging vrij
Uwe oude dagen.

Quand vous devriez, de l'impie
Supporter parfois, dans la vie,
 Le ris moqueur;
Dieu, qui vous observe sans cesse,
Vous promet plus que la richesse
 Et la grandeur.

L'enfant de Dieu, c'est l'enfant sage
Qui, lui consacrant son jeune âge,
 L'aime en tout lieu;
Et si la mort un jour le glace,
Soit tôt, soit tard, il trouve grâce
 Devant son Dieu!

Al zijtge een spot
Van hun, die God
Te stout veragten,
 Ge hebt veel meer
 Dan geld of eer
Van hem te wagten.

Die God bemint
Die wordt zijn kind;
En moet hij sterven,
 't Zij vroeg of spaê,
 Hij zal genaê
Bij God verwerven.

LA MÉSANGE.

MON trébuchet sur l'arbre était à peine mis,
Qu'une mésange fut en cage.
Je me disais, joyeux: que d'oiseaux seront pris!
Ceci me promet davantage.

Mais, depuis ce moment, huit grands jours sont passés,
Sans que mésange ou pinson vole.
Je me dis: les oiseaux sont tous pris ou chassés,
Et voilà ce qui me désole!

Tel qui, d'un sort prospère attend trop de faveur,
Presque toujours n'est pas plus sage
Que celui qui d'abord, vaincu par le malheur,
Et se lamente et perd courage.

DE KOOLMEES.

Mijn knip had in den boom een uurtje pas gehangen,
Of deze koolmees zat er in.
Toen zei ik bij mij zelf: wat zal ik vogels vangen!
Dat heet eerst regt een goed begin!

Maar ach! het zijn wel zeven dagen,
Ik zag in al dien tijd geen vink of koolmees
weer;
Nu ben ik heel ter neer geslagen,
Nu zeg ik bij mij zelf: er zijn geen vogels meer.

Die al te grote dingen wagt,
Om dat hem in 't begin zijn pogingen gelukken,
Is even dwaas, als die tot wanhoop wordt gebracht,
Om dat hij voor een tijd voor tegenspoed moet bukken.

PIERRE

DEVANT LE LIT DE SA SOEUR MALADE.

MA bonne petite Marie,
Oh! que mon âme est attendrie
D'écouter tes gémissemens!
Oui, je voudrais souffrir moi-même,
Si mes maux, à ta peine extrême,
Portaient quelques soulagemens.

C'est au-dessus de ma puissance;
Mais, invoquant la Providence,
Je pleure et dis: Dieu de bonté,
Ma prière te peint ma crainte;
Vois ma tristesse, entends ma plainte,
Et rends à ma soeur la santé.

Ne laisse pas mourir Marie!
Ah! ma mère en perdrait la vie,
Mon père en mourrait de douleur;
Et, bon Dieu! seul sur cette terre,
Que deviendrait le pauvre Pierre,
S'il n'avait ni parens, ni soeur?

PIETJE

BIJ HET ZIEKBED VAN ZIJN ZUSJEN.

Ach dat kermen, ach dat klagen
Kan mijn teder hart niet dragen,
Mietje lief ik voel uw pijn!
'k Zou gewillig voor u lijden,
Kon het u van smart bevrijden,
Of maar tot verligting zijn.

Doch 't is boven mijn vermogen;
Maar ik buig, met weenende oogen,
Biddend mijne knietjes neer.
„ Laat mijn bedde u niet mishagen
„ Goede Jesus! hoor mijn klagen,
„ En herstel mijn zusje weer.

„ Laat haar 't leven tog niet derven,
„ Ach mijn moeder zou 't besterven,
„ Vader daalde wis in 't graf.
„ Lieve God! waar bleef tog Pietje,
„ Naamt gij met mijn zusje Mietje
„ Ook mijne ouders van mij af.

LA PRIÈRE EXAUCÉE.

DIEU m'entend: il m'exauce, et ma soeur est guérie.
Enfin, pour notre joie, il a sauvé Marie!
Comme envers lui mon coeur sera reconnaissant!
Mais accueillera-t-il, ce Dieu, ce Dieu puissant,
Les remerciemens de l'enfance?
Il se plaît, dit mon père, aux chants de l'innocence,
Et j'ose lui porter l'offrande d'un enfant.

HET VERHOORDE GEBED.

Mijn zusje is gezond. God hoorde mijn gebed!
En heeft tot onze vreugd mijn zusje lief gered.
Wat zal mijn dankbaar hart dien goeden God ver-
gelden?
Zo groot een God wil die gedankt zijn van een
kind?
Ja! vader zegt, dat God daar in behagen vindt,
Dies zal ik zijnen lof, al ben ik jong, vermelden.

L'ENFANT SENSIBLE.

COMMENT ne pas chérir ma mère?
Pour moi que ne fait pas son coeur?
J'apprends ce qui m'est nécessaire,
Et ma gaité fait son bonheur.

Suis-je malade? oh! que d'alarmes
Pour sa tendresse! et quand ses yeux
Se lèvent tout remplis de larmes,
Je crois qu'elle implore les cieux!

Oui, sans doute, alors elle prie,
Pour que Dieu m'ôte ma douleur.
Suis-je mieux, son âme attendrie
Rend grâce aux bontés du Seigneur.

Je veux toujours aimer ma mère,
Toujours écouter son désir,
Et ne jamais, jamais rien faire
Qui lui cause du déplaisir.

HET TEDERHARTIG KIND.

Zou ik niet mijn moeder eeren,
Ach wat doetze niet voor mij?
Wat mij nut is, mag ik leeren;
Ben ik vrolijk, zij is blij.

Ben ik ziek, ik hoor haar klagen;
En wanneer zij bij mij zit
Met het oog om hoog geslagen,
Dan geloof ik, dat zij bidt.

Ja dan bidt zij, dat ik spoedig
Mag bevrijdt zijn van mijn smart:
Worde ik beter, hoe blijmoedig
En hoe dankbaar is haar hart.

Ik zal altoos haar beminnen,
Altoos doen, dat haar behaagt.
Nimmer wil ik iets beginnen,
Daar mijn moeder over klaagt.

Son nom vivra pour ma tendresse,
Lorsque sa tombe s'ouvrira,
Et je bénirai Dieu sans cesse
De la mère qu'il me donna.

Dieu! garde-la-moi, je t'en prie;
C'est pour moi le plus grand bienfait.
Quel chagrin remplirait ma vie,
Si mon enfance la perdait!

'k Zal haar naam met eerbied noemen,
Als zij neerdaalt in het graf.
En Gods goedheid altoos roemen,
Die mij zulk een moeder gaf.

Goede God! ach laat haar leven
Tot mijn voordeel, tot mijn vreugd,
Welk een droefheid zou 't mij geven,
Haar te missen in mijn jeugd.

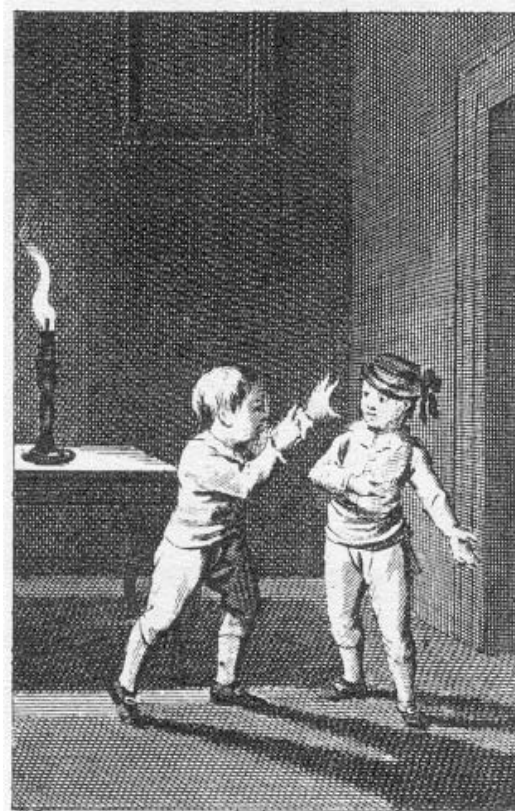
L'IMPRUDENCE.

CETTE mouche, qui là repose,
Voltigeait tout-à-l'heure encor:
Elle est morte; vois-tu, Victor?
Une imprudence en est la cause.

Étourdiment elle vola
Dans la flamme de la chandelle,
Il est trop tard, c'en est fait d'elle;
Elle est brûlée, et la voilà!

Qui l'a séduite? l'apparence.
Cette leçon doit nous servir:
Pensons-y, bien, avant d'agir,
Lorsque la chose est d'importance.

Sur le chemin couvert de fleurs,
Une seule heure d'imprudence
Bien souvent peut donner naissance
A des mois entiers de douleurs!

DE ONBEDAGTSAAMHEID.

Zie Keesje! deze dode mug
Vloog nog zo even blij en vlug,
Maar 't is door onbedagtsaamheid,
Dat hij nu dood op tafel leit.

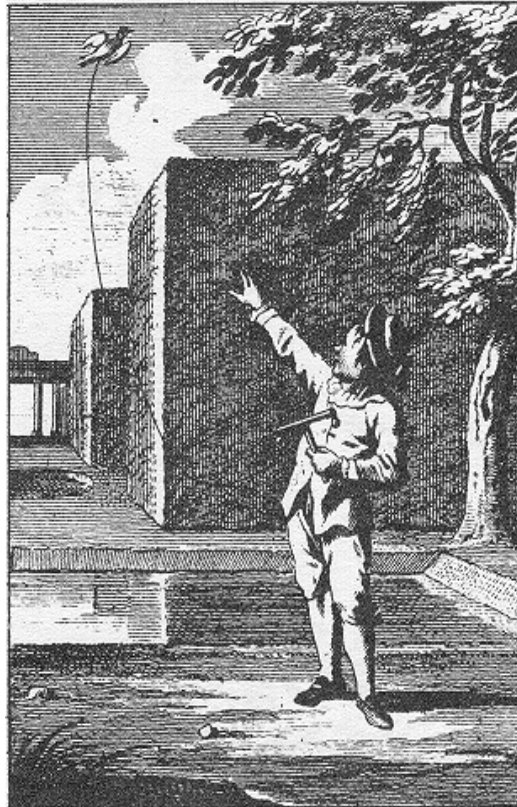
Hij had in 't kaarslicht zulk een zin,
En vloog er onvoorzigtig in.
Nu ligt hij daar; maar 't is te laat;
Er is voor 't mugje nu geen raad.
Hij werd bedrogen door den schijn.
O! laat ons dit tot leering zijn,
Dat, eer men iets gewigtigs doet,
Men zicht wat lang bedenken moet.
Eén uur van onbedagtsaamheid
Kan maken dat men weeken schreit.

L'OISEAU SUR LA BÉQUILLE.

DEPUIS tantôt une semaine,
De Thomas l'oiseleur j'achetai ce linot,
Et si je me suis plaint un moment de ma peine,
Maintenant nul ne vole et si bien et si haut.

Que je pourrais apprendre vite,
Si j'étais, à mon tour, appliqué comme lui!
Mais je crois que bientôt je pleurerais d'ennui.
Ah! faut-il qu'un oiseau condamne ma conduite?

Je veux, à l'avenir, être bien studieux;
Et, sans crainte, en voyant cet oiseau si docile,
Me demander qui, de nous deux,
Est l'écolier le plus habile.

DE VOGEL OP DE KRUK.

Het zijn nu pas zes of zeven dagen,
Dat ik dit cijsje kocht van Klaas den vogelman;
En schoon ik in het eerst mijn moeite moest be-
klagen,
Nu is er nergens geen, die beter vliegen kan.

Wat zou ik vorderingen maken,
Als ik zo leerzaam was als hij!
Maar 'k zou wel haast aan 't schreien raken.
Mijn vogel, ach! veroordeelt mij.

'k Wil dan voortaan mij zo gedragen,
Dat eer ik mij tot speelen schik,
Ik zonder vrees mij af kan vragen:
Wie leert er beter, hij of ik?

[*E*-p.69]

TWEEDE VERVOLG

DER

KLEINE GEDIGTEN

VOOR KINDEREN.

VAN

MR. HIERONIJMUS VAN ALPHEN.

TE UTRECHT,

BIJ DE WED. JAN VAN TERVEEN EN ZOON.

MDCCLXXXII.

A MES PETITS LECTEURS.

NE dites pas, mes aimables enfans,
Que mon amitié vous oublie;
Elle destine encor quelques instans
A ces vers que je vous dédie.

Petits amis, ce livre vous est dû;
Mais c'en est assez pour votre âge;
Car, écoutez! le temps n'est pas venu
De vous en donner davantage.

Retenez tous mes conseils, chers enfans:
Il faut peu, bien, et souvent lire;
Et vous aurez, lorsque vous serez grands,
De beaux livres pour vous instruire.

AAN MIJN KLEINE LEZERS.

Zeg tog niet, mijn lieve wigjes,
Dat *van Alphen* u vergeet;
'k Heb, om u nog iets te geven,
Eenige uurtjes weêr besteed.
Mooglijk is 't de laatste bundel;
Hooft! gij hebt er ook genoeg.
't Is in 't aantal niet gelegen;
En voor grooter is 't wat vroeg.

Weinig, wel, en dikwijls lezen
Leert het best, in uwen tijd:
Grooter boeken zultge krijgen,
Als ge ook wat grooter zijt.

PIERRE ET LE LAPIN.

JE vois là-bas un beau lapin:
Si je pouvais l'avoir, dit Pierre,
Pour courir avec lui dans notre grand jardin,
Que je serais heureux! Ma bourse tout entière
Ne suffit pas pour l'acheter:
Trois fois je viens de la compter.
Cela me tient au coeur, et je ne sais que faire!

Pierre, cette leçon est bonne à retenir:
Apprends, lorsqu'à tes vœux quelque accident s'oppose,
Qu'un enfant ne doit pas désirer une chose,
Avant qu'il soit bien sûr de pouvoir l'obtenir!

JANTJE EN HET KONIJN.

Daar zie ik een konijn!
Wat zou ik gelukkig zijn,
Had ik het, om er meê in onzen tuin te loopen,
Zei Jan: maar schoon 'k mijn geld
Al driemaal heb geteld,
Ik heb te weinig om dat lieve dier te koopen;
En schoon mij dit aan 't harte gaat,
Ik weet geen raad!

Wel! laat u dit geval dan leeren,
Mijn lieve Jan!
Dat een verstandig kind geen dingen moet begeeren,
Die hij te voren weet, dat hij niet krijgen kan.

CHANT DU MATIN.

VICTOR avait, la nuit dernière,
Dormi d'un bienfaisant sommeil;
Il venait, près d'une onde claire,
S'asseoir, au lever du soleil.
Son cœur, dans sa vive allégresse,
Ne pouvait retenir ses chants:
« Dieu de bonté, Dieu de sagesse,
Disait-il! revois mes accens! »

Père de l'univers, toi qui me donnas l'être,
Je te dois ce réveil qui réjouit mes sens!
Suprême auteur, Jésus m'apprit à te connaître:
Dès mes plus jeunes ans!

Le jour naissant te loue; et moi, je te demande
De jeter un regard favorable sur moi.
Que mes joyeux accens, dont je te fais l'offrande,
Soient toujours pleins de toi!

DE ZINGENDE WILLEM. MORGENLIED.

Bij 't opgaan van de zon
Zat Willem aan een bron,
Van goeder hart, te zingen;
Hij had den afgelopen nagt
Verkwikkend doorgebracht;
En kon zig langer niet bedwingen.
God, riep hij, is zo goed,
Dat ik hem loven moet!

Magtige Schepper! u heb ik te danken,
Dat ik ontwaakte gezond en verheugd.
Wijze bestierder! 'k heb Jesus te danken,
Dat ik u kenne in het eerst van mijn jeugd.

Prijst u de morgen, ik zal u ook eeren,
Dat gij mij gunstig in 't leven bewaart,
Prijst u de morgen, acht mogtze mij leeren,
Heilig en dankbaar te leven op aard.

Vivre sage et content, obéir, bien apprendre,
C'est ainsi qu'un enfant a du prix à tes yeux.
Dieu puissant, quelles voix partout ne font entendre
Le nom du roi des cieux?

Oui, je place en toi seul toute mon espérance:
Nul n'est si généreux, ni si puissant que toi.
Je veux, puisque ta main bénit aussi l'enfance,
Ne suivre que ta loi!

Naarstig, gehoorzaam, en vrolijk te wezen,
Is me tot voordeel en 't is uw gebod.
Vriendlijke Schepper! wie zou u niet vreezen!
Wie u niet eeren, almachtige God!

Van u alleen moet ik alles verwagten;
Wie is als gij algenoegzaam en mild.
'k Wil dan van daag uwe wetten betragten;
Daar gij ook kinderen zegenen wilt.

CHANT DU SOIR.

Le soleil pâissait!
Et la lune arrondie,
Sur la plaine fleurie,
Déjà resplendissait;
Quand la jeune Angélique,
Une lyre à la main,
En chantant ce cantique,
Parut sur mon chemin:

Le soleil finit sa carrière,
Et les rayons de sa lumière,
Sur notre horizon vont mourir;
Mais loin que cela me chagrine,
Je bénis la bonté divine
Qui créa la nuit pour dormir.

Sans effroi, lorsque le jour tombe,
Je suis pareille à la colombe,
Dans la profondeur de la nuit:
De moi Dieu prendra soin encore,
Jusqu'à l'heure où l'aimable aurore
Vient dorer l'ombre qui s'enfuit.

DE KLEINE ZANGSTER. AVONDLIED.

Het licht der zon
Begon
alreê te kwijnen:
De maan
Ving aan
Zo schoon als ooit te schijnen;
Toen lieve Cris,
Een meid, naar 'k gis,
Van agt of negen jaren,
Haar kleine citer nam,
En hupplend bij mij kwam;
Zij paarde lagchend stem en snaren;
En zong het vrolijk avondlied,
Dat gij hier uitgeschreven ziet.

De zon moog haar stralen
In 't westen doen dalen,
Dit geeft mij geen smart:
God heeft ook geschapen
De nagt om te slapen,
Dies looft Hem mijn hart.

Hoe donker 't mag wezen,
'k Behoef niet te vreezen
In 't holst van den nagt.
God zal voor mij zorgen,
tot dat mij de morgen
Weêr vrolijk verwacht.

Non, mon âme ne doit rien craindre;
Aucun malheur ne peut m'atteindre:
Dieu veille aussi sur les enfans.
Partout sa bonté m'environne;
Il m'aime bien, puisqu'il me donne
Et la vie et les alimens.

Le doux reflet de mille étoiles,
De la nuit éclaire les voiles;
Et la lune, du haut des cieux,
Jetant son éclat sous l'ombrage,
Se joue à travers le feuillage
De nos bosquets silencieux.

Les couleurs s'éteignent dans l'ombre;
Mais les parfums de fleurs sans nombre
Partout s'exhalent sur mes pas.
La caille au loin se fait entendre,
Et du rossignol la voix tendre
Sort de ces bosquets de lilas.

O toi, que mon enfance adore,
Laisse-moi tu louer encore,
Avant que de clorre mes yeux!
Mon Dieu! révérer ta puissance,
Et t'offrir sa reconnaissance,
Voilà le sort le plus heureux.

Geen leed zal mij naken;
God wil mij bewaken,
Al ben ik een kind.
God toont, door mij 't leven
En voedsel te geven,
Hoe Hij mij bemint.

Het starrengeflonker
Vervrolijkt het donker;
De lichtende maan
Begint op de weiden
Haar glanssen te spreiden,
En speelt door de blaên.

Al ziet men geen kleuren,
Men wordt tog door geuren
Verkwikt waar men gaat.
'k Hoor zelfs in seringen
Den nagtegaal zingen,
En 't kwarteltje slaat.

Mag ik u verhoogen,
Dan sluit ik mijne oogen
Gerust, o mijn God!
U eere te geven,
En dankbaar te leven,
Is 't zaligste lot.

LA CRAINTE DÉPLACÉ.

ALEXIS vit un jour quelques juifs dans la rue,
Qui s'en allaient criant pour acheter du vieux.
Il eut si peur, si peur, qu'il pâlit à leur vue,
Et s'enfuit, les larmes aux yeux.
Mais Pierre se moqua de sa poltronnerie.
Il lui dit en riant: « Allons, fais comme moi. »
Alexis répondit: Et s'ils sonnaient chez toi,
» Ne tremblerais-tu pas! » - « Mais non; quelle folié!
» D'où me viendrait cette frayeur,
» Lui répliqua son ami Pierre?
» C'est lorsque l'on cherche à malfaire
» Qu'on doit seulement avoir peur. «

DE VERKEERDE VREES.

Keesje zag eens Joden loopen,
Om wat ouds! wat ouds! te koopen:
Hij werd bang, ja bleek van schrik:
Hij kroop weg, en ging aan 't huilen,
Pietje spotte met dat schuilen;
En zei lachend: doe als ik!

Kees zei: zoudt gij niet ontstellen,
Als gij hun eens aan zaagt bellen?
Neen ik tog, zei Pietje toen:
Waarom zou ik altoos vreezen?
Men behoeft slegts bang te wezen,
Als men voorneemt kwaad te doen.

L'AMOUR DE LA PATRIE.

Je ne suis qu'un enfant, et j'aime ma patrie
Autant qu'on peut l'aimer de coeur.
C'est là que j'ai reçu la vie,
C'est là que mon enfance est soignée et nourrie;
Que des maîtres instruits et remplis de douceur,
Me donnent des leçons de vertus, de sagesse;
C'est là que, près de moi, se trouvent réunis
Et des parens et des amis
Que je vois chaque jour avec plus de tendresse!
Je suis bien jeune encor; mais quand je serai grand,
Ma mémoire sera fidèle:
Utile à ma patrie, à jamais envers elle,
Mon coeur sera reconnaissant!

DE LIEFDE TOT HET VADERLAND.

Al ben ik maar een kind,
Tog wordt mijn Vaderland van mij op 't hoogst bemind;
Ik werd er in geboren;
Ik heb er drank en spijs;
Ik mag er onderwijs
Van wijze meesters hooren.
Ik heb er ouders, vrienden in,
Die ik met al mijn hart bemin;
Ik kan er veilig woonen;
Dies zal ik dankbaar mij betoonen;
En, worde ik eens een man,
Zo nuttig zijn voor 't land, als ik maar wezen kan.

LES PETITS QUERELLEURS.

JULES.

ALLONS! vidons notre dispute
Par une courageuse lutte.
Battons-nous!

FÉLIX.

Je ne veux pas, moi!
Mais courons trouver notre père.
Si j'ai raison, ou si c'est toi,
C'est lui qui jugera l'affaire.

JULES.

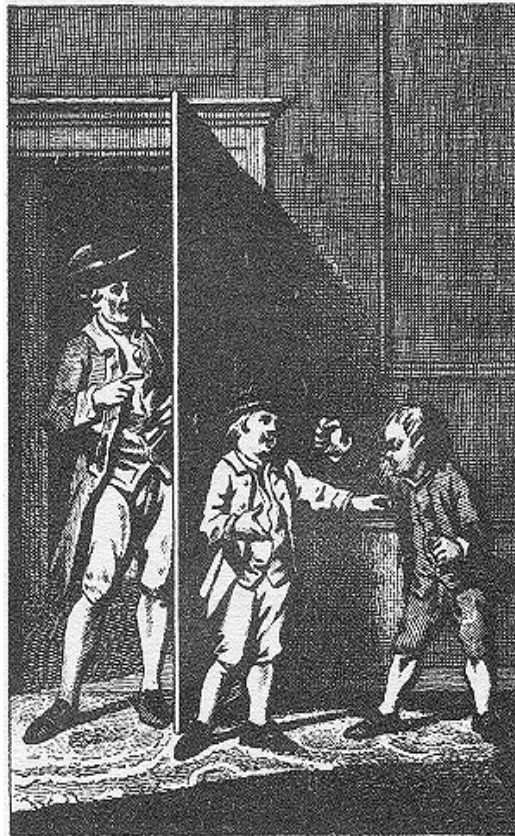
Garçon sans courage! poltron!

FÉLIX.

Vois ce que tu vas entreprendre!

JULES.

Je vais t'empoigner tout de bon!

DE VEGTENDE JONGENS.

GIJSJE.

Laat ons dezen twist beslegten,
Door eens moedig te gaan vegten!

KLAASJE.

'k Wil niet; 'k heb geen lust in slaan;
Maar laat ons naar Vader gaan;
'k Wil u niet verongelijken;
Vader mag het vonnis strijken.

GIJSJE.

Laffe jongen, zonder moed!

KLAASJE.

O! bedenk eerst watge doet.

GIJSJE.

'k Vat u aanstonds bij de kleêren:

FÉLIX.

Prends garde! je sais me défendre;
Je n'ai pas peur.

JULES.

Est-ce bien vrai?
Viens à part en faire l'essai.

FÉLIX.

C'est en vain que tu m'injures;
Je t'attends avec fermeté:
Se battre sans nécessité,
C'est la plus grande des folies.

Mais leur père arrivant aux éclats de leur voix,
Nos petits querelleurs tremblèrent à la fois.
Lui, guerrier, qui fit voir, dans mainte circonstance,
Et son courage et sa prudence,
Leur dit: Mes chers enfans, le plus brave soldat,
Le héros, c'est celui qui vaillamment se bat,
Et ne montre jamais d'inutile vaillance!

KLAASJE.

Wagt u, 'k zou mij dan verweeren;
'k Ben zo min bevreesd als gij.

GIJSJE.

Is dat waar, kom dan ter zij!

KLAASJE.

Neen: daar zal ik mij voor wagten;
Maar uw dreigen *hier* veragten.
Ha! geen dwaasheid is zo groot,
Dan te vegten zonder nood.

Hier werden zij gestoord.
Papa lief had juist gehoord.
Hij die een krijgsman was, en dikwijls in zijn leven
Van zijn beleid en moed veel proeven had gegeven,
Zei: 't is de beste held; hij heeft den grootste moed;
Die dapper vegten kan, maar 't nooit onnoodig doet.

L'ORAGE.

OH! comme les éclairs jaillissent de la nue!
Comme la foudre gronde au loin dans l'étendue!
Le nuage s'entasse ou flotte dans les airs;
Et, devant ce spectacle, ô Dieu de l'univers,
J'admire ta grandeur dont mon âme est émue!

L'orage se dissipe. Un air vif et plus pur
Environne mes pas, et l'aloutte chante;
Les bosquets ont repris leur fraîcheur odorante;
Tout paraît s'embellir sous un beau ciel d'azur;
Et pourtant, ô Dieu que j'adore,
Lorsque tu nous bénis, je te redoute encore!

Mais que vois-je, Clara? tu trembles, mon enfant!
Comment peux-tu craindre l'orage?
De la bonté de Dieu, c'est un sûr témoignage,
Et tu dois lui montrer un coeur reconnaissant.

HET ONWEDER.

Hoe schoon schiet daar de bliksem neêr!
Hoe statig rolt de donder!
De wolken pakken saam, of drijven heen en weêr;
Terwijl ik in dat al, gedugte Hemelheer!
Uw Majesteit bewonder.

Nu is 't voorbij; een frische lugt
Omringt mij, waar ik ga, en doet de vogels zingen.
Ik zie een nieuwen glans op boom en veld en vrugt;
Maar, eeuwig God! gij blijft gedugt,
Zelfs in uw zegeningen.

Wat zie ik, Caatje! hoe, gij beeft?
Ach wilt daar nooit voor vreezen!
't Is een geschenk dat God ons geeft,
En daarom, lieve meid, moest Caatje dankbaar wezen.

**CLAIRE DEVANT LE PORTRAIT DE SA MÈRE
QU'ELLE A PERDUE.**

DEVANT le portrait de ma mère,
Tranquille, à genoux sur la terre,
Lorsque je contemple ces traits,
Des larmes mouillent ma paupière
Et viennent doubler mes regrets.
Cette image où peuvent se lire
La bonne foi, la piété,
Et, sous un gracieux sourire,
La douceur, l'amabilité,
Me rend encore plus amère,
La perte d'une tendre mère,
Enlevée à mes jeunes ans!
Que d'heures je passai près d'elle,
Lorsque sa bonté maternelle
Me prodiguait ses soins touchans!
Hélas! j'ai perdu sa tendresse;
Mais je me souviendrai sans cesse
De ses derniers embrassemens.
Je verse des pleurs quand j'y pense,
Et j'y pense de si bon coeur!
« Claire, dit-elle! ma souffrance
» M'avertit d'un prochain malheur.

**C L A A R T J E
BIJ DE SCHILDERIJ VAN HARE
OVERLEDENE MOEDER.**

Wanneer ik neêrgezeten
Bedaard het beeld aanschouwe
Van mijne lieve moeder,
Dan rollen mij de tranen
Gestadig langs de wangen.
Dat lief en lagchend wezen,
Waar godvrugt en opregtheid
Bevalligheid en blijdschap
Zo klaar op is te lezen,
Doet mij dan bitter schreien,
Om dat ik haar moet missen;
Ik - nog geen negen jaren.
Wat heb ik niet al uurtjes
Met nut bij haar gezeten,
Wanneer zij mij, al spelend,
Het een en ander leerde.
Maar 't zal mij altoos heugen,
Hoe zij mij bij haar sterven
Voor 't laatst nog eens omhelsde.

Ik kan er niet aan denken,
En 'k doe het tog zo gaarne.

» Oui, je vais quitter cette vie;
» Ta mère va fermer ses yeux,
» Pour les rouvrir dans la patrie
» Qu'habitent les Anges heureux.
» Entends mes derniers mots, ma Claire;
» Donne-moi ton dernier baiser!
» Adore Dieu, chéris ton père.
» Tes devoirs, tu dois les puiser
» Dans les vertus et la sagesse;
» Et si tu veux passer tes jours
» Dans le bonheur et l'allégresse,
» Fuis le vice, fuis le toujours!
» Pour tes fautes, loin de les taire,
» Sans nul détour fais-en l'aveu:
» Ma chère enfant, un coeur sincère
» Trouve grâce devant son Dieu.
» Je ne serai plus sur la terre,
» Mais toi, tourne souvent les yeux
» Vers le riant séjour des cieux,
» Et dis: là réside ma mere!
» Oh! combien, lorsque tu mourras,
» Dans ma tendre reconnaissance,
» Je bénirai la Providence,
» Si je te vois encor là-bas!
» Oui, bonne Claire, à la présence,
» Tous les Anges tendront leurs bras! »

Toe zeize: „ Lieve Claartje!
„ Uw moeder zal haast sterven,
„ En van deze aarde scheiden,
„ Om in den blijden Hemel
„ Bij de engelen te wonen;
„ Hoor dan mijn laatste woorden,
„ En geef mij 't laatste kusje.

„ Eert God, bemin uw vader!
„ Groei op in deugd en wijsheid!
„ En wiltge vrolijk leven,
„ Leer vroeg de zonden haten.
„ Maar hebt ge eens kwaad bedreven,
„ Dan moetge 't gul belijden;
„ En God om Jesus wille
„ Zal u vergeving schenken.
„ Maar zietge dan, mijn Claartje!
„ Op aarde mij niet weder,
„ Zie dikwijls naar den hemel,
„ En zeg – daar woont mijn moeder.
„ Ach, zag ik na uw sterven
„ Mijn kind ook daar verschijnen,
„ Hoe zou ik mij verblijden,
„ En God eerbiedig danken.
„ Voor u, mijn lieve Claartje!
„ Is ook de hemel open.

„ Maar ach; mijn lieve meisje!
„ Ik voel den dood genaken,

» La mort pèse sur ma paupière;
» Ma voix commence à s'épuiser:
» L'heure est venue; adieu, ma Claire;
» Adieu! prends encor ce baiser! »

Je descendis, fondant en larmes;
Bientôt après je la perdis.
Quand je pense à ce jour d'alarmes,
Devant ses traits que je chéris,
Des pleurs, où je trouve des charmes,
Roulent dans mes yeux attendris.
Vers le ciel je vois sa demeure,
Et je m'écrie, en gémissant:
« Tu m'as donc ainsi, Dieu puissant,
» Ravi la mère que je pleure!
» Quels que soient les tristes regrets
» Qui fout soupirer ma tendresse,
» Je dois de tes divins décrets,
» Adorer la sainte sagesse;
» Aimer mon père, et, chaque jour,
» Suivre les leçons de ma mère,
» Alors, rendue à son amour,
» Quand viendra mon heure dernière,
» Tu me prendras dans ton séjour! »

„ En kan niet langer spreken,
„ Vaarwel, vaarwel dan, Claartje!
„ Daar hebtge 't laatste kusje!

'k Ging schreiend naar beneden;
En 't duurde weinige uren,
Of Moeder was gestorven.

Wanneer ik nu, gezeten
Bij 't beeld van mijne moeder,
Aan hare dood gedenke,
Dan rollen mij gestadig
De tranen langs de wangen.
Dan zie ik naar de hemel,
De woonplaats mijner moeder;
Dan roep ik, bitter schreiend,
o God, hebt gij die moeder
Aan mij zo vroeg ontnomen,
U mag ik niet berispen,
Hoe zeer ik haar betreure;
Neen, gij zijt wijs en heilig,
Mag ik u maar beminnen,
Mijn lieven Vader eeren,
En moeders lessen volgen,
Dan zal ik bij mijn sterven
Bij U en moeder komen.
Wat zal dat zalig wezen!

LA ROSE FLÉTRIE.

UNE rose est si-tôt flétrie!
C'est dommage, dit Paul: la puissance de Dieu
Seraient bien mieux encore et louée et bénie,
Si cette belle fleur ne durait pas si peu.

Ne jugeons pas sur l'apparence.
Crois-moi, mon cher enfant, il n'en est pas ainsi;
Et nul de nous ne sait, comme la Providence,
Pourquoi l'éclat des fleurs est si vite flétri.

Dieu veut que tout oeil considère
Combien la beauté passe avec rapidité.
Ce n'est pas, en blâmant ses oeuvres sur la terre,
Que tu peux rendre hommage à la Divinité.

DE VERWELKTE ROOS.

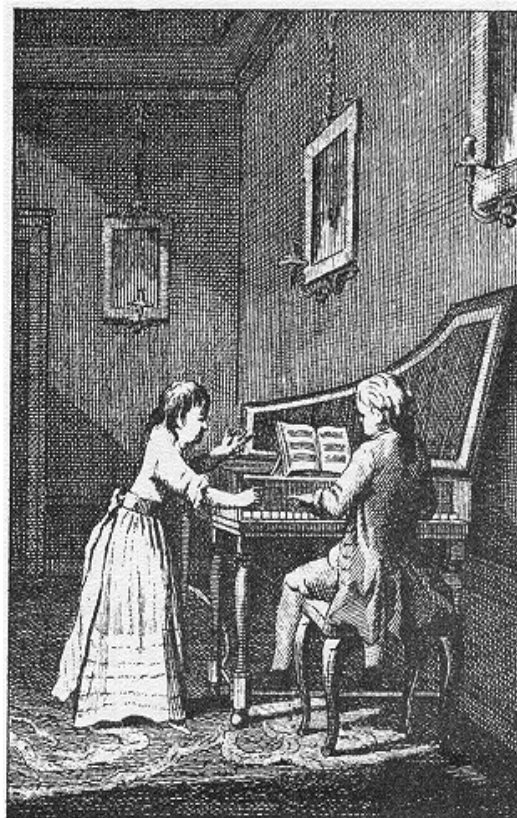
Waarom verwelkt de roos zo ras?
Zei Jantje: och of 't anders was!
God wierd ook, dunktme, meer geprezen,
Zoo 't roosjen langer bleef in wezen.

Al denktge, datge 't wel doorziet,
Mijn lieve Jan! het is zo niet.
De Schepper weet het best van allen,
Waarom 't zo schielijk af moet vallen;
En wil ook, datge gadeslaat,
Hoe ras het aardsche schoon vergaat.
De schepper, dien 't ons past te vreezen,
Wordt door bedillen nooit geprezen.

MARIE PRÈS D'UN PIANO.

O! que j'aime cette harmonie!
Je n'ai pas encore six ans,
Et c'est un plaisir pour Marie
De pouvoir y mêler ses chants.
Lorsque sur ce clavier sonore,
Mon frère promène ses doigts,
Il me répète quelquefois:
» Mes sons t'amuse-t-ils encore? »
Je lui réponds: » Petit ami,
» Ne finis pas, je t'en supplie!
» Si je sais jouer, de ma vie,
» Je ferai de mon mieux aussi. »
Hier, mon jour d'anniversaire,
Maman s'en vint me demander,
Quel présent saurait mieux me plaire:
Elle voulait me l'accorder.
» Ah! dis-je alors, ma bonne mère,
» Je n'aurais rien à souhaiter,
» Si je pouvais, comme mon frère,

M I E T J E BIJ HET CLAVECIMBEL.

Die liefelijke toonen
Behagen mij alreê;
Al heb ik weinig jaren,
Ik zing zo graag eens meê.
Wanneer mijn oudste broêrtjen
Op 't clavecimbaal speelt,
Dan vraagt hij mij, al spottend,
Of 't mij niet ras verveelt?
Dan zeg ik, lieve jongen!
o Speel tog lang voor mij!
Mogt ik het ook maar leeren,
Ik deed mijn best als gij.
Eergistren was ik jarig,
En moeder vroeg mij toen,
Wat ik van haar begeerde;
Ik gaf haar eerst een zoen,
En zei: mijn lief mamaatje!

» Toucher du piano, chanter. »
– « L'an prochain, j'y consens, dit-elle, »
En m'embrassant bien tendrement.
Je brûle d'envie et de zèle:
Vienne le maître seulement!

La musique est, dans la jeunesse,
Un utile délassement.
On ne peut apprendre sans cesse:
Il faut un peu d'amusement.
Par le chant l'âme est réjouie;
Sur nos jours il répand des fleurs,
Et nous détourne, en compagnie,
Du triste sentier des erreurs.

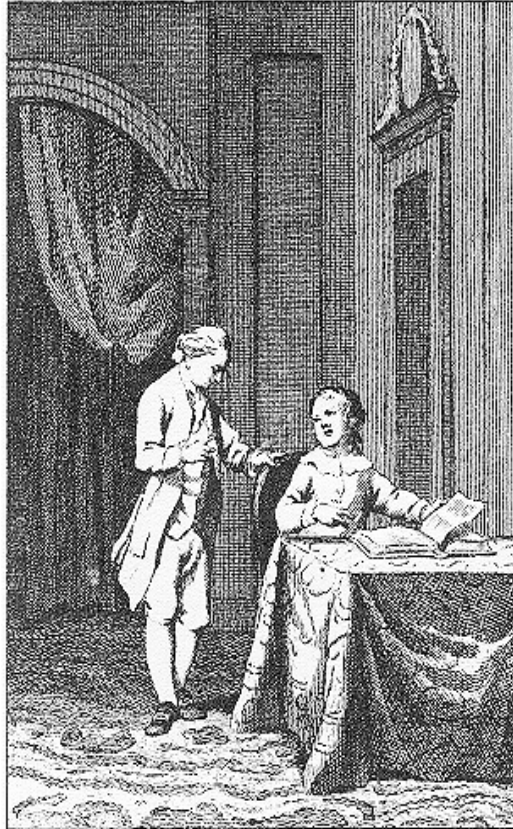
Bewijs mij deze gunst,
Dat ik mag leeren speelen,
En zingen naar de kunst.
Zij nam mij in haar armen,
En zei: in 't nieuwejaar.
Nu brande ik van verlangen,
Ach kwam de meester maar.

De jeugd spant zig met speelen
En zingen nuttig uit;
En is men moê van 't leeren,
Dan geeft dit lief geluid
Weêr nieuwen lust en kragten;
Zo leeft men blij en zoet;
En schuwt met vreugd gezelschap,
Dat dikwijls doolen doet.

LA RÉPONSE SENSÉE.

J'OBÉIS à mon Dieu: veux-tu savoir pourquoi?
C'est que je vois partout sa sagesse infinie;
C'est, que son amour seul nous a donné sa loi,
Pour nous rendre plus gai le chemin de la vie.
Tout ce qu'il nous défend, quelle que soit l'erreur
Qui séduise nos yeux, nuit à notre bonheur.
Que celui donc qui veut être heureux sur la terre,
Obéisse à son Dieu, le craigne et le révère!

HET VERSTANDIG ANTWOORD.

Gij vraagt mij, waarom ik aan God gehoorzaam ben;
't Is daarom, dat ik Hem als wijs en goed erken.
Hij heeft aan ons zijn wet uit liefde alleen gegeven.
Op dat wij vergenoegd en vrolijk zouden leven;
En al wat ons die wet verbiedt,
Is, hoe 't ook schijnen mag, ten onzen voordeel niet,
Wil iemand dan gelukkig wezen,
Die leer gehoorzaam God te vreezen.

LA CONSCIENCE.

NON, je n'ai jamais plus de joie
Qu'après avoir rempli, comme il faut, mon devoir.
Je trouve alors meilleurs les mets que Dieu m'envoie;
Je vais sautant, chantant, du matin jusqu'au soir.
Mais suis-je paresseux ou méchant, tout m'ennuie;
Je n'ai plus de tranquillité;
Ma conscience alors, en véritable amie,
Me dit, avec sévérité,
Que ma conduite n'est pas bonne,
Et que je n'obtiendrai l'estime de personne.

HET GEWETEN.

Nooit heb ik meer vermaak, dan als ik mijnen pligt
Blijmoedig heb verrigt.
Dan smaakt het eeten best; dan kan ik vrolijk springen;
En blijde liedjes zingen;
Maar ben ik traag of stout, dan ben ik niet gerust;
Dan heb ik geen lust
In spijs, in drank, of spel; dan wordt mij door 't geweten
Geduuriglijk verweten,
Dat ik een slegtaart ben, en dat ik nooit een man,
Zoo doende, worden kan.

LETTRE DE CHARLES A SA PETITE SOEUR MARIE.

DEPUIS ton départ, soeur chérie,
Je n'ai pu quitter le logis,
Retenu, ma bonne Marie,
Par un méchant torticolis.
Je pensai: je lui vais écrire;
Car le temps est si rigoureux.
Toujours chez soi, seul, et sans rire,
A la longue, c'est ennuyeux.
J'ai tant de choses à te dire,
Que je voudrais être avec toi;
Mais puisque en vain je le désire,
Ce papier causera pour moi.
Il faut écrire comme ou parle,
On nous l'a souvent répété:
Petite soeur, ton frère Charle
Va t'instruire de sa santé.
D'abord, ma peine fut extrême,
Quand je te vis partir ainsi:
Je suis sûr que Clorinde l'aime;
» Mais que fait-elle loin d'ici,
» Disais-je?... Je gardais pour elle
» Un cadeau d'étrennes charmant;
» Oh! oui, l'estampe la plus belle!
» Nous nous aimons si tendrement! »

EEN BRIEF VAN CAREL AAN ZIJN ZUSJEN CAATJE.

Zusje lief! ik laat u weten,
Dat ik sedert uw vertrek,
In mijn kamer heb gezeten,
Meid lief! met een stijve nek.
'k Dagt, ik zal u tog eens schrijven,
Want het weder is zo guur,
Dat ik steeds in huis moet blijven,
En dat smaakt niet op den duur.
'k Heb met u vrij wat te praten;
Dikwijls denk ik, wasze hier!
Maar dat denken kan niet baten,
Daarom praat ik op papier,
Schrijven, moet men, zegt Papaatje,
Even zo, als of men praat;
Daarom zal ik, lieve Caatje,
U vertellen, hoe 't mij gaat.
'k Was eerst knorrig, dat Clorinde
U van huis en met zig nam;
'k Was wel blij, datze u beminde,
Maar wat doetze te Amsterdam,
Zei ik – wasze hier gebleven;
'k Had haar graag mijn beste prent
Voor een nieuwejaar gegeven;
O wij zijn zo saam gewend.

Mais à quoi servait cette plainte?
Ma soeur n'était plus près de moi,
Et mon amitié fut contrainte
Hélas! à se passer de toi.
Ensuite, je pris un gros rhume,
Pour avoir trop voulu courir.
Je ne saurais, avec ma plume,
Conter ce que j'ai dû souffrir.
De manger on me fit défense;
Le mal m'empêchait de dormir:
Je demandais, avec instance,
Si cela n'allait pas finir.
A mes jeux j'étais insensible;
Oisif, je passais tout mon temps,
Et mon chagrin le plus pénible,
C'était d'être au lit si long-temps.
Papa, Maman, avec tendresse,
Essayaient de me divertir;
Mais, abattu par ma faiblesse,
je ne voulais d'aucun plaisir.
Ma patience était finie;
J'étais de si mauvaise humeur,
Et je croyais que, de ma vie,
Je ne reverrais plus ma soeur.
Je dis à la fin: ne rien faire
Ne peut qu'augmenter ma douleur.
Je lus un peu pour me distraire,
Et mon état devint meilleur.
J'écrivis; je pris mes gravures,

Maar wat hielp tog al dat klagen,
Caatje zus was heen gegaan:
'k Wende dies, in weinig dagen,
Schoon uit nood, daar langzaam aan.
Daarop, door me in 't zweet te loopen,
Heb ik zware kou gevat;
'k Moest dat speelen duur bekopen;
Ach, wat heb ik pijn gehad:
'k Mogt dan dit, dan dat niet eeten;
'k Sliep ook somtijds niet van pijn;
En ik wou geduurig weeten,
Of het haast gedaan zou zijn.
'k Had geen lust in lezen, schrijven,
Ja zelfs in mijn prenten niet;
En zo lang in 't bed te blijven
Gaf mij telkens veel verdriet.
Vader wilde mij vermaken;
Moeder lief deed, watze kon;
Maar zij moesten 't schielijk staken,
'k Was al moede eer ik begon.
'k Vreesde dat het nooit zou lukken,
En wanneer ik ledig zat,
Kreeg ik bijster kwade nukken,
Wijl ik geen geduld meer had.
'k Zei in 't eind — dat ledig wezen
Kan tog nooit voordeelig zijn.
'k Nam een boek; ik ging wat lezen;
En ik voelde minder pijn.
Ook begon ik wat te schrijven,

Qui m'amusèrent à leur tour,
Et je pus même, sans murmures,
Garder la chambre tout le jour.
Une fois arriva mon père;
Tranquillement je dessinais;
Bientôt après survint ma mère,
Pour apprendre comment j'étais.
J'avais l'âme toute joyeuse;
Tout était gai dans la maison,
Mon humeur n'était plus grondeuse;
Je ne répondais plus: oui! non!
Ainsi, de ma convalescence,
S'écoulèrent les longs instans:
J'avais encor quelque souffrance,
Mais sans cris, sans gémissemens,
Mon père dit, que mon jeune âge
Est sujet à d'autres douleurs,
Et qu'avec un peu de courage,
Je les supporterai sans pleurs;
Que celui qui soumet sa vie
Aux volontés du Créateur,
Dans la plus grande maladie,
Goûte encore quelque bonheur.

Adieu, ma soeur, Charles t'engage
A ne plus long-temps rester là:
Mets une fin à ton voyage,
Quand ma lettre te parviendra.

En wanneer ik prenten zag,
Kon ik op mijn kamer blijven,
Met vermaak, den heelen dag.
Vader zag mij eens beginnen
Aan een kleine teekening,
Moeder lief kwam daar op binnen;
Om te zien hoe 't met mij ging.
'k Was, zij zagen 't, wel te vrede;
'k Was niet knorrig als voorheen;
'k Praatte nu en dan eens mede;
'k Zei inet kort af *ja* of *neen*.
Zo versleet ik gandsche dagen,
Schoon op ver na niet hersteld,
Maar dat kniezen en dat klagen,
Heeft mij sinds niet meer gekweld.
Vader zegt, 't kan meer gebeuren,
Dat ik niet welvarend ben;
Maar ik zal te minder treuren.
Hoe ik meer daar aan gewen.
Die zig naar Gods wil kan voegen,
(Zegt hij) met een stil gemoed,
Smaakt in ziekte zelfs genoeg;
God is altijd wijs en goed.
Nu vaarwel, aanminnig meisjes!
Ieder in ons huis verlangt,
Datge een eind maakt van uw reisjen,
Als gij deze brief ontfangt.

LES HIRONDELLES.

POUR la première fois, et d'humeur mécontente,
Pierre allait à l'école, avec quelques soucis.
Mais à peine, à ses yeux, la porte se présente,
Que, regardant en l'air, il s'arrête surpris.

Il admirait mainte hirondelle
Qui voltigeait de tout côté.

« Voilà, dit-il, voilà vraiment ce qui s'appelle
» S'amuser à sa volonté! »

Un homme, par hasard, passant près de l'école,
L'entendit et lui dit, en souriant un peu:

« Pierre, nous vous trompez; ceci n'est point un jeu;
» Car chaque hirondelle qui vole

» Prend des mouches dans l'air pour nourrir ses petits,
» Qui se mourraient de faim sans les soies de leur mère.

» N'appellez-vous cela qu'un amusement, Pierre?

» Non! mais de votre erreur on peut, à mon avis,
» Tirer une leçon fort sage:

» Dans leur vol enjoué, ces oiseaux nous font voir
» Qu'il faut, avec joie et courage,

» En tout temps remplir son devoir,

» Sans attendre qu'on nous l'ordonne. »

– « Je vous comprends, dit Pierre, et la leçon est bonne

» Je cours à l'école; au revoir! »

DE ZWALUWEN.

EENE VERTELLING.

Kees zou voor 't eerst naar school toe gaan,
Maar was de stoep pas afgetreden,
Of 't scheen, hij was niet wel te vreden;
En bleef, het hoofd om hoog, een poos verwonderd staan.
Hij zag de zwaluwen zo heen en weder zweeven,
En zei, dat heet eerst regt op zijn vermaak te leven.
Een man die zig op straat bevond,
En Keesjes meening ras verstond,
Trok hem, al lagchend wat ter zijden;
En zei: wel weetge niet, dat zij dit moeten doen;
Zij vangen vliegjes, om hun jongen mee te voen,
Die anders honger moesten lijden.
Noemt gij dit slegts vermaak, neen Keesje! dat is mis,
Maar weet gij wat hier uit voor u te leeren is?
Zij kunnen, door dit lustig zweven,
Aan u een voorbeeld geven,
Hoe men met vlijt en vreugd zijn werk verrigten moet;;
En dat het lelijk staat, als men 't gedwongen doet.

* *
*

Ik loop naar school, zei Kees: die les is zeker goed!

LE SOLEIL.

QUAND je vois le soleil paraître,
Et, de ses feux, du faut des airs,
Réchauffer tout ce qu'il fit naître
Pour tout nourrir dans l'univers;

Quand je vois sa clarté riante,
Le matin briller à nos yeux,
Pour nous rendre l'âme contente
Et nos travaux moins sérieux;

Le Dieu que j'admire et révère,
Me semble plus grand chaque jour:
C'est lui qui lit cette lumière
Comme un présent de soit amour.

DE ZON.

Als ik de zon zie schijnen,
Die met haar lieve stralen
Deze aarde vrolijk koestert;
Op dat er kruiden groeien,
Om vee en mensch te spijzen;
Die 't licht ons doet genieten,
Om tog verheugd te werken,
En vergenoegd te leven;
Dan denk ik, met aanbidding,
Hoe groot moet God niet weezen!
De zon heeft hij geschapen!
En dat uit enkel liefde!

LE CADAVRE.

Mes chers enfans, qu'on se rassure!
De cette livide figure,
Pourquoi vous effrayer d'abord?
Approchez-vous d'un pas tranquille:
Cet homme insensible, immobile,
Vient d'être glacé par la mort.

Cependant, il agit, il pense;
Mais il a changé d'existence;
Son âme est remontée aux cieux.
Le Dieu qu'il servit sur la terre,
A béni son heure dernière
Et rendu son corps précieux.

L'âme quitte un corps qui succombe,
Et le corps descend dans la tombe;
Mais n'en détournez pas les yeux:
Dieu, dans sa bonté paternelle,
A cette dépouille mortelle,
Réserve ou destin glorieux!

HET LIJK.

Mijn lieve kinders, schrikt tog niet,
Wanneer gij dode menschen ziet;
Zoudt gij voor lijken beven?
Kom hier: deez bleke koude man,
Die voelen, zien, noch hooren kan,
Houdt nu niet op te leven.

Hij denkt en werkt – ja meer dan gij;
Maar met geen ligchaam zoo als wij.
De ziel is weg van de aarde.
Die God, dien hij hier heeft gevreesd,
Is bij hem in zijn dood geweest;
En houdt dit lijk in waarde.

Al is de ziel van 't ligchaam af,
Al daalt het lijk in 't donker graf,
Dat moet u niet doen ijzen.
Geloof het tog, de goede God
Zal zelfs dit lelijk overschot
Veel schooner doen verrijzen.

Chers enfans, gardez-vous de dire:
« Pourquoi donc faut-il qu'on expire?
» Pourquoi ne pas vivre toujours? »
Sachez bien employer la vie;
La mort viendra, comme une amie,
Vous préparer d'éternels jours.

Et lorsque finira le monde,
Ce reste qui sur Dieu se fonde,
Pour ne plus mourir revivra;
La joyeuse troupe des Anges,
Chantant les célestes louanges,
Au milieu d'eux le recevra.

Mes chers enfans, qu'on se rassure!
De cette livide figure,
Ne vous effrayez pas d'abord.
Dites plutôt, d'un air tranquille:
« Cet homme insensible, immobile,
» Vit dans les cieux après sa mort. »

Ach, lieve kinders! zegt dan niet;
Wat is dat sterven een verdriet!
Mogt ik maar altoos leven!
Wanneer ge God bemint en dient,
Dan voert de dood u, als een vriend,
In 't eeuwig zalig leven.

En komt dan eens de jongste dag,
Dan zal het ligchaam, dat daar lag,
Zig levend weêr vertoonen.
Dan voeren de Englen van beneên,
U zingend naar den Hemel heên,
Om eeuwig daar te wonen.

Mijn lieve kinders, schrikt dan niet,
Wanneer gij doode menschen ziet;
Zoudt gij voor lijken beven?
Zegt liever vrolijk — deze man,
Die hier niet zien of hooren kan,
Mag in den hemel leven.

LE NID D'OISEAUX.

CONTE.

UN jour la petite Rosine,
Trouva, dans un buisson d'épine,
Un nid d'oiseaux fort bien caché:
« Ah! je possède enfin ce que j'ai tant cherché:
» Dit-elle; quel bonheur! et que j'aurai de joie
» Avec ces aimables petits!
» Il faut que ma mère les voie,
» Et que, dans mon panier, je les porte au logis. »

Rosine rencontra sa mère,
Qui lui conta ceci: « Ma chère enfant, crois-moi,
» N'enlève plus de nid: c'est un plaisir pour toi,
» Mais pour les vieux oiseaux, quelle douleur amère!
» Combien tu les rends malheureux!
» Ne pleurerai-tu pas si, toi, Pierre et Julie,
» Vous étiez, malgré vous, éloignés de mes yeux?
» Chère Rosine eh bien, que ton âme attendrie
» Ait compassion de ces vieux!
» Ne cherche pas ton allégresse
« Dans ce qui peut d'un autre exciter la tristesse. »
— « Jamais, dit Rosine, jamais!
» Ah! j'en aurais trop de regrets.
» Mais, ma bonne Maman, écoute,
» Écoute ces pauvres petits!
» Ils ne font que crier: c'est qu'ils ont faim, sans doute. »
— « La faim seule n'est pas la cause de leurs cris,
» Répond la mère; et je suis sûre

HET VOGELNESTJEN.

EENE VERTELLING.

Mietje had eens, onder 't wandlen,
Een verholen vogelnestjen
In een dorenhag gevonden.
'k Heb nu, zeize, mijn verlangen:
o Hoe zal ik mij vermaken,
Met die lieve kleine diertjes!
Aanstonds ga ik thuis wat halen,
Om dit nestjen in te bergen.

Mietje liep en zag haar moeder,
Die zij hijgend dit vertelde:

Lieve Mietje, zei de moeder,
Stoort tog nimmer vogelnestjes!
Denk maar eens, hoe de oude vogels
Om dat stooren zouden treuren;
Zoudt, gij, Mietje lief, niet schreien,
Als men u, met Piet en Jetje,
Tegen wil en dank vervoerde;
Mietje lief, heb medelijden,
Met die oude lieve vogels!
Zoekt tog nimmer uw genoegen
In de droefheid van een ander.

Neen, zei Mietje, lieve Moeder!
Neen dat niet! maar hoorze eens schreeuwen;
Ach zij hebben zulken honger!

» Que tu vas les faire mourir,
» Si, par beaucoup de nourriture,
» Tu crois les empêcher de crier, de gémir.
» Veux-tu goûter un vrai plaisir,
» Et voir, avec quel soin, avec quelle constance,
» Les autres viendront les nourrir?
» Assieds-toi seulement et garde le silence.
» Les vieux vont prendre, en ta présence,
» Des mouches et des vermisseaux,
» Pour les porter au nid de leurs jeunes oiseaux.
» Oui, grâce à la Providence,
» Comme nous ces oiseaux ont aussi de parens,
» Qui savent beaucoup mieux que notre intelligence,
» Ce qui convient à leurs enfans
» Ils les aiment avec tendresse,
» Et les environnent sans cesse
» De soins généreux et touchans:
» Dieu créa leur amour pour un si doux usage!
» Crains donc de troubler leur bonheur:
» Tu ne dois pas être plus sage
» Que le sage et bon Créateur. »

A sa mère obéit Rosine;
Mais doucement, sans bruit, et sans toucher à rien,
Elle allait souvent voir, dans le buisson d'épine,
Si les jeunes grandissaient bien.

Denk niet meisje, zei de moeder,
Dat zij juist van honger schreeuwen.
Ach zij zouden zeker sterven,
Als gij hun zo lang woudt spijzen,
Totze niet meer konden schreeuwen.
Maar wiltge u eens regt vermaken,
En eens zien hoe de ouden zorgen
Om hen juist zo veel te geven,
Als die diertjes noodig hebben,
Zet u slegts in stilte neder,
En ge zult dan schielijk merken,
Dat zij vliegjes, mugjes, wormpjes
Vangen en in 't nestje brengen.
o De goede wijze Schepper
Heeft zo wel aan deze vogels
Ouders, als aan u, gegeven:
Deze weten altoos beter,
Wat de kinders noodig hebben,
Om dat zijze 't meest beminnen,
Ja die zullen nooit verzuimen,
Hun teêrhartig te verzorgen;
Daar toe heeft hun God de liefde
Voor hun jongen ingeschapen;
En gij moet niet wijzer wezen,
Dan de goede en wijze Schepper.

Mietje hoorde naar haar moeder;
Maar ging dikwijls zagtkens kijken
Naar het groeien van de jongen,
Zonder 't nestjen ooit te stooren.

PHILIPPE, LE PÈRE ET LE JARDINIER.

PHILIPPE.

EH! pourquoi donc, fidèle Pierre,
Émonder les arbres ainsi?
Ces branches, qui tout là par terre,
Auraient porté des fruits aussi.

LE JARDINIER.

S'il porte avec trop d'abondance,
L'arbre bientôt perd sa vigueur;
Ses fruits trompent notre espérance,
Et n'ont ni parfum, ni saveur.
Nos poires sont bonnes, j'espère.

LE PÈRE.

C'est vrai, mon fils, retiens-le bien:
Ce qui passe le nécessaire
presque toujours n'est bon à rien.

FLIPJE, DE VADER, EN DE TUINMAN.

FLIPJE.

Wel waarom snoeitge tog de boomen,
Zeg trouwe Piet?
Daar aan die takjes vrugt zou komen,
Gelijkge ziet.

DE TUINMAN.

Een boom, die al te veel moet dragen,
Verliest zijn kragt;
Ook zou de vrugt zo niet behagen,
Als gij verwacht.
Uw vader heeft graag goede peeren:

DE VADER.

't Is wel gezegd:
En 't deel van die te veel begeeren
Is doorgaands slegt.

LA SOLITUDE.

PETITS amis, je vous en prie,
Ne croyez pas que je m'ennuie
Quand je suis seul quelques instans;
Non, celui qui chérit l'étude,
Ne craint jamais la solitude:
C'est là qu'il profite du temps.

Beaucoup d'hommes, me dit mon père,
Souvent, sous leur toit solitaire,
Sont au comble de leurs désirs.
Ils cherchent, dans de bons ouvrages,
Des leçons utiles et sages:
Est-il de plus nobles plaisirs?

Je le dis comme je le pense,
Acquérir beaucoup de science,
Etre estimé, c'est tout pour moi:
Si quelques heures de la vie
Donnent ce sort digne d'envie,
Solitude, je suis à toi!

DE EENZAAMHEID.

Denk niet, lieve speelgenooten!
Dat de tijd mij heeft verdrotten,
Toen ik gisteren zat alleen.
Die vermaak heeft in het lezen,
Hoeft geen eenzaamheid te vreezen,
Maar is altoos wel te vreên.

Vader zegt, dat brave menschen
Dikwijls naar die uurtjes wenschen;
Dikwijls naar hun kamer gaan,
Om in oude en nieuwe boeken
Wijze lessen op te zoeken:
En dat staat mij wonder aan.

'k Wou zo graag verstandig wezen,
En ik worde ook graag geprezen,
'k Zeg, zo als het bij mij leit;
Dient er dan, om veel te weten,
Menig uurtje nog gesleten,
Welkom! welkom! eenzaamheid!

TRADUCTIONS
DE
VAN HEYNINGEN-BOSCH.

LA PETITE SOURIS.

ORIGINEEL NOG TE VINDEN

PRÈS d'un chat folâtrait une jeune souris.
Sa mère, la voyant, lui dit, chère petite,
«Tu cours un grand danger! viens ici, viens donc vite!
Malgré sa mère et ses sages avis,
La souris en fit à sa tête.
Hap! dit le chat; miauwe! et l'imprudente bête
Fut avalée en peu d'instans.

ORIGINAL À TROUVER

Celui qui ne veut pas écouter ses parens,
Tôt ou tard se prépare une peine cruelle.
Enfans, enfans, je vous le dis,
Si vous plaignez le sort de la pauvre souris,
Gardez-vous de faire comme elle.

LE VOLEUR DE POMMES.

CLOPIN-CLOPANT, j'arrive avec grand' peine.
Que cet état, me fait souvent gémir!
Mais j'en suis cause; il faut pour me punir,
Que ma béquille aujourd'hui me soutienne.

Petits amis, soyez, dans tout vos jeux,
Bons et prudents. Mes maux et ma misère
Seront pour vous un avis salutaire:
Sachez pourquoi je suis si malheureux:

Un jour grimpé, dans mes espiègeries,
Sur un pommier de maître Nicolas,
Je fus surpris; je dus sauter à bas:
Ma pauvre jambe a payé mes folies.

Mes chers enfans, craignez mon sort amer:
Vous vous feriez un éternel reproche.
Voyez, hélas! voyez comme je cloche:
Oh! que le jeu souvent nous coûte cher!

19. DE AP PEL DIEF.

„ O, wat hangt daar een *fraai* je
„ ap pel aan dien *krom men* tak!
„ Dien moet *ik* heb ben" riep
HEIN TJE.

„ Maar heeft *vá der* mij niet ver-
„ *bó den* ap pels van den boom te
slaan? " her nam hij. „Doch –
„ va der ziet het niet. *Wie* zal mij
„ dan *be klap pen*?

„ Hoe kom ik er nú bij?' ver-
volg de HEIN. „ Hij zit *zoo hoog*.
„ Wacht! Daar zie ik een' *lan gen*
„ stok lig gen. *Nú* is hij prijs!"

Zoo sprak de on ge hoor *zá* me knaap.

**FOEI! KIN DE REN / DIE ZOO DOEN/
DEU GEN NIET.**

Ver vol gens nam HEIN TJE den
stok, hief hem in de *hoog te*, en
sloeg té gen den krommen tak aan.
De blá de ren ruisch ten. De fraai-
je ap pel ging *los*. *Daar* kwam
hij aan!

En *waar* viel hij né der? . . Net
op den neus van den ap pel dief.

De *trá nen* spron gen hem uit de
oo gen; dat *verzé ker* ik ú. *Zulk*
een dik ke ap pel vlak op den neus!
Daar me de was niet te gek sché ren.

**DAT HAD HIJ DOOR ZIJ NE ON GE HOOR
AAM HEID.**

„ Maar – wat nog het erg ste was –
zijn *lief klein neus* je werd nú, in
een oo gen blik, zoo *dik*, als *twee*
an de ren. Hij zou dien *neus* gaar-
ne, met den *ap pel*, in den zak ge-
stó ken heb ben: maar *dat* was on-
mó ge lijk. „ Ach!" riep hij toen,
al schrei jen de, uit, „ die dik ke
neus zal mij zé ker be klap pen."

HEIN TJE had het ge rá den. Toen
hij ein de lijk te huis kwam, zei
zijn vá der aan stonds: „ Gij hebt
kwaad ge daan. Ik kan het ú aan
den neus zien. Zoo gaat het, als
men on ge hoor zaam is."

En ie der, die er ver vol gens
van hoor de, lach te HEIN TJE hel-
der uit.

Bron: pp.56-58 in: *Voor grootmoeder en haar kindje:
Kleine kinderwerkjes; bestaande in Jan en zijn
zusje, Roosje Vlijtig en Grootmoeder en haar
kindje; door M. van Heijningen Bosch [;] een
voorganger voor Den kleinen kindervriend,*
Groningen, 1830 [1e druk 1816]; Signatuur
GBR: 1378E21; Huiskamp H188.

ROSINE ET LE VIEILLARD

LA jeune Rosine à l'école
S'en allait gaîment un matin.
Un vieillard, que la faim désole,
Se présente sur son chemin.

« Oh! lui dit-il, chère petite,
» Un liard pour acheter du pain! »
Elle ouvre sa bourse bien vite;
Mais point d'argent! ah! quel chagrin?

Que fait Rosine? bonne et sage,
Rosine montre alors son cœur,
Prend son déjeuner, le partage
Avec l'homme dans la douleur.

« Tenez, vieillard, je vous soulage,
» Dit-elle, autant que je le peux.
» J'en voudrais avoir davantage,
» Car vous êtes bien malheureux.. »

Puis, elle poursuivit sa route.
A voir son air joyeux, content,
Tout bas elle disait, sans doute:
« Comme un bienfait est doux pourtant! »

FIN.

ROSIENTJE EN DE GRIJSAARD.

*Eens wilde ROSIENTJE
naar school toe gaan.
Juist kwam er een arme
grijsaard aan.*

*» Ach, liefde" sprak hij,
» geef mij een duit."*

*En SIENTJE haalde
haar beursjen uit:
Dan ach! In haar beursje
was 't droevig gesteld:
Zij had geen geld.*

*Zegt, kindertjes! zegt,
wat deed zij nu?*

O SIENTJE, o SIENTJE!

*'T was heerlijk van u.
Zij deelde haar boterham
met den man:*

*» Daar!" sprak zij, » ik geef u
» zoo veel ik kan."*

*Nu ging zij naar school, met een
vrolijk gemoed,
En dacht onderwijl:
wat is 't weldoen toch zoet!*

BETJE.

[E-p.104]

Bron: pp.15-16 in: *De kleine kindervriend, een schoolboekje voor jonge kinderen*, door M. van Heijningen Bosch. Een en veertigste druk. Te Leeuwarden en te Groningen, bij L. Schierbeek en R.J. Schierbeek. 1857.
Signatuur KB: 684K13

TABLE.

E-dition [- pp. -] E-ditie

PREFACE.	5	- 4 -
A deux aimables petits garçons.	11	- 8 -
Le bonheur de l'enfance.	12	- 9 -
L'orange.	13	- 10 -
L'amour filial.	14	- 11 -
Alexis.	15	- 12 -
La vraie richesse.	16	- 13 -
L'étude amusante.	17	- 14 -
La compassion.	18	- 15 -
L'application.	19	- 16 -
Le miroir.	20	- 17 -
Plaintes du petit Guillaume sur la mort de sa soeur.	21	- 18 -
Le cadeau.	22	- 19 -
Claire à sa petite soeur qui vient de naître.	23	- 20 -
La paresse.	24	- 21 -
Le petit chien.	25	- 22 -
Le carreau de vitre brisé.	26	- 23 -
La piété.	28	- 25 -
Le lièvre.	29	- 26 -
Conte de Théodore.	30	- 27 -
Jésus.	31	- 28 -
La toupie.	35	- 30 -
Le prunier.	36	- 31 -
Le mendiant.	38	- 32 -

LIJST DER KLEINE GEDIGTEN.

BLANCO PAGINA	
AAN TWEE LIEVE KLEINE JONGENS	5
HET KINDERLIJK GELUK	6
DE PERZIK	7
DE KINDERLIEFDE	8
ALEXIS	9
DE WARE RIJKDOM	10
HET VROLIJK LEEREN	11
HET MEDELIJDEN	12
DE NAARSTIGHEID	13
DE SPIEGEL	14
KLACHT VAN DEN KLEINEN WILLEM OP DEN DOOD VAN ZIJN ZUSJE	15
HET GESCHENK	16
WELKOMSTGROET VAN CLAARTJE VOOR HAAR KLEINE ZUSJEN	17
DE LEDIGHEID	18
HET HONDJEN	19
HET GEBROKEN GLAS, EENE VERTELLING	20
DE GODSDIENSTIGHEID	22
DE HAAS	23
EENE VERTELLING VAN DORISJE	24
JESUS, EEN ZANGSTUKJE	27
DE DRIJFTOL	28
DE PRUIMEBOOM	29
DE BEDELAAR	31

La vraie amitié.	39
Charlotte et Corneille.	40
La santé.	42
Claire et Cornélie.	43
La chansonnette trouvée.	45
La louable ambition.	47
Le crieur de nuit.	49
Nicolas et Pierre.	50
L'hiver.	51
La bonté de Dieu.	53
La sagesse de Dieu.	54
La représaille généreuse.	55
L'enfant malade.	56
Le bon exemple.	57
Pierre et Cornélie.	59
La patience.	61
Une jeunesse pieuse procure une heureuse vieillesse.	62
La mésange.	64
Pierre devant le lit de sa soeur malade.	65
La prière exaucée.	66
L'enfant sensible	67
L'imprudence.	69
L'oiseau sur la béquille.	70
A mes petits lecteurs.	71
Pierre et le lapin.	72
Chant du matin.	73
Chant du soir.	75
La crainte déplacée.	78

- 33 -
- 38 -
- 40 -
- 41 -
- 43 -
- 45 -
- 47 -
- 48 -
- 49 -
- 51 -
- 52 -
- 53 -
- 54 -
- 55 -
- 57 -
- 59 -
- 60 -
- 62 -
- 63 -
- 64 -
- 65 -
- 66 -
- 68 -
- 70 -
- 71 -
- 72 -
- 74 -
- 76 -

DE WARE VRIENDSCHAP	32
LOTJE EN KEESJE	33
DE GEZONDHEID	35
KLAARTJE EN KEETJE	36
HET GEVONDEN LIEDJE	38
DE GOEDE EERZUCHT, EENE KLAGT VAN DAANTJE	41
DE KLEPPERMAN	43
KLAASJE EN PIETJE	44
WINTERZANG	45
GODS GOEDHEID	47
GODS WIJSHEID	48
DE EDELMOEDIGE WEDERVERGELDING	49
HET ZIEKE KIND	50
HET GOEDE VOORBEELD	51
PIETJE EN KEETJE	53
HET GEDULD	55
EEN GODSDIENSTIGE JEUGD MAAKT EEN	
GELUKKIGEN OUDERDOM	56
DE KOOLMEES	58
PIETJE BIJ HET ZIEKBEDVAN ZIJN ZUSJEN	59
HET VERHOORDE GEBED	60
HET TEDERHARTIGE KIND	61
DE ONBEDAGTZAAMHEID	63
DE VOGEL OP DE KRUK	63
AAN MIJN KLEINE LEZERS	65
JANTJE EN HET KONIJN	66
DE ZINGENDE WILLEM. MORGENLIED	67
DE KLEINE ZANGSTER. AVONDLIED	69
DE VERKEERDE VREES	72

L'amour de la Patrie.	79
Les petits querelleurs.	80
L'orage.	82
Claire devant le portrait de sa mère qu'elle a perdue.	83
La rose flétrie.	87
Marie près d'un piano.	88
La réponse sensée.	90
La conscience.	91
Lettre de Charles à sa petite soeur Marie.	92
Les hirondelles.	96
Le soleil.	97
Le cadavre.	98
Le nid d'oiseau.	100
Philippe, le père et le jardinier.	103
La solitude.	104

TRADUCTIONS DE VAN HEYNINGEN-BOSCH.

La petite souris.	105
Le voleur de pommes.	106
Rosine et le vieillard.	107

FIN DE LA TABLE.

La Solitude: Clavareau, Van Alphen & Roud	
Souvenir à Jér. Van Alphen, le grand ami des enfans	

[ANNOTATIONS: P.M.]

- 77 -
- 78 -
- 80 -

- 81 -
- 84 -
- 85 -
- 87 -
- 88 -
- 89 -
- 92 -
- 93 -
- 94 -
- 96 -
- 98 -
- 99 -

DE LIEFDE TOT HET VADERLAND	73
DE VEGTENDE JONGENS	74
HET ONWEDER	76
CLAARTJE, BIJ DE SCHILDERIJ VAN HARE OVERLEDENE MOEDER	77
DE VERWELKTE ROOS	81
MIETJE BIJ HET CLAVECIMBAAL	82
HET VERSTANDIG ANTWOORD	84
HET GEWETEN	85
EEN BRIEF VAN CAREL AAN ZIJN ZUSJE CAATJE ..	86
DE ZWALUWEN. EENE VERTELLING	90
DE ZON	92
HET LIJK	93
HET VOGELNESTJEN. EENE VERTELLING	96
FLIPJE, DE TUINMAN, EN ZIJN VADER	99
DE EENZAAMHEID	100

[EINDE VAN DE KLEINE GEDIGTEN]

DE KLEINE MUIS	[p.m.]
DE APPELDIEF	56
ROSIENTJE EN DE GRIJSAARD	15

De Eenzaamheid: Clavareau, Van Alphen & Roud ..	
Herinnering aan den grooten kindervriend Hieronymus van Alphen	

[AANTEKENINGEN]

- 110 -

- Clavareau -

LA SOLITUDE.

PETITS amis, je vous en prie,
Ne croyez pas que je m'ennuie
Quand je suis seul quelques instans;
Non, celui qui chérit l'étude,
Ne craint jamais la solitude:
C'est là qu'il profite du temps.

Beaucoup d'hommes, me dit mon père,
Souvent, sous leur toit solitaire,
Sont au comble de leurs désirs.
Ils cherchent, dans de bons ouvrages,
Des leçons utiles et sages:
Est-il de plus nobles plaisirs?

Je le dis comme je le pense,
Acquérir beaucoup de science,
Etre estimé, c'est tout pour moi:
Si quelques heures de la vie
Donnent ce sort digne d'envie,
Solitude, je suis à toi!

- Van Alphen -

DE EENZAAMHEID.

Denk niet, lieve speelgenooten!
Dat de tijd mij heeft verdrotten,
Toen ik gistren zat alleen.
Die vermaak heeft in het lezen,
Hoeft geen eenzaamheid te vreezen,
Maar is altoos wel te vreên.

Vader zegt, dat brave menschen
Dikwijls naar die uurtjes wenschen;
Dikwijls naar hun kamer gaan,
Om in oude en nieuwe boeken
Wijze lessen op te zoeken:
En dat staat mij wonder aan.

'k Wou zo graag verstandig wezen,
En ik worde ook graag geprezen,
'k Zeg, zo als het bij mij leit;
Dient er dan, om veel te weten,
Menig uurtje nog gesleten,
Welkom! welkom! eenzaamheid!

- Roud -

LA SOLITUDE.

Ne croyez pas chère amie
Que chez soi seule on s'ennuie!
Le temps, j'ai su l'employer:
Celui qui chérit l'étude
Recherche la solitude:
Et ne saurait s'ennuyer.

Aux braves gens, dit mon père,
La minute même est chère,
Pour jouir d'un doux loisir:
Ils vont puiser au saint livre,
La science de bien vivre:
Est-il un plus doux plaisir?

Je voudrais tant être aimable
La louange est agréable;
Je l'avoue ingénument:
Viens donc, douce solitude!
Pour me livrer à l'étude,
Je ne perds pas un moment.

**SOUVENIR
A JÉR. VAN ALPHEN,
LE GRAND AMI DES ENFANS.**

Vous, qui de Van Alphen lisez les vers chamans,
Mes chers petits amis, troupe aimable et légère,
Pensez-vous quelquefois de quel prix, sur la terre,
Cet homme fut pour les enfans?

Pensez-vous quelquefois que, de sa tombe même,
Par son livre il vous parle, il converse avec vous;
Qu'il nourrit dans vos coeurs, par un langage doux,
Votre amour pour l'Être-Suprême?

Et ne sentez-vous pas battre ce jeune cœur
D'un sentiment de joie et de reconnaissance,
Lorsque, si tendrement, cet ami de l'enfance
Guide vos pas vers le bonheur?

Oui, vous dites alors, l'âme tout attendrie:
» Si ce bon Van Alphen, hélas! vivait encor,
» Témoigner notre amour à ce digne Mentor,
» Serait notre plus chère envie. «

Eh bien! petits amis, si sensibles, si bons,
A ce grand protecteur prouvez votre tendresse:
Pratiquez les vertus, écoutez la sagesse
Que vous enseignent ses leçons.

PETITS POÈMES

A L'USAGE DE L'ENFANCE,

TRADUITS

DE FRANÇOISE DE BOER,

PAR

AUGUSTE CLAVAREAU,

MEMB. DE LA SOCIÉTÉ DE LITT. DE LEYDE, CORRESP.

DE L'INSTITUT DES PAYS-BAS.

MAESTRICHT,

F. BURY-LEFEBVRE, IMPRIMEUR-LIBRAIRE.

1835.

**Herinnering
aan den grooten kindervriend
Hieronymus van Alphen.**

Denkt gij wel eens, lieve kleinen,
Die van Alphens boekjen leest,
Welk een zegen deze brave
Voor de kindren is geweest?

Hoe hij, reeds aan de aarde ontweken,
Nog tot u door versjens spreekt,
Braafheid, liefde voor uw' Schepper
In uw teedre hartjens kweekt?

Voelt gij 't jeugdig hart niet kloppen,
Door gevoel van dankbaarheid,
Als hij u, zoo zacht, zoo vriendlijk,
Op den weg der jeugd geleidt?

Ja, gij zegt misschien, bewogen:
Was van Alphen nog op aard,
Hartlijk zouden wij hem danken,
Hij was onze erkentnis waard.

O! gij kunt hem dank bewijzen,
Lieve Nederlandse Jeugd!
Door het volgen van zijn lessen,
Door 't betrachten van de deugd.

AANTEKENINGEN.

1. De vertaling

Als de beroemdste kinderbundel uit de Nederlandse literatuur zijn de *Kleine Gedigten voor Kinderen* van Hieronijmus van Alphen ook nu nog ruim beschikbaar. In 1979 verscheen de jongste fascimile van de oorspronkelijke, verzamelde uitgave uit 1778-1782.¹ En nog in 2003 verscheen een herdruk van de laatste, door P.J. Buijnsters geannoteerde heruitgave uit 1998. Sinds 1997 is op Internet in het *Laurens Jz. Coster* project een digitale uitgave van de *Kleine Gedigten* beschikbaar, nochtans zonder illustraties. Die plaatjes zijn wèl opgenomen in de voorliggende *E*-ditie, als eerste van vier toevoegingen door deze tweetalige uitgave aan de digitale bibliotheek van Nederlandse en Franse literaire teksten. De soms incorrecte transcriptie van de *Coster*-editie is hier in de Nederlandse kolommen gecorrigeerd naar de tekst van Buijnsters' heruitgave, wat de tweede toevoeging is. De digitalisering van de Franse vertaling van de *Kleine Gedigten* is dan de derde, en deze inleiding tenslotte de vierde toevoeging. Al met al is dat hopelijk - met de bestendige marginalisering van de positie van de Franse taal in de Nederlandse

¹ *Proeve van kleine gedigten voor kinderen en Vervolg der kleine gedigten voor kinderen van Mr. Hieronymus van Alphen* in 1788, en *Tweede vervolg der kleine gedigten voor kinderen van Mr. Hieronymus van Alphen* in 1782, en sindsdien drie-in-één gebundeld onder de titel *Kleine Gedigten voor Kinderen*.

samenleving en in het onderwijs in gedachten - een voldoende rechtvaardiging voor dit beslag van Cyberspace.

Anders dan het origineel, is de Franse vertaling van de *Kleine Gedigten voor Kinderen* tegenwoordig nauwelijks nog beschikbaar: er resten en rusten slechts enkele kwetsbare exemplaren in openbare en academische bibliotheken. Het kan dan niet verbazen, dat er ook maar weinig letterkundige aandacht wordt besteed aan deze eens voor het Nederlandse onderwijs in de Franse taal bedoelde uitgave uit de negentiende eeuw. Dat gebeurde voor het laatst in het jaar

2000, met het exemplaar van de eerste druk van de *Petits poèmes à l'usage de l'enfance*. Traduits par Aug. Clavareau, waarvan hier de titelpagina is afgebeeld. Dit boekje werd toen in de Leidse Universiteitsbibliotheek tentoongesteld ter gelegenheid van het

PETITS POÈMES ,

A L'USAGE DE L'ENFANCE ,

TRADUITS DE JÉR. VAN ALPHEN ,

PAR

AUG. CLAVAREAU,

MEMBRE DE LA SOCIÉTÉ LITT. DE LEYDE, CHEV. DE
L'ORDRE DU LION DES PAYS-BAS.

Les enfans sont l'héritage du Seigneur !
SALOMON.

MAESTRICHT,

F. BURY-LEFEBVRE , IMPRIMEUR - LIBRAIRE

1834.

[voor het eerst!] verschijnen van een Franstalige geschiedenis van de Nederlandse letteren.² Eerder vond een gezaghebbende vermelding plaats in 1927, in *De ontwikkelingsgang der Nederlandsche letterkunde* van J. te Winkel. Deze noemde voor Van Alphen, behalve een 'ontelbaar' aantal Nederlandse herdrukken en uitgaven van de *Kleine gedigten voor kinderen*, en vertalingen in het Fries, Engels, Duits en zelfs Maleis, ook één vertaling in het Frans: die door Auguste Clavareau.³

² Tentoonstelling *Découverte des lettres néerlandaises; Nederlandse literatuur in Franse vertaling*, door Jeanne Verbij-Schillings, n.a.v. de verschijning van *Histoire de la littérature néerlandaise (Pays-Bas et Flandre). Sous la direction de Hanna Stouten, Jaap Goedegebuure et Frits van Oostrom, avec la collaboration de Jeanne Verbij-Schillings*, Paris, 1999; exhibit 24, met als bijschrift: 'Vertaling van de Proeve van kleine gedigten voor kinderen (1778). De uitgave bestaat uit 66 gedichtjes van Hieronymus van Alphen. Auguste Clavareau (1787-1864) zag het werkje ter ondersteuning van het onderwijs in het Frans, want Van Alphen's gedichten "se gardent bien de mettre dans la mémoire des enfans".

³ In deel 6: *Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde in de eerste eeuw der Europeesche staatsomwentelingen (1); Vijfde tijdvak. De vrijwording der letteren. 1780-1830; III. Van Alphen en Van de Kastele*, p.39 n.1 [hier naar de internet uitgave in de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren]: "Het aantal uitgaven van Van Alphen's 'Kleine gedigten voor kinderen' is letterlijk ontelbaar. Met gekleurde plaatjes kwam er in 1877 nog een druk van uit als feestgeschenk ter herdenking van 's dichters 125sten verjaardag. Door een onbekende werden zij in het Hoogduitsch vertaald als 'Kleine Gedichte für Kinder des zarten Alters', Essen z.j. (1830) en herdrukt Utrecht 1835 en nog eens

Diens vertaling is de bron van de Franse tekst in de voorliggende E-ditie. Hoe obscuur deze vertaling inmiddels ook moge zijn, de *Petits poèmes à l'usage de l'enfance* [de Jér. van Alphen] kenden nochtans in de negentiende eeuw een ruime verspreiding, in ieder geval véél meer dan Clavareau's drie andere Franse vertalingen van Nederlandse kindergedichtjes.⁴ Zo biedt de Nederlandse Centrale Catalogus zicht op niet minder dan dertien drukken en herdrukken

weer door J.Ch.H. Gittermann, 'Kleine Gedichte für Kinder', Emden 1832. Eene Friesche vertaling gaf H.G. van der Veen 'Litse rîmkjes foar bern fon H. van Alphen forfrîske, Hiowere 1852, eene Engelsche F.J. Millard, 'Poetry for Children, Transl. into English verse', London 1856. Ook eene Maleische vertaling moet er van bestaan. In het Fransch werden zij vertaald door Auguste Clavareau, 'Petits poèmes à l'usage de l'enfance', Maestr. 1834 en meermalen herdrukt, o.a. Utrecht 1847 en 1858".

⁴ Zijn *Petits poèmes à l'usage de la jeunesse Hollandaise* met vertalingen van gedichten van Feith, Immerzeel, Lulofs, P. Moens, Nierstrasz, de Visser, Warnsinck en Wiselius, La Haye, 1836, en zijn *Petits poèmes à l'usage de l'enfance* [de L. van den Broek] met de vertaling van de *Kindergedichtjes* van Lambrecht van den Broek [1858], Leiden, 1859, beleefden slechts één druk. Zijn *Petits poèmes à l'usage de l'enfance* [de Françoise de Boer] met vertalingen van de *Gedichtjes voor kinderen* van Francijntje de Boer [1818], Maestricht, 1835, beleefde 'mogelijk' één herdruk: het jaartal "[ca. 1840?]" van het in de NCC opgenomen exemplaar uit de Zeeuwse bibliotheek valt vóór de start van de uitgeverij G.B. Van Goor te Gouda; in ieder geval dateert in het Streekarchief Hollands Midden te Gouda het oudst beschreven stuk in het Archief van Uitgeversbedrijf G.B. van Goor Zonen uit het jaar 1843; [www.groenehartarchieven.nl].

van deze *Petits poèmes*.⁵ Die populariteit bleef wel beperkt tot Nederland, want van verspreiding van de *Petits poèmes* in het Franssprekende buitenland is niet of nauwelijks sprake geweest. In de belangrijkste via Internet toegankelijke catalogi van Franstalige bibliotheken in Franssprekende landen werden slechts drie exemplaren van de *Petits poèmes* aangetroffen.⁶

⁵ 'Maastrichtse' uitgaven uit 1834 en 1835, 'Utrechtse' heruitgaven uit 1834, 1835, 1838 [Nouv. éd., revue et corrigée], 1842, 1847 [3me éd., rev. et corr], 1851, 1852, 1858 [éd. rev. et corr], 1859 en 1868 [éd. rev. et corr], en zelfs een Antwerpse uitgave [J.P. van Dieren] uit 1843. De eerste 'Utrechtse' heruitgaven zijn overigens identiek aan de 'Maastrichtse' uitgaven, behoudens vermelding van Ter Veen te Utrecht als uitgever en, handgeschreven, van Bury-Lefebvre als drukker: "imprimé chez le soussigné, Maastricht, juin 1834".

⁶ De catalogus van de BNF te Parijs meldt vijftien door Clavareau vertaalde gedichten en toneelwerken, alsook zes oorspronkelijke gedichten en toneelwerken van Clavareau, waaronder vier edities van zijn voor kostscholen bedoelde bundel toneelstukken *à l'usage des pensionnats de jeunes demoiselles* [Lille, 1858, 1861, 1870 en 1876]; de *Petits poèmes* ontbreken echter. In België bezitten alleen de UB Antwerpen en de UB Diepenbeek een exemplaar (van de editie 1838) van de *Petits poèmes*; de UB Leuven bezit onder meer het in Nederland onbekende *Le caton par amour* [Gand, 1819]. De Schweizerischen Landesbibliothek te Bern bezit de *Petits poèmes*, "9e édition", Lausanne, 1881, met daarin tevens de drie ook hier opgenomen "traductions de Van Heyningen-Bosch" en 56 fragmenten van 21 bekende Franse dichters. De Bibliothèque nationale du Québec te Montréal bezit 4 werken van Clavareau, waaronder de opmerkelijke titeluitgave "2e éd. Utrecht: L.E. Bosch, 1861" van de "Deuxième éd., Maastricht: Bury-Lefebvre, 1835" van zijn vertaling (1834) van *La*

Gegevens over de behaalde oplagen van Clavareau's vertaling ontbreken. Dat geldt ook voor gegevens over het feitelijk gebruik in het lager onderwijs van de blijkens het voorwoord voor "instruction primaire" bedoelde *Petits poèmes*. Wel is duidelijk dat de reeks van herdrukken van de bundel werd gestaakt, toen met de introductie van de 'moderne' school voor Meer Uitgebreid Lager Onderwijs (Onderwijswet van 1857) en van de Hogere Burger School (Onderwijswet van 1863) een einde kwam aan het bestaan van de 'Franse scholen' en aan het daar gegeven taalonderwijs in de Franse taal. Tot aan deze onderwijshervormingen werd in het dagelijkse spraakgebruik elke school waar Frans werd onderwezen een Franse school genoemd, met als uitzondering sommige van de Latijnse scholen, waar, met voertaal Latijn, ook in moderne talen werd onderwezen. Op gewone 'Nederduitse' lagere scholen werd géén Franse les gegeven, ofschoon de Onderwijswet van 1806 dat wel verplicht had gesteld. Indien op een Franse school de voertaal Nederlands was, dan werd zo'n school als "Franse en Duitse school" aangeduid. Op een totaal van circa 3500 lagere scholen telde Nederland in het midden van de negentiende eeuw zo'n 350 Franse en Duitse scholen, naast zo'n 150 'echte' Franse scholen waar Frans tevens voertaal was. Met 10.000 resp. 4.000 leerlingen hadden deze

nation hollandaise van Helmers, die ook aanwezig is in de British Library te Londen; zie M. van Hattum, *Jan Frederik Helmers (1767-1813) Leven en werken van een Amsterdams wereldburger* [proefschrift Vrije Universiteit; bewerkte en aangevulde handelsuitgave], Amsterdam, 1996, pp.442-443 en 446.

scholen voor de *Petits poèmes* een potentiële afzetmarkt van belang gevormd, totdat in 1857 de mogelijkheid van onderwijs in vreemde talen uit het leerplan voor het Gewoon Lager onderwijs verdween. Bovendien werd het op MULO en HBS geconcentreerde, moderne onderwijs in de Franse taal voorzien van lesmethoden met eigen lees- en vertaal oefeningen, waaronder de succesvolle *Choix de lectures françaises à l'usage des écoles moyennes et des gymnases par Dubois* van H. Heynen (1884). Voor 'Franse en Duitse scholen' was dat eerder al gebeurd in bewerkingen van de *Méthode familière* (1698) van Pierre Marin, en voor 'Franse Scholen' in de *Fransche oefeningen met de noodige spraakkunstige aanwijzingen en ophelderingen, ten dienste der Nederlandsche jeugd* (1833-1844) door P.J. Baudet. Deze laatste onderwijsgigant had overigens in 1820 ook al een eigen Franse bloemlezing uitgebracht: *Petit Recueil de Poésies à l'usage de l'enfance*, met meer volwassen fabels en teksten van La Fontaine, Racine, Boileau en Voltaire. En uiteindelijk zullen de *Petits Poèmes* na 1870 ook wel een te stichtelijk en te infantiliserend dichtwerk zijn gevonden voor de Franse les aan de leerlingen van de liberaal-moderne scholen voor MULO, HBS, Middelbare Meisjes School en Gymnasium.

De in de voorliggende *E*-ditie opgenomen Franse tekst is ontleend aan een exemplaar van de derde editie van de *Petits Poèmes*: Utrecht, 1847, dat in 2003 werd verworven bij Antiquariaat Oud-Dordrecht. De enige verdere provenantie is de op p.92 in potlood geschreven naam T. Greidanus [Tine, Taeke, Tjardus, Taco?] met

jaartal 1859, zoals ook weergegeven op p.3 van de *E*-ditie. Deze persoon kon niet worden geïdentificeerd; het zou bijvoorbeeld de latere auteur kunnen zijn van de zes onder deze naam tussen 1877 en 1900 te Groningen uitgegeven wiskundeboeken "ten dienste van middelbare scholen en van kweekscholen voor onderwijzers".

2. De vertaler: Auguste Clavareau.

Van de vertaler, Antoine Joseph Théodore Auguste Clavareau (1787-1864) is meer bekend. Uiteraard vooreerst van het gedrukte werk van de dichter Auguste Clavareau. Want hoe obscuur hij tegenwoordig ook moge zijn, de NCC vermeldt van hem niet minder dan negentig werken. Allemaal in de Franse taal gesteld, en voor het merendeel vertalingen van bekende romantische dichtwerken. Zijn oeuvre neemt een aanvang in 1814 bij de *Poésies fugitives suivies des projets de bonheur, comédie en trois actes et en vers, par Aug. Clavareau*, Bois-le-Duc, en eindigt na zijn dood bij de *Ode aux dieux de la Grèce, par Aug. Clavareau*, Gand [ca.1870]. Van Hieronymus van Alpen vertaalde Clavareau overigens behalve de *Kleine Gedigten voor Kinderen* ook *De starrenhemel*.⁷

Ook van zijn persoonlijke leven is nog wel iets bekend, ofschoon zich van hem in het publieke domein géén bijzondere archivalia

⁷ *Le ciel étoilé, Cantate traduite par Aug. Clavareau*, Utrecht, 1835.

bevinden, afgezien van wat brieven bij de Leidse universiteit en de gebruikelijke registraties van de Burgerlijke Stand. Hij werd op 17 september 1787 geboren - en 2 dagen later katholiek gedoopt - in de tot de Oostenrijkse Nederlanden behorende stad Luxemburg. Hij volgde middelbaar onderwijs op het Collège in Namen en op het Lycée in Mainz - en niet, zoals wel is gesteld, op het Lycée in Metz.⁸

⁸ Volgens Clavareau's tweede biograaf, E. Jeanné ["Een Limburgs dichter van Franse expressie: Auguste Clavareau (1787-1864)", in: *Tijdschrift voor taal en letteren* 25 (1937), pp.257-285; p.259] volgde Auguste zijn vader naar diens standplaatsen "als leerling van het College van Namen en later van Mainz, waar hij zijn gymnasiale studie beeindigde". Dit indiceert het "Mainzer Lyzeum nach Richtlinien der französischen Besatzungsmacht", dat tussen 1798 en 1814 het "Kurfürstlich Mainzisches Emmerizianisches Gymnasium" verving. Clavareau's schoolopleiding werd eerder aangeduid door zijn eerste biograaf, M. Smiets ["Levensbericht van Auguste Clavareau", in: *Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* (78), Leiden, 1871, pp.102-114; p.103]: "in het College van Namen, en later, onder Keizer [sinds 1804] Napoleon I, in het Lyceum van Mentz". Dit werd in het Nijmeegse proefschrift van Martina Kessels-van der Heijde [*Maastricht, Maestricht, Mestreech: de taalverhouding tussen Nederlands, Frans en Maastrichts in de negentiende eeuw*, Hilversum, 2002] stilzwijgend begrepen als het Lyceum te Metz. Inderdaad past de typering van de school in "Mentz" door Smiets uitstekend in het beeld van "le premier Lycée Impériale" (1804-1815) te Metz, zoals dat [op www.lycee-fabert.com] ter gelegenheid van de "Bicentenaire du lycée de France" is geschetst voor het huidige 'Lycée Fabert'. Desondanks kan - met Jeanné - Mentz beter worden begrepen als Mainz. Deze als Moguntiacum [naar de Keltische god 'Mogo'] aan de samenvloeiing van Rijn en Main door de Romeinen gestichte stad werd sindsdien aangeduid als Moguntia, Maginza (900), Megunze

Hij was in ieder geval sinds 1823 inwoner van Maastricht, na een "fiscale odyssee" als belastingambtenaar te Gent, 's Hertogenbosch, Luik, St. Truiden, Turnhout, Henri-Chapelle, Oostende, Brugge en Bergen-Henegouwen. In Maastricht woonde hij op de Heerenstraat, de Brusselsche straat, de Hondstraat en het St.Servaasklooster. Een enkele keer wordt hij ook vermeld als bewoner van een niet nader

(1200), Megenze, Meintz (1320), Menz, Mencz (1500) en Mentz, en in het Hoogduits veelal als Mainz (1600), in het Frans als Mayence, en in het Engels als Mentz. In het Nederlandse taalgebied was tot ver in de negentiende eeuw de aanduiding Mentz (ook wel: Ments) gebruikelijk. Bijv. als de plaats waar de "Constitutie van het Koninkrijk, benevens de Constitutionele wetten" door de Hollandse koning Lodewijk werd gegeven: "te Mentz den 7 Augustus 1806". Of als de geboorteplaats van Gutenberg, zoals bij C.H.R. Marnix in zijn pleidooi voor het oprichten van een standbeeld voor 'onze' eerste drukker: *Mentz of Haarlem: Johann Gensfleisch von Gutenberg of Laurens Janszoon Koster?*, 's-Gravenhage, 1852. Of als de zetel van het eerste aartsbischoppelijke diocees van de tweede aartsbisschop van Utrecht, zoals bij J. Hillegeer in zijn *Leven van den H. Bonifacius, aartsbisschop van Ments, apostel van Duitschland en martelaar, Gent*, 1866. Correcte attributie van 'Mentz' is geen recent probleem, zo bevond Luc. Debaene in *Ontstaan en geschiedenis van de Nederlandse prozaromans, gedrukt tussen 1475 en 1540*, Antwerpen, 1951 [en Hulst, 1977; pp.27-30] naar aanleiding van Duitse herdrukken en Nederlandse vertalingen (*Vrouwen-peerle*) van het onverkort aan "Simon Koch genannt Mentzer" toegeschreven "Mainzer Meisterlied" [over "huys-vrouwe" Florentina, die op listige wijze haar ridder "Alexander van Mets" uit Turkse gevangenschap bevrijdt]. Daarin bleek de ridderlijke plaats van herkomst al vóór 1500 van "Mencz" (Mainz) in "Metz" te zijn veranderd, waarbij de Duitse versies zelfs waren voorzien van een "voorrede over de [Franse] stad Metz".

aangeduid kasteel in het nabijgelegen Meerssen.

In zijn beroep volgde hij zijn vader Auguste Francois Joseph Clavareau (Halluin 1759 - Gent 1824), in 1790 "receveur des douanes" te Tournai [Doornik], in 1797 "administrateur du département de Jemappes" te Mons [Bergen] en in 1800 "directeur des droits réunis" te Luxemburg, en zijn grootvader Jean François Clavareau (Parijs 1721 - Namen 1806), van 1750-1759 "receveur des fermes du roi" in de Noord-Franse grensplaats Halluin [Halewijn].⁹ Het *Nederland's patriciaat* [4, 's-Gravenhage, 1913, pp.91-92] vermeldt hem als "verificateur der comptabliteit voor de prov.

⁹ Halluin behoorde sinds de Vrede van Aken (1668) tot Frans-Vlaanderen. In de "Vauban vesting" van de stad Menen aan de Oostenrijks-Nederlandse overkant van de Leie was na het Barrièreverdrag van 1697 een Staats-Nederlands garnizoen gelegerd. Jean Clavareau trouwde in 1754 in het dorp Esquerchin bij Douai [Dowaai], de administratieve hoofdplaats van Frans-Vlaanderen, met Isbergue-Françoise Mullendorf. Zijn vertrek in 1759 uit Halluin naar het "Belgische" Namen kan samenhangen met de benoeming tot lid (later voorzitter) van het "Conseil du Hanaut" te Mons [Bergen in Henegouwen] van zijn schoonbroer Martin Mullendorff; deze was als bestuurder van het in 1745 door de Fransen veroverde Tournai [Doornik] na de tweede Vrede van Aken (1748) in Oostenrijkse dienst overgegaan. Overigens is door Jules Mersch (1898-1973) in diens hoofdstuk over "La famille Mullendorf" in de *Biographie nationale du pays de Luxembourg depuis ses origines jusqu'à nos jours*, Luxembourg, 1946-1975; deel 3 (1951), pp.185-377; pp.191-192, de grootvader verwisseld met de kleinzoon "A.J.Th. Auguste Clavareau [...] vérificateur de l'administration des contributions à Mons"; deze laatste werd als auteur van "65 productions littéraires" opgevoerd "pour dissuader d'aucuns de la fâcheuse opinion qu'ils ont des hommes du fisc".

Limburg" te Maastricht. Het *Nederland's adelsboek* [89 (2000-2001), 's-Gravenhage, 2001, p.378] registreert hem als "hoofdambtenaar bij de belastingen en dichter" te Maastricht, dit wegens zijn huwelijk in 1823 met Jkvr. Helène Antoinette Pauline van Panhuys [van Haeren], die afkomstig was uit een kortelings geadelde, aanzienlijke familie van Staatse en stedelijke bestuurders in de regio en stad Maastricht. Het *Repertorium familiewapens van bekende Nederlandse geslachten* [...] ['s-Gravenhage & Rotterdam, 2001, p.129] toont het wapenschild van de familie Clavareau. De editie 1911 van de *Encyclopaedia Britannica* noemt Clavareau in relatie tot de Belgische literatuur na 1830 "a mediocre poet, an imitator of the French and Dutch, [who] produced some successful comedies, but he ceased to write plays before 1830". De *Biographie luxembourgeoise* uit 1860 noemt van Clavareau alleen zijn werken uit de periode 1819-1828; men hield hem voor "mort à Maastricht, entre les années 1853 et 1855". In werkelijkheid stierf Clavareau 'pas' op 6 maart 1864, thuis aan het St. Servaasklooster n° 1922 in Maastricht. Onder het epitaaf "chers enfants nous nous reverrons" rust hij sinds 9 maart 1864 (in 1881 herenigd met zijn weduwe) in een "koopgraf" op de uit 1812 daterende Algemene begraafplaats aan de Tongerseweg 292 te Maastricht-Wolder: ten oosten van de grafkapel en op één grafsteen afstand van de minst bekende van de twee gebroeders Regout, de spijkerfabrikant Thomas Dominicus Regout (1805-1862).

Het jaar 1830 is een omslagpunt in het leven van Clavareau.

Tijdens de Belgische Opstand bleven in Limburg uiteindelijk alleen de stad Maastricht en het aanliggende dorp St. Pieter - onder de 'veilige' dekking van het geschut van de forten Willem en St. Pieter - voor Holland bewaard. Terwijl een niet onaanzienlijk deel van de Frans of Nederlands sprekende bovenlaag van de bevolking buiten de geïsoleerde stad de Belgische vrijheid zocht,¹⁰ koos de Franstalige en rooms-katholieke Clavareau als dienaar van de kroon de Hollandse zijde. Uit overtuiging, aldus literair biograaf Egide Jeanné in 1937: "Door zijn grote sympathie voor het Huis van Oranje werd deze geboren niet-Nederlander een vurig patriot, toen in 1830 het Zuiden in opstand kwam tegen Willem I. [...] Veel heeft hij voor deze trouw moeten offeren, menige familie- en vriendschap werd voor lange tijd of voorgoed verbroken. De dichter, die de taal van zijn nieuwe vaderland niet voldoende beheerste om uiting te geven aan de gevoelens, die er in die jaren in zijn hart omgingen, bezingt in het Frans de triomfen van Oranje [...] [en] zijn liefde voor zijn Vorst en zijn land".¹¹ Gelukkig werden er in deze periode ook nieuwe familierelaties gelegd: zo vermeldt het *Nederland's adelsboek* het

¹⁰ Zie Kessels-van der Heijde, pp.96-97, voor de stand van de discussie over de omvang en waarde van het vertrek van zes procent van de beroepsbevolking, waaronder tien tot twintig procent van de bestuurlijke en/of welstandselite, zoals rechters, advocaten en bestuurders [naar Belgische rechtbanken en het Hasseltse provinciebestuur] resp. grootgrondbezitters [van domeinen in Belgisch territorium].

¹¹ Jeanné, pp.279-280.

huwelijk in 1832 van Clavareau's oudste schoonbroer, Jhr. Mr. Henri Ernest van Panhuys, procureur-generaal te Maastricht, met Jkvr. Zénobie Louise Dibbets, dochter van de commandant van de vesting Maastricht: de onder het volk als boe- en dronkeman gevreesde generaal Baron (vanaf 1835) Dibbets.¹² Tot de door Jeanné bedoelde Orangistische zang van Clavareau behoren in het begin van de Opstand uitgegeven Franse vertalingen van vaderlandslievende dichtwerk over Van Speijk's kanonneerboot en van andere "dichterlijke krijgstaferelen", en zijn eigen "vaderlandslievende gezangen" bij het einde van de Belgische kwestie.¹³

¹² Zie voor deze periode en voor Dibbets de ook 'en détail' sterke beschouwing door Gerardus Joannes Bernardus Verbeet, *Limburg op de tweesprong: welvaart en politiek dilemma 1814-1839* [proefschrift Nijmegen], Maastricht, 1978, passim; Auguste Clavareau ontbreekt temidden van de circa 1000 in deze geschiedenis optredende personen.

¹³ *La campagne de dix jours, couronne de victoire, offerte à S.A.R. le prince d'Orange et à ses braves*, Amsterdam [Brest van Kempen], 1832: als de vertaling van het heldendicht *De tiendaagsche veldtocht, zegekroon, den prins van Oranje en zijne dapperen aangeboden* door Adriaan van der Hoop juniorszoon; *La canonnière [...] trad. et dédié aux marin Hollandais par Aug. Clavareau*, Maastricht, 1832: als de vertaling van *De kanonneerboot: vaderlandsche romance* [Ten voordeele der Weduwen en Weezen van de Helden, die met Van Speijk den dood der eere deelden], door Adriaan van der Hoop Jr, Rotterdam [A.F.H. Smit], 1831; *Le jour de prière générale dans la Néerlande: (2 décembre 1832) / traduit de Tollens*, Maastricht [F. Bury-Lefebvre], 1832: als de vertaling van *De algemeene bededag in Nederland*, waarmee Henricus Franciscus Tollens Cz.

Toch nemen de in ambtelijk opzicht vermoedelijk rustige jaren van de isolatie van Maastricht vanaf 1830, resp. van Limburg na 1839, in het oeuvre van Clavareau geen bijzondere plaats in: van zijn circa 65 tussen 1821 en 1861 gedrukte titels verschenen er 15 in de periode 1830-1840, en 38 ná 1840. Het ligt voor de hand dat Clavareau voor zijn vier bundels van *Petits poèmes* in de huiselijke kring werd geïnspireerd. Zo werden op de titelpagina zijn *Petits poèmes à l'usage de l'enfance* [*de Françoise de Boer*] uit 1835 opgedragen aan zijn drie vanaf 1827 geboren dochttertjes: "dédiés à mes petites filles Adèle, Sophie, Thérèse". Zijn oorspronkelijke toneelstuk *L'étudiant aux arrêts, interméde, dédié aux jeunes étudiants des Collèges, représenté au Collège de Rolduc, en Fevrier 1854* [Maestricht: Leiter-Nypels, 1854] valt in de middelbare schooljaren van zijn in 1837 geboren stamhouder. Zijn *Petits poèmes à l'usage de l'enfance* [*de L. van den Broek*] uit 1858 sporen met zijn grootvaderlijke status voor zijn vanaf 1852 geboren kleinkinderen.¹⁴

steun had betuigd aan de door Koning Willem uitgeroepen *Algemeenen bededag* van 2 december 1832, die de inleiding had moeten zijn voor een Noord-Nederlandse "heirvaart" tot ontzet van de door Generaal Chassé gehouden citadel van Antwerpen; de citadel viel op 23 december 1832; en tenslotte zijn eigen *Etrennes nationales: chants patriotiques*, Maestricht [F. Bury], 1839.

¹⁴ Dochter Adèle (1827) trouwde in 1851 met Maximiliaan Nolthenius de Man, zoon van de Maastrichtse majoor die als "kunstenaar" de vier tekeningen had gemaakt bij Clavareau's *Petits poèmes* [*de Françoise de Boer*] uit 1836. Dochter Sophie (1824) trouwde in 1852 met mr. Eduard de Ras, Griffier van het

Deze huiselijke kring werd ook als bron van inspiratie genoemd in het *Levensbericht* van Clavareau in de *Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* (78).¹⁵ Clavareau's eerste biograaf, de eerwaarde heer prof. Michaël Henricus Smiets (Maastricht 1830 - Achel 1885) te Roermond, was behalve orator en dichter ook Maastrichtenaar, Limburger, priester, provisor ["de man van centen, brood, en aardappelen"], professor [leraar m.o.] in Nederlandse literatuur, Grieks en Latijn aan het Bisschoppelijk

kantongerecht te Horst en zoon van een Maastrichtse kolonel. Dochter Thérèse (1830-1888) bleef ongehuwd. Zoon Pierre Jean Auguste (1837-1912) trouwde in 1872 met M.A.J. Milliard, dochter van een Roermondse notaris, en eindigde zijn loopbaan in 1902 als Directeur van Belastingen te Zwolle. Diens oudste zoon Auguste Félix Paul Marie was in 1913 Ontvanger der directe belastingen te Oostburg; de tweede kleinzoon, Edouard Pierre Marie, was in 1913 cavalerie-officier te Deventer. De mannelijke lijn eindigt vml. bij diens zoon mr. Pierre Jean Auguste (Deventer 1908 - Utrecht 1944), adjunct-secretaris van het Centraal Bureau voor de Rijn- en Binnenvaart, reserve-officier en repetitor te Leiden, die als verzetman in 1944 werd gefusilleerd; zijn naam is verbonden aan een studiefonds aan de Leidse universiteit dat subsidie verleent aan juridische studenten ter bekostiging van bibliotheekbezoek in het buitenland.

¹⁵ Clavareau was sinds 1830 [als "buitenlandsch" letterkundige] "Membre de la Société Littéraire de Leyde"; naar de hier gebruikte biografische schets van Smiets uit het Gemeentearchief van Maastricht [inventaris O.1 m archief Smiets] had "de Roomse Beets" zelf tevergeefs naar toelating tot de *Maatschappij* uitgezien. Bij het *Levensbericht* was een zeven pagina's tellende chronologische lijst gevoegd van Clavareau's geschriften.

College te Roermond, en vanaf 1876 pastoor te Oud-Valkenburg. Naar zijn levensschets uit juli 1871 was Clavareau "op het kantoor [...] de bestierder der getallen, en in den huiselijke kring de aanvoerder der verzen": een romanticus, die zich na de scheiding van Holland en België geheel was gaan wijden "aan de zorgen van het huiselijk leven, te midden waarvan hij gelukkig was, en waaraan hij de teederste klanken zijner lier mocht verpenden. Vandaar die gelegenhedstukken, en die poëzie van den huiselijken haard, onzen landsaard zoo eigen. Vandaar die lieve vertalingen van onze kinderdichtjes, juweeltjes gelijk er in den letterkrans van geen volk te vinden zijn". Naar het oordeel van Smiets dankte Clavareau "zijne eervolle bekendheid" vooral aan zijn werk "als de Vertaler van Nederlandsche dichters. Wie kent niet zijn schoone overzettingen van Helmers, Feith, Tollens, en zoveel anderen? Wie heeft niet vol bewondering gelezen zijne vertolking van onze meest gevierde kinderdichters Van Alphen, Van Heyningen-Bosch, Francyntje De Boer, L. Van den Broek, en Dr. Heije, allen door Clavareau op zoo meesterlijke wijze in het Fransch teruggegeven? Ieder die het moeielijke van eene overzetting in het Fransch kent, al is het dan slechts proza, moet de ijverige Clavareau toejuichen [...] om [diens] nauwkeurige getrouwheid, sierlijken stijl en een bijzonder vloeiende versificatie".¹⁶ Nochtans waren de producten van Clavareau's ijver

¹⁶ En inderdaad: de voorliggende tweetalige E-ditie is de 'panegyrische' [lofredelijke] uitkomst van de 'moeielijke' poging om een eigen Franse vertaling te geven van het in mijn dissertatie

naar het oordeel van Smiets niet zelden geen vertalingen, maar "navolgingen, waarin [...] uit zucht tot eenvoud en losheid, vele geschied- en aardrijkskundige beschrijvingen, als ballast, over boord [waren geworpen]. Hij wilde liever populair zijn dan schitteren. Zijne talenten en zijne verdiensten werden door de gekroonde macht erkend, [...] door de geleerde genootschappen van Luik, Gent en Athene, [...] door de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden [...] door de groote letterkundigen van Frankrijk, zooals Mvr. De Genlis, Chateaubriand, Lamartine, Hugo, Marmier, enz., met wie hij in briefwisseling was. Maar 't meest werden zij erkend door de dichters van ons vaderland, die hunne gedichten zagen teruggegeven in verzen zo klaar en zoo frisch als het beeld van den wandelaar teruggekaatst in den reinsten spiegel der beek".

Ook in de tweede, en voorlopig laatste letterkundige beschouwing die aan Clavareau werd gewijd, is de huiselijke kring een dichterlijke refugie.¹⁷ In het *Tijdschrift voor taal en letteren* van 1937 liet Egide

als bladvulling opgenomen gedicht *De eenzaamheid*, zoals die na 'ontdekking' van Clavareau's *La Solitude* subiet werd gestaakt. De onovertroffen kwaliteit van Clavareau's vertalingen laat zich op Internet inmiddels ook in de *Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren* [www.dbnl.nl] vaststellen in zijn hier door Smiets bedoelde, Franse vertolking van zes gedichtjes van Jan Pieter Heije in de bundeling van diens *Al de kinderalieden* uit 1861.

¹⁷ Zie n.8 hierboven. Het *Tijdschrift voor taal en letteren* was een literair forum van de Rooms Katholieke Leergangen te Tilburg; Jeanné was - wellicht - als leraar Frans op een middelbare school

Jeanné zijn Auguste als "talentvolle en litterair fijnvoelende jongeman het prozaïsche [alledaagse] belastingwezen als zijn werkkring" kiezen, omdat "de kalmte van een leven zonder emoties en opwindende zorgen voor hem een noodzakelijke voorwaarde was om zich aan zijn letterkundige liefhebberijen te kunnen wijden". Zijn dichterlijk talent kwam slechts "tot volle ontplooiing in de rustige, stille kring van zijn dierbaren en zijn vrienden, in de stille beschouwing van de schoonheid van het geschapene". Clavareau

te Nijmegen tevens verbonden aan de opleiding voor de acte M.O. Frans te Tilburg. Van hem is - met zekerheid - slechts bekend dat hij in 1935 aan de Université de Paris is gepromoveerd op een op Jeanne d'Arc betrokken studie naar *L'image de la Pucelle [maagd] d'Orléans dans la littérature historique française depuis Voltaire*. Het dankwoord in dit te Luik bij de "imprimeur de l'académie royale de langue et de littérature françaises" uitgegeven proefschrift [met opdracht: "A ma femme et à ma mère"] noemt "M. Gustave Cohen qui [...] a guidé notre travail par ses conseils et ses indications précieuses", "M. Valkhoff, professeur à l'Université d'Utrecht" en "Révérend père Gorris, S.J. à Maastricht". Promotor Gustave Cohen (1879-1958) was, na eerder hoogleraar te zijn geweest te Amsterdam (1912) en Straatsburg (1921), sinds 1932 "professeur titulaire de la chaire d'histoire de la langue et de la littérature française au Moyen Age" aan de Sorbonne [bora-fonds59ap]. Piet Valkhoff (1875-1942) was leraar Frans aan het Gymnasium te Hilversum, lid van de "examen-commissie Fransch M.O." en "privaat-docent", later "bijzonder hoogleraar in de Fransche letterkunde" te Utrecht [dbnl-jmnl 1942]. Gerard Gorris s.j. [G.C.W. Görris, 1877-1948] was eerst leraar Nederlands en geschiedenis te Amsterdam [Ignatius, 1915-1920] en daarna "hoogleraar kerkgeschiedenis, patrologie en christelijke archeologie" aan het Theologicum van de Jezuïten te Maastricht (1920-1937) [ing-lemmabwn].

behoorde "tot die gelukkige mensen, voor wie het leven om zijn veelzijdigheid een gesloten eenheid biedt, door de mogelijkheid uit zijn realiteit te vluchten in de gebieden van het geestelijke": een wereld "waarin het goede het kwaad overstemt, omdat zij bevolkt wordt met ideële mensenfiguren". Hoewel Jeanné met Smiets van mening was dat de "grootste verdiensten [van Clavareau] liggen in de vertalingen van bekende Neerlandse dichters", achtte hij toch het "eigen werk van Clavareau van groter en duurzamer belang". Hij herkende daarin de godsvruchtige romanticus "die leeft onder de bekoring van Chateaubriand, Lamartine en Byron" maar die tegelijkertijd "in zijn diepste wezen een vurig vereerder der klassieken" was gebleven. Ofschoon Clavareau zich ook had uitgesproken tegen de "Engelse nacht- en grafpoëzie", werden zijn vertalingen en bewerkingen en ook zijn eigen, latere werk, getekend door "het probleem van leven en dood", "van de vergankelijkheid van de aardse vreugde", van het "verweesd zijn van de ziel" en door "schilderingen van het graf en de dood". Als "vurige voorvechter voor Oranje en Nederland [...] [die] in woelige revolutietijd zo spontaan de strijd voor zijn idealen opnam", en dan met name met zijn droom "dat Limburg [...] meer en meer zou opgaan in het Nederlandse staatsverband", verdiende Clavareau een bredere bekendheid dan hem door zijn landgenoten werd toegekend.¹⁸

¹⁸ Jeanné schonk ook enige aandacht aan de toneelbijdragen van Clavareau, die zich - na het geringe succes van zijn eerste, eigen toneelstukken - gedurende lange tijd beperkten tot het vertalen

Als verklaring voor de geringe bekendheid van Clavareau opperde Jeanné - voorzichtig - dat Auguste Clavareau, "in wiens werken zich alle stromingen van zijn tijd weerspiegelen, en bij wien het ingeboren Zuidelijke vuur getemperd werd door de meer bezadigde aard van het volk waarnaar zijn liefde uitging", misschien "juist daarom door zijn landgenoten zo vergeten is, omdat hij zich bediende van een taal, die niet de hunne is".¹⁹ Hetgeen, voor zover met die "landgenoten" ook "streekgenoten" werden bedoeld, als verklaring toch nog iets tekort schiet. Als omgangstaal verdween het Frans immers pas in de loop van de negentiende eeuw uit de 'geletterde' kringen in het zuiden van Limburg. Door de 'Spaanse' souvereiniteit van het Prinsbisdom Luik in een groot deel van de Maaslandse regio, waaronder het 'Luikse' deel van de tweeherige stad Maastricht en het 'Spaanse' deel van het gepartageerde Land

van bekende toneelwerken. Pas op latere leeftijd verschenen van hem weer eigen blijspelen en tragedies voor "jeunes étudiants des Collèges".

¹⁹ Met als vervolg: "Maastricht, dat zoveel grote stadgenoten eerde door straten en pleinen naar hen te noemen, heeft deze ereschuld tegenover onze dichter, die er meer dan veertig jaar lang leefde en werkte, tot heden nog niet ingelost". Dat is dan inmiddels wel gebeurd: in Maastricht is in de tweede helft van de twintigste eeuw een zijstraatje van de Brusselse weg naar Clavareau genoemd, tussen enkele naar - meerendeels latere - lokale literatoren genoemde - en langere - straten: Pastoor Delruelle, Rijksarchivaris August Flament, en de dichters Edmond Jaspar, Fons Olterdissen en Laurent Polis: allemaal "Mestreechter sjrijvers" die wel wisten "wieste sjreijfs watste zèks".

van Overmaas (tot 1795; de cassatie-rechtspraak was hier Duitstalig), door de Franse souvereiniteit in het Département de la Meuse-inférieure (Neder-maas, tot 1814), door de tweetaligheid van het uit de Zuid- en Noord Nederlandse departementen gevormde Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (tot 1831),²⁰ en door de

²⁰ In het nieuwe Koninkrijk, dat een Nederlands Noorden en een Frans, dan wel Frans en Vlaams Zuiden verenigde, werd een taalpolitiek gevoerd met – aldus Albert de Jonghe, *De taalpolitiek van Koning Willem I in de Zuidelijke Nederlanden (1814-1830)*, [proefschrift Leuven, 1931; herdruk] Sint-Andries-bij-Brugge, 1967, p.23 – een dubbele ideologische achtergrond: "de Frans-revolutionaire, met de leuze: één Staat, dus één Taal; [en] de Duits-romantische [Herder], met de leuze: één Taal, dus één Volk, één Staat". Op basis van deze "kruising van politieke en nationalistische leerstellingen" was het Nederlands de landstaal; "het Frans werd in het Walenland geduld omdat het niet anders kon", aldus Kessels-van der Heijde, pp.90-95. Op aandringen van minister van Justitie C.F. van Maanen, "die in de taaldwang een middel zag om het Zuiden te nationaliseren", besloot Willem I in 1819 dat vanaf 1823 in de [twéétalige] provincies Antwerpen, Limburg en Vlaanderen in officiële stukken uitsluitend Nederlands mocht worden gebruikt; zittende ambtenaren met onvoldoende taalkennis kwamen in aanmerking voor overplaatsing naar Waalse of Duitse gebieden van het Koninkrijk. Zo'n onverbiddelijke 'Nederlandificatie' kon echter in de praktijk niet worden gerealiseerd: na sporadische inwilliging van Zuid-Nederlandse verzoeken om uitzondering voor juridische correspondentie, en vooral: op in Franse en Nederlandstalige gebieden en in liberale en roomse kring breed ondersteunde "petitionnementen" – waarbij de Vlamingen, aldus De Jonghe, p.250, "in 1829-1830 niet eens [bevroeden], dat zij, door hun 'ijveren' voor taalvrijheid, de weg effenen voor de vijanden van hun volksbestaan", volgde ruim twee maanden vóór het begin van

Belgische souvereiniteit in de provincie Limburg (tot 1839), was Frans in het Limburgse de taal geworden van het Gouvernement, van het in het Luikse industriebekken ingebedde bedrijfsleven en, zeker na opheffing van het Bisdom Roermond (1801), van de grotendeels onder Luikse en Akense hiërarchie vallende clerus;²¹ het 'gewone' volk sprak uiteraard vooral dialect. Met de inlijving van het kortelings gecreëerde Hertogdom Limburg als Nederlandse 'provincie' (1840) werd dit deel van de regio gesepareerd van het Franse cultuurgebied, van het Luikse bekken, en van de hoofdzakelijk in de Franse taal gevoerde Belgische markt, en na indeling van Maastricht bij het Vicariaat van Den Bosch (1841) en herstel van het bisdom Roermond (1853), tenslotte nog van de Franstalige kerkprovincie; op het seminarie te Rolduc bleef het Frans nochtans tot 1913 de voertaal. Weliswaar was Limburg, met uitzondering van de vestingsteden Maastricht en Venlo, van 1839 tot 1867 ook nog lid van de Duitse Bond, maar het lag zozeer aan de

de Belgische Opstand van 25 augustus 1830 een Koninklijk Besluit "dat het gebruik van het Frans in de Vlaamse gewesten onbeperkt toeliet".

²¹ Door A.A. Weijnen, *Nederlandse dialectkunde*, Assen, 1966, p.361 [hier geciteerd naar de dbnl-editie], werd de expansie van de Franse taal in Limburg gerelateerd "aan het feit, dat het gebied deel uitmaakt van de oude Akens-Luiks-Maastrichtse beschavingsbakermat, die wel over drie taalgebieden verdeeld was, maar eeuwenlang gemeenschappelijk leven en t.g.v. het op elkaar aangewezen zijn onafgebroken culturele wisselwerking en vaak arbeidsgemeenschap kende".

periferie van het Duitse taalgebied dat de Duitse taal en cultuur weinig invloed kregen. Zodoende kon het Nederlands in de loop van de negentiende eeuw zonder 'harde' weerstand als administratieve en als commerciële taal de plaats gaan innemen van het Frans. Dat leidde op termijn tot de ondergang van de Franstalige media en 'dus' ook tot het verdwijnen van het Frans als 'levende' cultuurtaal.²² Meestal trad daarvoor het Nederlands in de plaats,²³ en soms de streektaal, zoals in de schouwburg. In Maastricht spraken aan het einde van de negentiende eeuw 'laag en hoog' in de bevolking thuis en 'onder ons' Meestreechs, elders in de regio 'Plat', en het dialect was in ieder geval de taal waarin het lokale chauvinisme dan wel de regionale 'eigenheid' werden beleden. En bij Clavareau was, afgezien van de titel van zijn bundel *Echos limbourgeois* [maar: "publiés au

²² Als laatste 'grote krant' sneefde in 1892 het dagblad *Le Courrier de la Meuse*, na een bestaan van ruim veertig jaar als "Journal [quotidien, religieux, politique, commercial et littéraire] du Limbourg" en sinds 1883 op zaterdag al vergezeld van het Nederlandstalige "Bijblad van den Courrier". De neergaande tendens is ook zichtbaar in de door Kessels-van der Heijde, passim, voor de periode 1816-1915 gegeven overzichten van de aantallen te Maastricht uitgegeven Franse en Nederlandstalige boeken, waaruit kan worden opgemaakt dat van 1816-1840 nog 44% van de uitgaven Franstalig was, van 1841-1865 nog 30%, van 1866-1890 nog 22%, en van 1891-1915 nog 19% (en nog slechts 12% na correctie voor het oorlogsjaar 1914).

²³ Jeanné liet op p.258 zijn voorzichtigheid even varen, waar hij dit proces beschreef als "het traag, maar gestadig doorwerkende binnendringen der Noord-Nederlandse cultuur".

bénéfice des Incendiés de Hambourg"] uit 1842, nu juist niets te bespeuren van zulk chauvinisme of eigenheid. Hij was niet alleen Franstalig, maar ook: niet op de volksliteratuur gericht maar op de Nederlandse en Franse Letteren, een literaire 'allemandsvriend', buiten de regio geboortig,²⁴ en vooral ook: een 'Hollands-vriendelijke' belastingambtenaar met Orangistische sympathie en met banden met 'Hollandse' militairen, bestuurders en rechterlijke ambtenaren, zoals Dibbets, Panhuys, Nolthenius de Man, en De Ras. En ofschoon hij met het Maasland wèl de R.K. religie deelde, was zijn lekenpoëzie te werelds om de culturele, sociale en politieke kloof met die regio te overbruggen.

Zelf zag Clavareau niet de verdringing van het Frans door het Nederlands als oorzaak van de geringe aandacht voor zijn en ander Franstalig letterkundige werk, maar het gebrek aan belangstelling voor *alle* literatuur. Zo blijkt althans uit zijn antwoord op de vraag van collega-vertaler François de Jagher (1814-1886)²⁵ naar de ontvangst van diens *Etudes nationales, traductions et imitations du Hollandais* [La Haye, 1850]: "Vous me demandez, Monsieur, si j'ai

²⁴ Ofschoon goed ambtelijk gebruik, valt toch op dat in het bevolkingsregister van de stad Maastricht de geboorteplaats van Clavareau als "Het Rijk" werd aangetekend.

²⁵ François Louis Auguste de Jagher (Brugge 1814 - Den Haag 1886); oorspronkelijk dichter, o.a. van *Hommage à la mémoire de Guillaume II, Roi des Pays-Bas* [Den Haag, 1849] en vertaler van o.a. *Aan God* van Rhijnvis Feith, *Abd-El-Kader* van Bernard ter Haar en *Snikken en Grimlachjes* van François Haverschmidt.

obtenu des souscriptions ici; cette question m'est une certitude que vous ne connaissez pas l'esprit de notre capitale: on s'y occupe fort peu de littérature, nous sommes, en ce moment, dans une complète Béotie²⁶ qui fait peine [verdriet] et qui semble avoir pris la littérature nationale surtout en antipathie. Chaque libraire (à Maastricht) pourrait vous en dire autant. Le journal des modes, la musique et quelques rares livres de science sont tout ce qui intéresse les gens du monde, encore en petit nombre".²⁷

²⁶ Beotië [Beotië] was de oud-Griekse staat rond Thebe, waarvan de bewoners doorgingen voor saai, dom en achterlijk. Zulks uiteraard in vergelijking met de bewoners van het aangrenzende Attica rond Athene.

²⁷ Aldus F. Smit Kleine in zijn "Levensbericht van F.L.A. de Jagher" in het *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde*, 1888, pp.167-175; dbnl. Deze noemde hem [p.170]: "een bij uitstek zeldzaam vertaler; hij bracht Nederlandsche dichtstukken in Fransche verzen over en (hier bereikt de zeldzaamheid haar toppunt) in goede niet tegen de Fransche prosodie zondigende verzen. Opvolger in het rijk der Letteren van Auguste Clavareau, heeft hij evenals deze de dichtkunde van zijn aangenomen vaderland op eene smaakvolle en welluidende wijze in den vreemde bekend gemaakt. Hij heeft, afgescheiden van geldelijk voordeel (welk uitgever betaalt er nu in 's Hemels naam Hollandsche verzen in Fransche vertalingen?!) de kunst om de kunst liefgehad [...] bij zijn uitoefening van zulke een weeldevak als waartoe het vertalen van Hollandsche verzen in de Fransche taal mag gerekend worden". Smit Kleine achtte het overigens [p.173]: "mogelijk dat na een veertigjarig tijdperk het sluimerend Nederlandsch letterkundig gevoel van Limburg's hoofdstad is ontwaakt [...] en het door Clavareau bedoeld Beotië in een Athene is verkeerd".

Aan Auguste Clavareau herinneren in Maastricht - naast het grafschrift en de straatnaam - ook nog de in het Gemeentearchief in het *Centre Céramique* [aan de *Avenue Céramique*] gehouden o.3m archivalia [met inventaris] van de Rederijderskamer "August Clavareau". Deze vanuit de debatingclub "Ontwikkeling en Oefening" in 1903 opgerichte toneelvereniging blijkt echter alleen nominaal met Clavareau verbonden; de archiefstukken geven géén opheldering over de keuze van de naam. De vereniging bezat een bibliotheek van 267 - Nederlandstalige - boeken en toneelwerken, maar géén werken van Clavareau. Zij organiseerde gedurende enkele jaren onder het motto "Vigilante et Labeur" te Maastricht toneelvoorstellingen, reciteer-, zang- en declamatieavonden, muziekavonden, maar niet in het Frans, en een zomer- en winterbal. Ook werd er deelgenomen aan Nederlandstalige toneelconcoursen in België.²⁸ Toen het aantal werkende leden in 1909 van 34 tot 7 of minder was gedaald, hield de vereniging op te bestaan.

Sedert de biografie door Jeanné uit 1937 genoot Clavareau in ieder geval nog de sporadisch aandacht van de volgende vier neerlandici.

In 1963 noemde Piet Buijnsters hem tweemaal in zijn Nijmeegse

²⁸ Kessels-van der Heijde, pp.214-215, tekende - overigens zonder fundament - bij de enige *Franstalige* publicatie van de vereniging aan, dat deze uitnodiging voor de "Soirée-Gala en l'honneur du 100e anniversaire de la naissance de l'illustre poète André van Hasselt" uit 1905 "waarschijnlijk alleen maar [verscheen] om de vereniging een elitair tintje te geven".

proefschrift over het "Het graf" van Rhijnvis Feith. Op p.96 wees hij "in het voorbijgaan [...] erop, dat de Franse vertalingen van "Het Graf" door Auguste Clavareau beide één lithografie bevatten, die totaal afwijkt van Vinkeles' illustraties bij ditzelfde gedicht, inzoverre het akelige hier geheel ontbreekt". En op p.271, n.4 bleek "hoe hoog met name Het Graf gewaardeerd werd [...] vooral uit het voorbericht van A. Clavareau tot zijn vertaling van het gedicht (Bruxelles 1827)", waarin deze "un littérateur français" aanhaalde die het "à juste titre, un trésor exotique" had genoemd.²⁹ In zijn inleiding bij de 2e editie (1977) van het als "natuurlijke component" van zijn proefschrift heruitgegeven gedicht merkte Buijnsters bovendien op, dat Clavareau in zijn vertaling de accenten had verlegd.

In 1988 haalde André Hanou in zijn Nijmeegse proefschrift over Johannes Kinker terloops het honoraire lidmaatschap aan van Clavareau, "de bekende vertaler en propagator van het Nederlands in de Franse taal", in het letterkundig genootschap *Concordia* te Brussel: "een vrijzinnig, maar regeringsgezind gezelschap [...] ten doel hebbend de bevordering en voortplanting der vaderlandse taal- en letterkunde". Welke eer hij onder meer deelde met minister Van Maanen. Ook luidde, zonder nadere toelichting, Hanou's vierde stelling: "De vertaler Auguste Clavareau (1787-1864) verdient als

²⁹ Petrus Jacobus Adrianus Maria Buijnsters, *Tussen twee werelden: Rhijnvis Feith als dichter van "Het graf"* [proefschrift Nijmegen], Assen, 1963.

propagandist voor de Nederlandse literatuur een eigen biografie".³⁰

In 1996 noemde Marinus van Hattum hem in zijn Amsterdamse proefschrift (Vrije Universiteit) over Jan Frederik Helmers als de "bijzonder actieve vertaler van Nederlandse literatuur in het Frans [...] die in 1824 [...] in zijn *Études poétiques* enige niet bepaald getrouwe vertalingen [heeft gegeven] naar werken van ongenoemde dichters, onder wie Helmers". Clavareau liep daarmee vooruit op zijn vertaling van 'De Hollandsche Natie' van Helmers: "une tâche difficile à remplir" maar inspirerend door de "nombreuses beautés de cet ouvrage et l'amour que je porte à mon pays". Het voortschrijden der jaren deed dit gevoel niet verminderen: in 1854 brak Clavareau, aldus Van Hattum, in zijn "Étude sur Helmers" in het tijdschrift *Astrea* "nogmaals een lans voor dit werk: 'Peuples de tous les pays, aimez-vous la liberté, la gloire? Lisez Helmers. Vous plaisez-vous aux sentiments nobles et généreux? Lisez Helmers. Cultivez-vous les arts, les sciences, avec plaisir, avec passion? Lisez Helmers. L'amour de la patrie enflamme-t-il votre coeur? Oh, lisez, lisez Helmers'".³¹

³⁰ Andreas Joannes Antonius Hanou, *Sluiers van Isis: Johannes Kinker als voorvechter van de Verlichting, in de Vrijmetselarij en andere Nederlandse genootschappen, 1790-1845* [Proefschrift Nijmegen], Deventer, 1988; pp. 476-477, resp. de bijgevoegde "Stellingen".

³¹ Van Hattum o.c., p.359, alwaar ook de verwijzing naar het Utrechtse tijdschrift "Astrea: maandschrift voor schoone kunst, wetenschap en letteren" dat in de eerste 3 jaargangen tevens

In 1998 plaatste, tenslotte, Jean Koene enkele kanttekeningen bij de vaststelling van Buijnsters, in diens heruitgave van *Het Graf* uit 1977, dat de tekst van *Le Tombeau* (1827) nauw aansloot bij die van *Het Graf*. In zijn als "winterscriptie over de 19de eeuw" gegeven beschouwing van "De funeraire dichtkunst van Rhijnvis Feith en Jan de Kruijff" stelde Koene dat: "Wie *Le Tombeau* regel voor regel met *Het Graf* vergelijkt, [...] al gauw tot de conclusie [komt], dat Clavareau bij de vertaling zeer vrij te werk is gegaan. [...] Wanneer [...] Buijnsters [...] bedoelt te zeggen, dat Clavareau bij de vertaling vrijwel elk detail van Feith heeft opgepakt, dan is zijn bewering volkomen juist. Maar hij zal toch wel gezien hebben, dat de vertaling op heel veel plaatsen sterk afwijkt van het oorspronkelijke werk. Wat Clavareau heeft geleverd, is geen vertaling, zelfs geen vrije vertaling, maar een heel persoonlijke poëtische bewerking. Aan zijn eigen gevoelsstroom en aan zijn eigen voorstellings-vermogen heeft hij ruim baan gegeven. Het gevolg daarvan is, dat *Le Tombeau* een geheel eigen sfeer en karakter heeft gekregen en bovendien een veel grotere omvang dan *Het Graf*. In de uitgave van *Het Graf* die Buijnsters in 1977 heeft bezorgd en die gebaseerd is op de eerste druk van 1792, telt het gedicht 436 regels. Met dat aantal versregels kon Clavareau onmogelijk toekomen. Hij had er vier of vijf keer zoveel nodig en kwam op ± 2000". Koene noteerde dat de in 1829 te

verscheen als "Astrée: recueil périodique des beaux arts, des sciences et de la littérature dans les Pays Bas"; 3 (1853-1854), pp.26-271; p.269.

Brussel [Galaud et Compagnie] verschenen vertaling van Feith's "zinneprikkende droefgeestigheid" binnen enkele dagen geheel was "enlevée": door de boekhandel opgenomen. Dit succes voerde in 1829 tot een 2e uitgave te Amsterdam [Diederichs frères]. Daarin verving Clavareau enkele vertalingen van kortere gedichten van Feith door het bij de "mélancolie voluptueuse" van *Le Tombeau* aansluitende "L'Espérance de se revoir". Wat zijn vertaling was van de "sublieme melancholie" van de lijkzang, die de Leidse dichter en fabrikant Jan de Kruyff in 1817 had geschreven op het graf van zijn kortelings overleden echtgenote: "De hoop des wederziens".³²

3. Nog een vertaler: François Charles Roud.

Clavareau is niet de enige auteur die de *Kleine gedigten voor kinderen* in het Frans heeft vertaald. Zowel de KB als de Leidse UB en de Amsterdamse UB bezitten de beide edities van de uiterst zeldzame vertaling door F.C. Roud: *Imitation des Petits poèmes de H. van Alphen*, Dordrecht [M. van der Hoeven], 1839, resp. *Imitation des Petits poèmes de H. van Alphen*, 2e éd.,

³² Jean Koene (1932-2003), "De funeraire dichtkunst van Rhijnvis Feith (1753-1823) en Jan de Kruyff (1753-1822)", in: *Hun God. Opstellen over de strijd tussen oude en nieuw in de 18de en 19de eeuw naar aanleiding van geschriften uit die tijd over godsdienst en politiek*, Roermond, 2005; pp.37-47; p.43. De betreurde echtgenote Martha Jacoba was de jongere zuster van Emilie Luzac (de echtgenote van Wybo Fijnje) en van de Leidse hoogleraar Jean Luzac.

soigneusement corrigée et augmentée de quelques méditations morales [omslagtitel: *Le Van Alphen français*], Rotterdam [J.A. van Belle], 1849.³³ De Groningse UB bezit een exemplaar van de 2e editie. In Haarlem bezit de Stadsbibliotheek een exemplaar van de 1e editie, met de aantekening: "Papier vergeeld en vuil, band afgesleten".³⁴

Van Roud is minder bekend dan van Clavareau. Allereerst dan wat hij zelf in zijn boeken heeft geopenbaard: uit het voorwoord bij de 2de uitgave van zijn *Imitation* kan worden opgemaakt dat hij in 1849 te Rotterdam onderwijzer of leraar was. Inderdaad registreert het Gemeentearchief Rotterdam [Akte Burgelijke Stand Jaar 1854 Nummer a138v] hem in 1854 bij het huwelijk van zijn 38-jarige, te Middelburg geboren dochter.

Het Zeeuws Archief in Middelburg bevat in het Internet Studiezaal Informatie Systeem [ISIS] met ingang "Rasch" voor 9 november 1806 de aantekening van de ondertrouw te Middelburg van François Charles Roud, afkomstig uit Nyon, Zwitserland, met de weduwe Dorothea Maria Rasch, afkomstig van Oosterkapelle. ISIS meldt met deze ingang ook de memorie van successie bij haar

³³ Ofschoon *imitation* ook met 'navolging' of 'nabootsing' wordt vertaald, is hier sprake van de betekenis 'vrije vertaling'.

³⁴ Hetgeen dan ex post tot vreugde stemt: te Haarlem werd - in ieder geval vroeger - nog Frans gelezen. Het Rotterdamse, maar niet per se uit die stad afkomstige, in één band gebonden exemplaar van de na te noemen *Petites Etrennes Morales* van Roud was ook in 2004 nog niet opengesneden!

overlijden te Middelburg op 25 mei 1827, met successie van vier panden op drie lokaties aan weduwnaar François Charles Roud en vier kinderen. Met ingang "Roud" meldt ISIS voor 1812 de registratie bij de *Prefectuur* van François Charles Roud met beroep Leermeester en geboortedatum 19 februari 1779, en voor vrijdag 18 februari 1825 een Vonnis in de strafzaak voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Middelburg tegen Francois Charles Roud, leeftijd 45 jaar en geboren te Nyon, Zwitserland.³⁵

Roud komt ook voor in de database van *Members of scientific, literary and other societies and organisations, 1770-1810* door Gerard Schulte Nordholt [www.schultenordholt.org], en wel als

³⁵ Dit strafvonnis [Zeeuws Archief: Strafvonnissen 1811-1838, inventaris 337 nr.17; geen bijlagen] betreft een overtreding van de Middelburgse brandverordening. Roud had in het door hem als hoofdhuurder bewoonde huis Abdij A 51 bij herhaling in een door hem onderverhuurd vertrek een kachel gesteld en laten stoken, zonder de in de brandverordening voorgeschreven stenen ondervloer. Hij werd veroordeeld tot de [minimum] straf van "Twintig Nederlandsche guldens ten behoeve der Stedelijke kas van Middelburg, en in de kosten van den processe, ten behoeve van de Staat, getaxeerd en geliquideerd ter Somma van Eenen Gulden negen & zeventig en een halve cents". Mogelijk waren in dit pand leerlingen van zijn Fransche School in pension; het betreffende huurpand was voor, in en na de negentiende eeuw een logement [de Drie Steden, Nederlandsch Logement, Hotel Abdij], maar "in en na den Franschen tijd wisselde de bestemming nogal", aldus de Zeeuwse archivaris W.S. Unger [*De monumenten van Middelburg*, Maastricht, 1941; p.43, n.4]. Na herbouw wegens verwoesting in mei 1940 is het pand nu onderdeel van de in de abdij gevestigde Provinciale Griffie.

Francois Charles Roud, geboren te Middelburg in 1779, gereformeerd, lid van de Walcherense afdeling van de *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* in 1805 en in 1808, die bij de Middelburgse boekverkoper Salomon van Benthem was geregistreerd met nr. 666.

In 1995 registreerde Tine Visser in haar proefschrift hem als "F.Ch. Roud (1780)" tussen 1805 en 1833 als onderwijzer aan "Franse scholen voor jongens (en meisjes)" te Middelburg, en voor 1830 als onderwijzer aan de Franse school: een bijzondere school van de 2e klasse met 19 leerlingen.³⁶

In 1996 noemde Marita Mathijssen in *Litteraire subsidies in de negentiende eeuw?* het verzoek, in 1839, door François Charles Roud aan Koning Willem I, om een "aanbeveling" voor zijn "Franse vertaling van de gedichtjes van Van Alphen (*Imitation des Petits Poèmes*)"; de minister van Binnenlandse Zaken meent "dat de

³⁶ Catharina [Tine] Visser, *Vernieuwing van het lager onderwijs in Zeeland in de eerste helft van de negentiende eeuw* [proefschrift Utrecht], Utrecht, 1995; p.290 resp. p.81. Er waren in 1830 te Middelburg 15 lagere scholen, waaronder 4 Franse scholen, voor in totaal 1215 leerlingen. Op p.290 staat voor 1805 ook een onderwijzer "J. Roud" aan "Franse scholen voor jongens (en meisjes)" te Middelburg vermeld. Roud bevindt zich niet onder de tien door Tine Visser geportretteerde Zeeuwse onderwijzers [*Tien Zeeuwse onderwijzers in de negentiende eeuw*, Goes: De Koperen Tuin, 1997], waarvan er één in de gevangenis belandde wegens kindermishandeling, terwijl een ander 'voortijdig' met ontslag moest wegens onzedelijke handelingen met vrouwen en leerlingen.

vertaling minder goed is dan die van Clavareau en raadt de Koning aan alleen een dankzegging te sturen. De Koning besluit echter tot een gratificatie van f100".

De reden van die zeldzame afwijking van het "ministersadvies" is onduidelijk. Niet aannemelijk is dat hier sprake was van "buitenlanders [die] vaak een streepje voor hadden".³⁷ Of van 's Konings literaire voorkeur voor Roud's vertaling, zo die al onder Zijn ogen kwam: hier volstaat een blik op Roud's vertaling van *De Eenzaamheid* op p.108 van deze E-ditie. Er zal, veeleer, sprake zijn geweest van een gelukkig toeval: Roud's verzoek dateerde immers van 24 maart 1839, zodat de 'recalcitrante' beslissing zo'n maand later viel: rond de datum waarop Willem zich gedwongen zag voorgoed afscheid te nemen van zijn Franstalige onderdanen in het Zuiden.

De Nederlandse Centrale Catalogus vermeldt F.C. Roud, behalve als auteur van de *Imitation des Petits poèmes*, ook nog als de auteur van een in 1820 te Middelburg uitgegeven leerboek Frans,³⁸ van een

³⁷ Hier naar de "diplomatische" weergave in dbnl van Marita Mathijssen, "Literaire subsidies in de negentiende eeuw?" In: Nederlandse Letterkunde 1 (1996) afl. 1 (februari), pp.84-101; p.96 en p.88 n.15. Mathijssen deed verslag van het onderzoek door haar studenten aan het Instituut voor Neerlandistiek van de UvA in het studiejaar 1991-1992 in het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, Vijfde afdeling, Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

³⁸ *Handboekje der Fransche uitspraak, of De spelling en uitspraak der Fransche taal gemakkelijk gemaakt, door vergelijking der*

in 1822 te Leiden uitgegeven Franse vertaling van een bekend schoolboek voor Vaderlandse Geschiedenis,³⁹ van een in 1833 in Rotterdam verschenen Franse vertaling van een - ook door Clavareau vertaald - vaderlandslievend dichtwerk van Volksdichter Tollens,⁴⁰ en tenslotte van een in 1835-1837 te Rotterdam in twee delen verschenen bundel van stichtelijke Franse gedichtjes voor de Nederlandse jeugd, waarin ook - als fraai voorbeeld - de navolgende vermaning: ⁴¹

klanken, Middelburg [Abrahams], 1820.

³⁹ *Les soirées du chateau de Rhinveld, ou Entretiens d'un père de famille, sur l'histoire de notre patrie: ouvrage destiné à l'usage de la jeunesse du Royaume des Pays-Bas*, imité de l'ouvrage hollandais de Mr. Wester, Leiden [David du Mortier & Zoon], 1822 [1e uitgave] en 1838 [2de uitgave], naar het door de Groningse onderwijzer en schoolopziener Hendrik Wester (1752-1821) geschreven en door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in 1800 met goud bekroonde *Schoolboek over de geschiedenissen van ons vaderland, opgesteld door Hendrik Wester; en uitgegeven door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, Leiden [David du Mortier & Zoon], 1801 [11de druk 1847].

⁴⁰ *La Prière du Roi et du peuple: imitation de Tollens*, Rotterdam [M. Wyt & fils], 1833; zie n.13 hierboven.

⁴¹ *Petites Etrennes Morales offertes à la Jeunesse Néerlandaise*, Rotterdam [Mensing et Van Westreenen], 1835 [I] en 1837 [II]; in deel I op p.6 het 'egodicht' *A mes amis de Walcheren* met verwijzing naar een jeugd in Domburg; het *Avis* in deel I, p.54.

Avis salutaire au riche.

Amasse des trésors: nourris toi d'ambroisie
Bois dans la coupe d'or les vins de Malvoisie.
Revêts la soie et l'or pour flatter ton orgueil:
Mais songe qu'il te faut tout quitter au cercueil.

4. Mengelwerk: J. Buys, F. de Boer en C.F. Ruppe.

In de Franse vertalingen van de *Kleine Gedigten* door Clavareau en Roud waren géén illustraties opgenomen, wat bijgedragen kan hebben aan hun huidige schaarste:⁴² boeken met plaatjes worden beter bewaard! De in deze *E*-ditie ingevoegde gravures naar tekeningen van Jacobus Buys, uit de uitgave van de *Kleine Gedigten voor Kinderen* van 1778-1782, zijn afgebeeld zonder kop- en voetteksten en zonder vermeldingen van tekenaar, uitgever en graveur. Ze zijn hier ook naar hun datering een *imitation*: in de Nederlandse uitgaven werden ze immers vanaf 1821 vervangen door de minder indrukwekkende [maar wel weer scherpe] gravures van Abraham Lion Zeelandier. De 'opmaak' van de overgenomen teksten

⁴² Dit laat uiteraard onverlet - en zéér verhoopt- dat er in particulier bezit nog een exemplaar van de *Petits poèmes* kan bestaan, waarin de oorspronkelijk bij de Nederlandse uitgaven van de *Kleine Gedigten* los verkrijgbare plaatjes zijn bijgebonden.

is hier zoveel mogelijk geschied naar de originelen.

Aan het einde van deze tweetalige *E*-ditie zijn het origineel en de vertaling door Clavareau toegevoegd van de *Herinnering aan den grooten kindervriend Hieronymus van Alphen* door Francijntje de Boer (1784-1852), waarvan de Nederlandse tekst in het onvolprezen *Laurens Jz. Coster* project inmiddels weer ruim beschikbaar is.

Als Bijlage is tenslotte nog het notenschrift opgenomen van de voor de 'gezellige' huiskamer bedoelde , muzikale vertolking van *De Eenzaamheid* door de Leidse componist Christian Friedrich Ruppe (1753-1826).⁴³ Dit werkstuk wordt, samen met andere schatten, bewaard in de "centrale bewaarplaats voor het muzikale erfgoed van Nederland": het nieuwe Nederlands Muziek Instituut (bij de Koninklijke Bibliotheek) in Den Haag. Deze 'solozang' werd, samen met veertien andere liederen op tekst van Van Alphen en muziek van Ruppe, Christiaan Ernst de Graaf (1723-1804) en Johan Schmier

⁴³ De eerste toonzetting van (zes van) de *Kleine Gedigten*, door Bartholomeus Ruloffs, dateert van 1780. Van Alphen publiceerde zelf vier cantates: *De Doggerbank*, *De Starrenhemel*, *De Hoop der Zaligheid* en *Het Huwelijk*. Hij had zich ook zelf in zijn literair-theoretische geschriften al een voorstander betoond van het samenspel van dichtkunst en muziek, waardoor de harmonie en de melodie van gedichten zouden toenemen; hierover is recent verhandeld door J.J.M. de Man, *Hieronymus van Alphen: literair- theoretische geschriften* [proefschrift Nijmegen], Den Haag-Nijmegen, 1997-1999; en door P.E.M. Strategier, *De taal der hartstochten: de visie van drie achttiende-eeuwse Nederlandse schrijvers op muziek en haar relatie met de dichtkunst* [proefschrift Amsterdam], Amsterdam, 2001.

(1850-1915), en nog eens zeventien andere liederen, in 1998 op CD gezet door Jasperina de Jong (sopraan), Lieuwe Visse (bas/bariton) en René Eckhardt (piano).⁴⁴

Dordrecht, mei 2003 - november 2006

⁴⁴ NMClassics; nog verkrijgbaar!

Bijlage:

De Eenzaamheid, op toonzetting van Christian Friedrich Ruppe (1753-1826), hier ontleend aan: "Tien Stukjes uit de Gedichtjes voor Kinderen door Mr. H. van Alphen, op Muziek gebragt voor den Zang en Piano-forte door C.F. Ruppe, in Leven Lector in de Toonkamer en Kapelmeester aan de Leijdsche Hooge School, En door hem Opgedragen Aan de Nederlandsche Jeugd / Gedrukt en uitgegeven met toestemming van den Boekhandelaar J.G. van Terveen door de Weduwe van den Auteur Te Leijden / XXXVI WERK / prijs f 180^c / Geen Exemplaren worden voor echt erkend dan die getekend zijn door des Auteurs Weduwe / Zijnde een Vervolg van het XXXIII WERK / de Titel en Muzijk is gegraveert door J.J. van Rooy, te 'S Hage".

8

DE EENZAAMHEID

N°. XVII.

ALLEGRO

Moderato.

Denk niet, lieve speelge-
noo-ten! Dat de tyd my heeft ver-droten, Toen ik gist-ren zat al-leen. toen ik gist-ren zat al-
leen. Die ver-maak heeft in het le-zen. Hoeft geen een-zaamheid te vrezen, Maar is al-toos wel te
vreen. Maar is al-toos wel te vreen.

The musical score is written for piano and voice. It begins with a treble and bass staff in G major (one sharp) and common time (C). The tempo is marked 'ALLEGRO' and 'Moderato'. The score consists of four systems of music. The first system shows the piano introduction and the first line of the vocal melody. The second system continues the vocal melody and piano accompaniment. The third system includes a 'cresc.' marking and continues the vocal melody. The fourth system concludes the piece with a final chord marked 'F' and a double bar line. The piano part features intricate arpeggiated figures in the right hand and a more rhythmic accompaniment in the left hand.